

საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო
სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტო

2019 წლის ანგარიში

შინაარსი

შესავალი – დაცული ტერიტორიების სისტემა

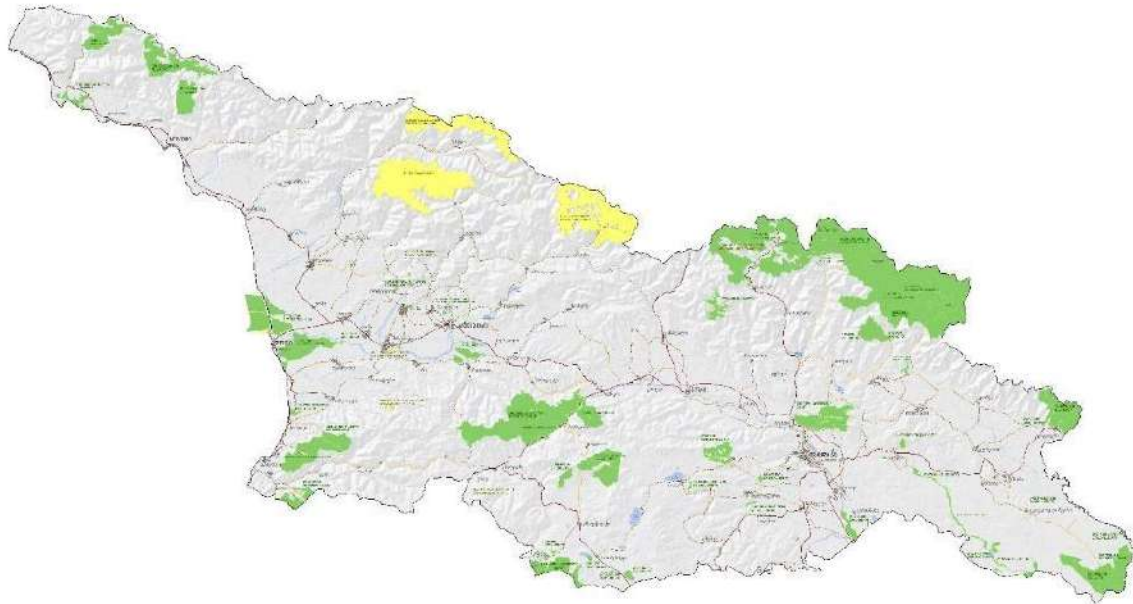
2019 წელს განხორციელებული ძირითადი ღონისძიებების ანგარიში

1. **დაცული ტერიტორიების ქსელის განვითარება**
 - 1.1. ახალი დაცული ტერიტორიების დაარსება
 - 1.2. დაცული ტერიტორიების გაფართოება
2. **მართვის ძირითადი დოკუმენტები**
 - 2.1. დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმები
 - 2.2. ტყის მართვის გეგმები
 - 2.3. ეკოტურიზმის სტრატეგიები და სამოქმედო გეგმები
 - 2.4. სამოვრების მართვის გეგმები
 - 2.5. ნარჩენების მართვის გეგმები
3. **ბუნებრივი რესურსების მდგრადი მართვა**
 - 3.1. დაცვა-პატრულირების სისტემის განვითარება
 - 3.2. დაცული ტერიტორიებზე გამოვლენილი სამართალდარღვევების სტატისტიკა
 - 3.3. გეგმიური და საკონტროლო რევიზიები
 - 3.4. ხანძარსაწინააღმდეგო ღონისძიებები
 - 3.5. ხანძრების სტატისტიკა
 - 3.6. ბუნებრივი რესურსით სარგებლობა
4. **სამეცნიერო კვლევა და ბიომრავალფეროვნების დაცვა-მონიტორინგი**
 - 4.1. ბიომრავალფეროვნების ძირითადი სახეობების სტატისტიკა
 - 4.2. სამეცნიერო კვლევები
 - 4.3. კონსერვაციული პროექტები და კვლევები
 - 4.4. ფიტოპათოლოგიური კვლევის შედეგები
5. **საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება და ეკოგანათლება**
 - 5.1. სოციოლოგიური გამოკითხვა
 - 5.2. ეკოსაგანმანათლებლო პროგრამები
 - 5.3. ეკოსაგანმანათლებლო აქტივობები
 - 5.4. მცირე გრანტების პროგრამა
 - 5.5. ეკობანაკები
 - 5.6. ეკოსაგანმანათლებლო აქტივობების სტატისტიკა
6. **ეკოტურიზმი დაცულ ტერიტორიებზე**
 - 6.1. ვიზიტორთა და შემოსავლების სტატისტიკა
 - 6.2. ვიზიტორთა გამოკითხვის შედეგები
 - 6.3. ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურა
 - 6.4. ეკოტურისტული სერვისები
 - 6.5. თანამშრომლობა დაინტერესებულ მხარეებთან
 - 6.6. ეკოტურიზმის სტრატეგიები
7. **GIS (გეოსაინფორმაციო სისტემა) საქმიანობები**
8. **დაცული ტერიტორიების სარგებელი ადგილობრივი მოსახლეობისთვის**

დაცული ტერიტორიების სისტემა

დაცული ტერიტორიების სააგენტოს საქმიანობის სფეროს წარმოადგენს სახელმწიფო ნაკრძალების, ეროვნული პარკების, ბუნების ძეგლების, აღკვეთილების, დაცული ლანდშაფტების, ბიოსფერული რეზერვატების, მსოფლიო მემკვიდრეობის უბნების და საერთაშორისო მნიშვნელობის მქონე ჭარბტენიანი ტერიტორიების სისტემის მართვა.

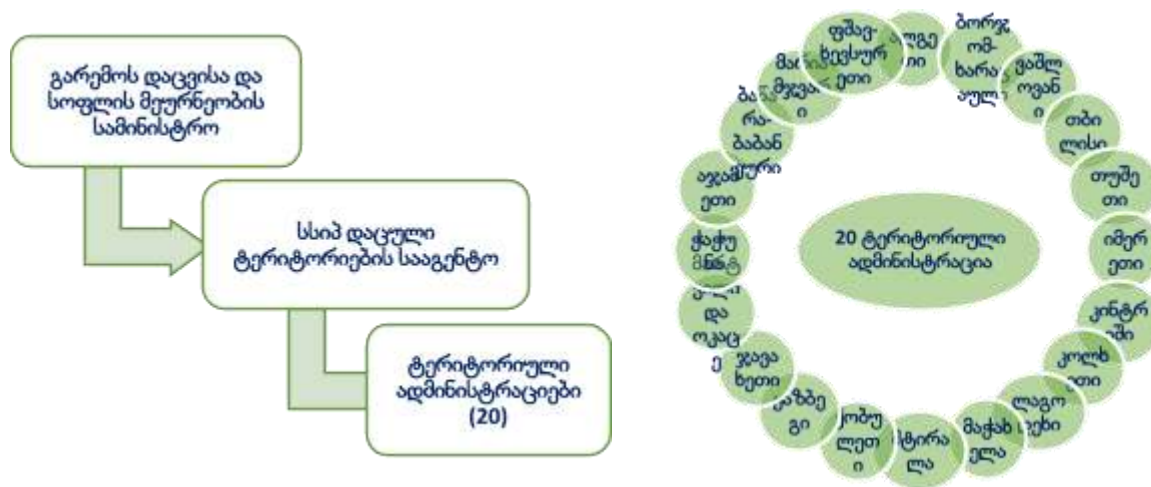
2019 წლის მდგომარეობით საქართველოში (IUCN-ის კრიტერიუმების მიხედვით) 5 სხვადასხვა კატეგორიის 90 დაცული ტერიტორიაა, კერძოდ: 14 სახელმწიფო ნაკრძალი, 12 ეროვნული პარკი, 40 ბუნების ძეგლი, 23 აღკვეთილი და 1 დაცული ლანდშაფტი;

რუკა: საქართველოს დაცული ტერიტორიები

სააგენტოს მმართველობა და სტრუქტურა

საქართველოს დაცული ტერიტორიების მართვას ახორციელებს საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტო და სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებული 20 ტერიტორიული ადმინისტრაცია.

1996 წლის საქართველოს კანონი „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ ქმნის იურიდიულ საფუძველს დაცული ტერიტორიების დასაარსებლად და ქვეყნის ღირსშესანიშნავი ბუნებრივი გარემოსა და კულტურული მემკვიდრეობის დასაცავად. დაცული ტერიტორიების მართვა ხორციელდება ასევე მენეჯმენტის გეგმით, დროებითი რეგულირების წესით და სხვა ნორმატიული დოკუმენტებით.

სააგენტოს ძირითადი საქმიანობა:

- დაცული ტერიტორიების ქსელის განვითარება
- ბიომრავალფეროვნების დაცვა და შენარჩუნება
- ბუნებრივი რესურსების მდგრადი მართვა
- ეკოგანათლება და ინტერპრეტაცია
- ეკოტურიზმის განვითარება
- საერთაშორისო თანამშრომლობა
- მარკეტინგი და საზოგადოებასთან ურთიერთობა

2019 წელს განხორციელებული ძირითადი საქმიანობები

საქართველოს დაცული ტერიტორიების მართვას ახორციელებს საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტო და სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებული 20 ტერიტორიული ადმინისტრაცია.

➤ 2012–2019 წლებში დაცული ტერიტორიების ფართობი დაახლოებით 22%-ით, 146 806 ჰა-ით გაიზარდა.

➤ დაცული ტერიტორიების რეინჯერების ხელფასი ბოლო 2 წლის განმავლობაში 100%-ით გაიზარდა;

➤ 2019 წელს სახელფასო დანამატი განისაზღვრა ოცივე ტერიტორიული ადმინისტრაციის თანამშრომლისთვის, დონორი: CNF;

➤ 2019 წელს დაცული ტერიტორიების ფართობი 70 144 ჰა-ით (ქვეყნის მასშტაბით 0.01%-ით) გაიზარდა წინა წელთან შედარებით;

➤ 2019 წლის მდგომარეობით დაცული ტერიტორიების საერთო ფართობი შეადგენს 666107 ჰა-ს, ქვეყნის ტერიტორიის 9.56%-ს, (2018 წელს დაცული ტერიტორიების ფართობი 665 355 ჰა, ქვეყნის ტერიტორიის 9.55% იყო);

➤ **2019 წელს შეიქმნა 4 ახალი დაცული ტერიტორია:**

- ✓ პონტოს მუხის აღკვეთილი - 443 ჰა;
- ✓ საღამოს ტბის აღკვეთილი - 629 ჰა;
- ✓ ფარავნის ტბის აღკვეთილი - 4031 ჰა;
- ✓ აბულის ტბის აღკვეთილი - 211 ჰა.

➤ 2019 წელს "დაცული ტერიტორიების სტატუსის შესახებ" და "თუშეთის, ბაწარა-ბაბანეურის, ლაგოდეხისა და ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ" საქართველოს კანონებში განხორციელებულ ცვლილებებთან დაკავშირებით შეიცვალა ზოგიერთი დაცული ტერიტორიის ფართობი;

➤ 2019 წელს რეკატეგორიზაციის შედეგად გაუქმდა კინტრიშის დაცული ლანდშაფტი, ხოლო მის საფუძველზე შეიქმნა კინტრიშის ეროვნული პარკი (10 406 ჰა);

➤ **2019 წელს გაფართოვდა 2 დაცული ტერიტორია:**

- ✓ ალგეთის ეროვნული პარკი – 1 946 ჰა-ით;
- ✓ ყაზბეგის ეროვნული პარკი – 69 519 ჰა-ით;

- 2019 წლის მდგომარეობით საქართველოში (IUCN-ის კრიტერიუმების მიხედვით) 5 სხვადასხვა კატეგორიის 87 დაცული ტერიტორიაა, კერძოდ: 14 სახელმწიფო ნაკრძალი, 12 ეროვნული პარკი, 40 ბუნების ძეგლი, 20 აღკვეთილი და 1 დაცული ლანდშაფტი;
- 2019 წლის მონაცემებით, საქართველოს დაცულ ტერიტორიებზე ვიზიტორთა რაოდენობამ შეადგინა 1 199 011, რაც წინა წლის ანალოგიურ პერიოდთან შედარებით (1108 503 ვიზიტორი) 8% - ით არის გაზრდილი.
- 2019 წლის განმავლობაში ეკოტურისტული სერვისებიდან მიღებულმა შემოსავლებმა შეადგინა 9 320 234 ლარი, რაც წინა წლის ანალოგიურ მაჩვენებელთან (8 436 125 ლარი) შედარებით 11%-ით არის გაზრდილი.
- **2019 წელს დამტკიცდა დაცული ტერიტორიების 2 ახალი მენეჯმენტის გეგმა:**
 - ✓ ქობულეთის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმა
 - ✓ კოლხეთის ეროვნული პარკის და კაცობურის აღკვეთილის მენეჯმენტის გეგმა;
- 2019 წლის მონაცემებით დაცული ტერიტორიების 20 ტერიტორიული ადმინისტრაციიდან მენეჯმენტის გეგმით იმართება 12, ხოლო დანარჩენი 8 – დროებითი რეგულირების წესით;
- 2019 წელს დაიწყო და მიმდინარეობს მუშაობა და დამტკიცების პროცედურები 4 დაცული ტერიტორიის მენეჯმენტის გეგმისთვის: ფშავ-ხევსურეთის და კინტრიშის დაცული ტერიტორიები, ალგეთის და ყაზბეგის ეროვნული პარკების მენეჯმენტის გეგმები;
- **2019 წელს 2 დაცულ ტერიტორიაზე დასრულდა ტყის ინვენტარიზაცია და ტყის მართვის გეგმის მომზადება:** თბილისის ეროვნული პარკი (21 031 ჰა) და ფშავ-ხევსურეთის დაცული ტერიტორიები (13 2000 ჰა). მიმდინარეობს დამტკიცების პროცედურები.
- 2019 წელს ჩატარდა კვლევა – ტყეკაფების გამოყოფის შესაძლებლობები ფშავ-ხევსურეთის ეროვნულ პარკში, დონორი: KFW-SPPA
- 2019 წლის მონაცემებით დამტკიცებულია 5 დაცული ტერიტორიის ტყის მართვის გეგმა: აჯამეთის, ნეძვის, კაცობურის აღკვეთილები, კოლხეთის და მაჭახელას ეროვნული პარკები; სულ ტყით დაფარული ფართობი შეადგენს 326 537 ჰა-ს, საიდანაც ტერიტორიის დაახლოებით 38 000 ჰა (12%) იმართება ტყის მართვის გეგმით.
- 2019 წელს, ფიტოსანიტარულიკვლევის საფუძველზე ფერომონები განთავსდა 8 დაცულ ტერიტორიაზე, სულ დაახლოებით 200 ჰა ფართობზე;

- ✓ ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკი (45 ჰა)
 - ✓ ყაზბეგის ეროვნული პარკი (7 ჰა)
 - ✓ მაჭახელას ეროვნული პარკი (10 ჰა)
 - ✓ ფშავ-ხევსურეთის ეროვნული პარკი (1 ჰა)
 - ✓ კოლხეთის ეროვნული პარკი (1 ჰა)
 - ✓ ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიები (1 ჰა)
 - ✓ კინტრიშის დაცული ტერიტორიები (2 ჰა)
 - ✓ ჭაჭუნას აღკვეთილი (132 ჰა) ტერიტორიებზე
- აჯამეთის აღკვეთილში მიმდინარეობს ტყის (იმერული და ქართული მუხის) აღდგენის პროექტი, 56 ჰა-ზე;
- ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიებზე 2013 წლიდან წარმატებით მიმდინარეობს ჯეირნის რეინტროდუქციის პროექტი. დღეისათვის, ტერიტორიაზე 140-მდე ჯეირანი, იგივე ქურციკია;
- 2019 წელს გარემოსდაცვითი ცნობიერებს ამაღლების კამპანიებში მონაწილეობა მიიღო 9 740-მა ადამიანმა. 2019 წლის განმავლობაში გარემოს დაცვისა და დაცული ტერიტორიების თემატიკით ჩატარდა 839 ლექცია-სემინარი, მოეწყო 63 კვირეული, 126 მწვანე აქცია, 2 098 ეკოტური, 195 დასუფთავების აქცია, დგილობრივ მოსახლეობასთან გაიმართა 635 საინფორმაციო შეხვედრა;
- 2019 წელს ოფიციალურად გაიხსნა ალგეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციული შენობა და ვიზიტორთა ცენტრი;
- 2019 წელს ალგეთის და მტირალას ეროვნულ პარკებში ტურისტული ატრაქცია - თოკების პარკი მოეწყო.
- 2019 წელს ვიზიტორთათვის ოკაცეს ჩანჩქერის ბუნების ძეგლი გაიხსნა.
- 2019 წელს ოკაცეს ჩანჩქერზე ტურისტული ატრაქცია - ზიპ-ლაინი მოეწყო.
- ლაგოდეხის დაცულ ტერიტორიებისთვის შემუშავდა „ხის კენწეროების ბილიკის“ პროექტი;
- შემუშავდა ვაშლოვანის ეროვნული პარკში ვიზიტორთა ცენტრის პროექტი, რომლის აშენება 2020 წელს განხორციელდება;
- მოეწყო ალგეთის, ყაზბეგის, ვაშლოვანის, ბორჯომ-ხარაგაულის, კობულეთისა და კინტრიშის დაცული ტერიტორიების ვიზიტორთა ცენტრები;

- 2019 წელს საფეხმავლო ბილიკების დაგეგმარება დაიწყო ბორჯომ-ხარაგაულის, აჯამეთის, სამეგრელოს, ზაწარა-ბაზანეურის დაცულ ტერიტორიებზე;
- 2019 წელს 4 დაცული ტერიტორია - კოლხეთის ეროვნული პარკი, ქობულეთის დაცული ტერიტორიები, კონტრიშის დაცული ტერიტორიები და მტირალას ეროვნული პარკი, როგორც უნიკალური კოლხური ტყეები და ჭარბტენიანი ტერიტორიები წარდგენილ იქნა UNESCO-ს მსოფლიო ბუნებრივი მემკვიდრეობის ნომინაციაზე - „კოლხური ტყეები და ჭარბტენიანი ტერიტორიები“.
- 2019 წელს, მარტვილის კანონმა მოიპოვა ევროპის საბჭოს ევროპის ლანდშაფტების კონვენციის პრიზი – “მარტვილის კანონის განვითარების პროექტი” პროექტის განხორციელებისათვის;
- მიმდინარეობს IUCN Green List-ზე კანდიდატი დაცული ტერიტორიების წარდგენის და ნომინირების პროცედურები
- 2019 წელს ხელი მოეწერა ახალ საგრანტო ხელშეკრულებებს: USAID ZRDA-თან, CNF-თან, US National Park Service-თან, UNDP-თან, შვედეთის მთავრობასთან; დაიწყო საგრანტო პროექტების განხორციელება სხვადასხვა ორგანიზაციასთან;
- დაცული ტერიტორიების სააგენტო ევროპარკების საერთაშორისო ფედერაციის წევრია;
- იმერეთის მღვიმეები მღვიმეთა საერთაშორისო ასოციაციის წევრია;
- ვაშლოვანის ეროვნულ პარკს მიენიჭა ევროპის საბჭოს „ევროპის დიპლომი“;
- 2019 წელს დაიწყო მღვიმეების უსაფრთხოების შემოწმება BUREAU VERITAS -ის მიერ;

1. დაცული ტერიტორიების ქსელის განვითარება

დაცული ტერიტორიების ქსელის განვითარების მიზნით, სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტოს და ტერიტორიული ადმინისტრაციების მიერ, დაცული ტერიტორიების განვითარების, ბიომრავალფეროვნების დაცვა-მონიტორინგის, ბუნებრივი რესურსების მდგრადი მართვის ხელშეწყობის, საზოგადოებასთან ურთიერთობის და გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლების, ეკოსაგანმანათლებლო, ეკოტურიზმის განვითარების მიმართულებით განხორციელდა შემდეგი საქმიანობები:

1.1. ახალი დაცული ტერიტორიების დაარსება და ზოგიერთის გაფართოება

ქმედება გათვალისწინებულია - EU-ENPARD-ის ვალდებულებებით

2019 წლის მდგომარეობით დაცული ტერიტორიების საერთო ფართობი შეადგენს 666 107 ჰა-ს, რაც ქვეყნის ტერიტორიის 9.56%-ია, რაც წინა წელთან შედარებით (665 355 ჰა, ქვეყნის ტერიტორიის 9.55%) 0,01%-ით გაიზარდა;

➤ 2019 წელს შეიქმნა 4 ახალი დაცული ტერიტორია:

- პონტოს მუხის აღკვეთილი - 443 ჰა;
- სადამოს ტბის აღკვეთილი - 629 ჰა;
- ფარავნის ტბის აღკვეთილი - 4031 ჰა;
- აბულის ტბის აღკვეთილი - 211 ჰა.

➤ 2019 წელს რეკატეგორიზაციის შედეგად გაუქმდა კინტრიშის დაცული ლანდშაფტი, ხოლო მის საფუძველზე შეიქმნა კინტრიშის ეროვნული პარკი (10 406 ჰა);

➤ 2019 წელს "დაცული ტერიტორიების სტატუსის შესახებ" და "თუშეთის, ბაწარა-ბაბანეურის, ლაგოდეხისა და ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ" საქართველოს კანონებში განხორციელებულ ცვლილებებთან დაკავშირებით შეიცვალა ზოგიერთი დაცული ტერიტორიის ფართობი;

➤ 2019 წელს გაფართოვდა 2 დაცული ტერიტორია:

- ალგეთის ეროვნული პარკი – 1 946 ჰა-ით;
- ყაზბეგის ეროვნული პარკი – 69 519 ჰა-ით;

➤ ახალი დაცული ტერიტორიების დაარსების მიზნით მომზადებულია კანონპროექტები და მიმდინარეობს საჭირო პროცედურები:

- თრუსოს დაცული ლანდშაფტის დაარსება - 7 007 ჰა
- რაჭის ეროვნული პარკის დაარსება - 52 191 ჰა
- ერუშეთის ეროვნული პარკის დაარსება - 11 681 ჰა
- არაგვის დაცული ლანდშაფტის დაარსება - 99 802 ჰა
- რიონის დაცული ტერიტორიების დაარსება - 598 ჰა
- შიდა ქართლის დაცული ტერიტორიების დაარსება - 46 515 ჰა
- კოლხეთის ეროვნული პარკის გაფართოება - 650 ჰა
- ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკის გაფართოება - 4 183 ჰა
- მარიამჯვრის დაცული ტერიტორიების გაფართოება - 4 936 ჰა

სულ 9 გეგმარებითი დაცული ტერიტორია, დაახლოებით 185 000 ჰა;

- 2020 წელს დაგეგმილია ახალი დაცული ტერიტორიების დაარსება და ფონური კვლევების ჩატარება:
- ✓ ატენის გეგმარებითი დაცული ტერიტორიებისთვის;
- ✓ გურიის გეგმარებითი დაცული ტერიტორიებისთვის.

2. მართვის ძირითადი დოკუმენტები

2.1. დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმები

ქმედება ასევე გათვალისწინებულია საქართველოს სოფლის განვითარების 2017-2020 წლების სტრატეგიისა და 2018-2020 წლების სამოქმედო გეგმით და EU-ENPARD-ის ვალდებულებებით

- **2019 წელს დამტკიცდა 2 დაცული ტერიტორიის მენეჯმენტის გეგმა:**
 - ქობულეთის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმა - საქართველოს მთავრობის დადგენილება № 231. 2019 წლის 17 მაისი. დონორი: კოლხეთის განვითარების ფონდი
 - კოლხეთის ეროვნული პარკისა და კაცობურის აღკვეთილის მენეჯმენტის გეგმა N601. 2019 წლის 5 დეკემბერი. დონორი: კოლხეთის განვითარების ფონდი

2019 წლის მდგომარეობით, დაცული ტერიტორიების 12 ტერიტორიული ადმინისტრაცია იმართება მენეჯმენტის გეგმით:

- ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკი;
- თუშეთის დაცული ტერიტორიები;
- ლაგოდეხის დაცული ტერიტორიები;
- ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები;
- მტირალას ეროვნული პარკი;
- ჯავახეთის დაცული ტერიტორიები;
- იმერეთის მღვიმეების დაცული ტერიტორიები;
- თბილისის ეროვნული პარკი;
- მაჭახელას ეროვნული პარკი;
- აჯამეთის აღკვეთილი;
- ქობულეთის დაცული ტერიტორიები;
- კოლხეთის ეროვნული პარკი.

➤ **2019 წელს დაიწყო მუშაობა და მიმდინარეობს დასამტკიცებლად საჭირო პროცედურები 4 დაცული ტერიტორიის მენეჯმენტის გეგმაზე:**

- ალგეთის ეროვნული პარკის მენეჯმენტის გეგმა, დონორი - KFW/SPPA;

- ფშავ-ხევსურეთის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმა, დონორი - KFW/SPPA
- კინტრიშის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმა, დონორი - KFW/SPPA
- ყაზბეგის ეროვნული პარკის მენეჯმენტის გეგმა, დონორი - KFW/SPPA

➤ **2019 წელს სააგენტომ დაიწყო და მიმდინარეობს მუშაობა 2 დაცული ტერიტორიის მენეჯმენტის გეგმის განახლებისთვის:**

- ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკი, დონორი: CNF;
 - ჯავახეთის დაცული ტერიტორიები, დონორი: CNF.
- ✓ 2017-2019 წლებში, ევროკავშირის მხარდაჭერით, მომზადდა და დამტკიცდა 4 ახალი მენეჯმენტის გეგმა შემდეგი დაცული ტერიტორიებისთვის: თბილისის (მოიცავს მცხეთა-მთიანეთის და ქვემო ქართლის რეგიონებს: მცხეთის, თიანეთის, გარდაბნის და მარნეულის მუნიციპალიტეტებს) და მაჭახელას ეროვნული პარკების, ქობულეთის დაცული ტერიტორიების, კოლხეთის ეროვნული პარკის და კაცობურის აღკვეთილის.

2019 წლის მდგომარეობით, დაცული ტერიტორიების სააგენტოს დაქვემდებარებული 20 ტერიტორიული ადმინისტრაციიდან მენეჯმენტის გეგმით იმართება 12, ასევე მენეჯმენტის გეგმით იმართება თუშეთის დაცული ლანდშაფტის ადმინისტრაცია, რომელსაც ადგილობრივი მუნიციპალიტეტი მართავს. საერთო ჯამში მენეჯმენტის გეგმით იმართება 13 ტერიტორიული ადმინისტრაცია, რაც 61,9%-ს შეადგენს.

2.2. ეკოტურიზმის სტრატეგიები და სამოქმედო გეგმები

➤ **2019 წლის მდგომარეობით დასრულდა მუშაობა 2 დაცული ტერიტორიის ეკოტურიზმის განვითარების სტრატეგიებსა და სამოქმედო გეგმებზე:**

- ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ეკოტურიზმის განვითარების სტრატეგია, დონორი: KFW/TJS
- ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ეკოტურიზმის განვითარების სტრატეგია, დონორი: KFW/TJS

2.3. ტყის მართვის გეგმები

ქმედება ასევე გათვალისწინებულია - საქართველოს სოფლის განვითარების 2017-2020 წლების სტრატეგიისა და 2018-2020 წლების სამოქმედო გეგმით და EU-ENPARD-ის ვალდებულებებით: 2019 წელს დამატებით ერთ დაცულ ტერიტორიაზე (მცხეთისა და თიანეთის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე) დაიწყება ტყის ინვენტარიზაცია (დაახლოებით 20 000 ჰა);

➤ **2019 წელს 2 დაცულ ტერიტორიაზე ჩატარდა ტყის ინვენტარიზაცია და მომზადდა ტყის მართვის გეგმები:**

- თბილისის ეროვნული პარკის ტყის მართვის გეგმა (21 031 ჰა); სახელმწიფო ბიუჯეტი; მიმდინარეობს დამტკიცების პროცედურები.
- ფშავ-ხევსურეთის ეროვნული პარკის ტყის მართვის გეგმა (13 000 ჰა). დონორი: KFW/SPPA.

2019 წლის მდგომარეობით ტყის მართვის გეგმით იმართება 5 დაცული ტერიტორია:

- კოლხეთის ეროვნული პარკი (16 861,8 ჰა)
- კაცოზურის აღკვეთილი (271 ჰა)
- ნეძვის აღკვეთილის ტყი (9 212,5 ჰა)
- მაჭახელას ეროვნული პარკი (7 333 ჰა)
- აჯამეთის აღკვეთილის ტყი (4 991 ჰა)

სულ 38 000 ჰა, რაც ტყით დაფარული ფართობის 12%-ია.

➤ 2019 წელს ჩატარდა კვლევა ხევსურეთში (არხოტი, შატილი, მიღმახევი), დაცული ტერიტორიების სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებული ფშავ-ხევსურეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე ტყეკაფების გამოყოფის შესაძლებლობის შესახებ. დონორი: KFW/SPPA.

2.4. სამოვრების მართვის გეგმები

➤ 2018-2019 წლებში დაიწყო და მიმდინარეობს სამოვრების მართვის გეგმების შემუშავება შემდეგი დაცული ტერიტორიებისთვის:

- ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკი, დონორი: CNF/NACRES;
- ფშავ-ხევსურეთის დაცული ტერიტორიები, დონორი: KFW/SPPA;
- ჭაჭუნას აღკვეთილი, დონორი: ა/ო საბუკო.
- თუშეთის დაცული ტერიტორიები, დონორი: GIZ;

2.5. ნარჩენების მართვის გეგმები

➤ 2019 წელს შემუშავდა და სააგენტოსთან შეთანხმდა 1 დაცული ტერიტორიის ნარჩენების გეგმა:

- ფშავ-ხევსურეთის დაცული ტერიტორიები, დონორი: ჩეხეთის რესპუბლიკის კარიტასი გაეროს განვითარების ფონდი (UNDP Challenge Fund).

➤ 2019 წელს დაიწყო და მიმდინარეობს ნარჩენების მართვის გეგმების შემუშავება 3 დაცული ტერიტორიისთვის:

- ლაგოდეხის დაცული ტერიტორიები, დონორი: CENN;
- მტირალას ეროვნული პარკი, დონორი: CENN;
- თბილისის ეროვნული პარკი, დონორი: CENN;

3. ბუნებრივი რესურსების მდგრადი მართვა

საქართველოს დაცული ტერიტორიების საერთო ფართობია 666 107 ჰა, რაც ჩვენი ქვეყნის ტერიტორიის 9,56 %-ს შეადგენს. დაცული ტერიტორიების სააგენტო მართავს 598 966 ჰა ტერიტორიას (რაც საქართველოს დაცული ტერიტორიების 90%-ს შეადგენს), დანარჩენი კი ოკუპირებულ ტერიტორიებზეა.

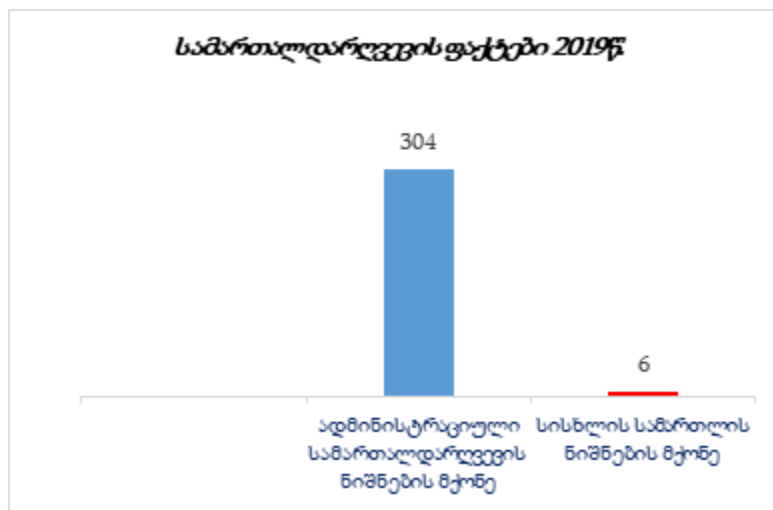
3.1. დაცვა- პატრულირების სისტემის განვითარება

საქართველოს დაცული ტერიტორიების სააგენტოს დაცვის სამსახურში დასაქმებულია 354 თანამშრომელი, მათ შორის 255 რეინჯერი და უფროსი რეინჯერი. თითოეულ რეინჯერზე სამართავად მოდის საშუალოდ 1944 ჰა ტერიტორია.

საანგარიშო პერიოდში, ადმინისტრაციის მიერ ჩატარებულია 1823 საკონტროლო რეიდი. 45262- ჯერ ჩატარდა პატრულირება. პატრულირების დროს გავლილმა საშუალო მანძილმა შეადგინა 1614230 კმ, მათ შორის: ფეხით - 483289კმ, ცხენით - 50407კმ, ავტოტრანსპორტით - 1087014კმ, წყლის ტრანსპორტით-20052 კმ. აღნიშნულის შესაბამისად, დაცვის სამსახურის თანამშრომლებმა ფეხითა და სხვადასხვა სატრანსპორტო საშუალებით ყოველდღიურად საშუალოდ გაიარეს 26 კმ.

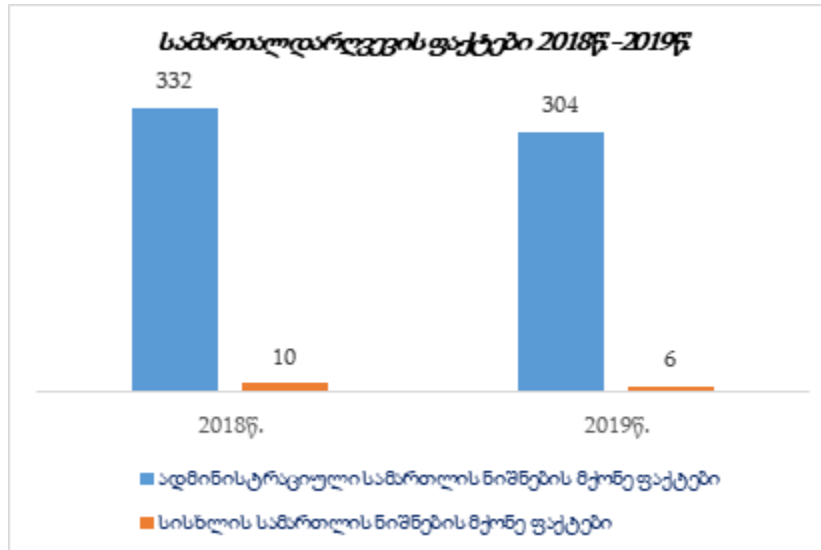
3.2. დაცული ტერიტორიების სისტემაში გამოვლენილი სამართალდარღვევები

საქართველოს დაცულ ტერიტორიებზე 2019 წლის 12 თვის მონაცემებით გამოვლენილი და სამართალდამცავ ორგანოებზე გადაცემულია 310 სამართალდარღვევის ფაქტი. აღნიშნული ფაქტებიდან 304 ადმინისტრაციულია, ხოლო 6 სისხლის სამართლის ნიშნების მქონე.

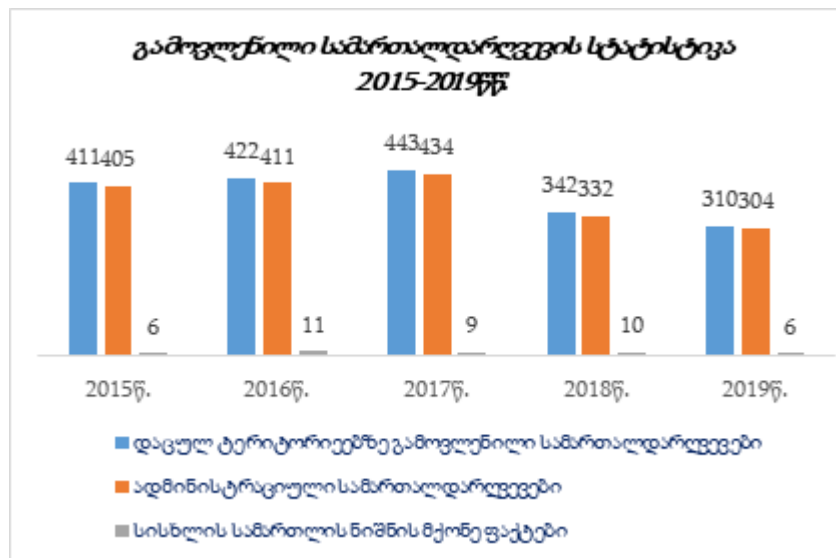

ცხრილი: სამართალდარღვევების სტატისტიკა, 2019 წლის 12 თვე

სამართალდარღვევების რაოდენობა 2019 წლის 12 თვის მონაცემებით (310 შემთხვევა, მათ შორის 304 - ადმინისტრაციული, 6 - სისხლის), 2018 წლის განმავლობაში გამოვლინებულ სამართალდარღვევებთან შედარებით (342 შემთხვევა, მათ შორის 332 ადმინისტრაციული, 10 სისხლის) შემცირებულია 32 ფაქტით, დაახლოებით 9,3 %-ით.

ცხრილი: ადმინისტრაციული და სისხლის სამართლის ფაქტები - 2018-2019 წწ

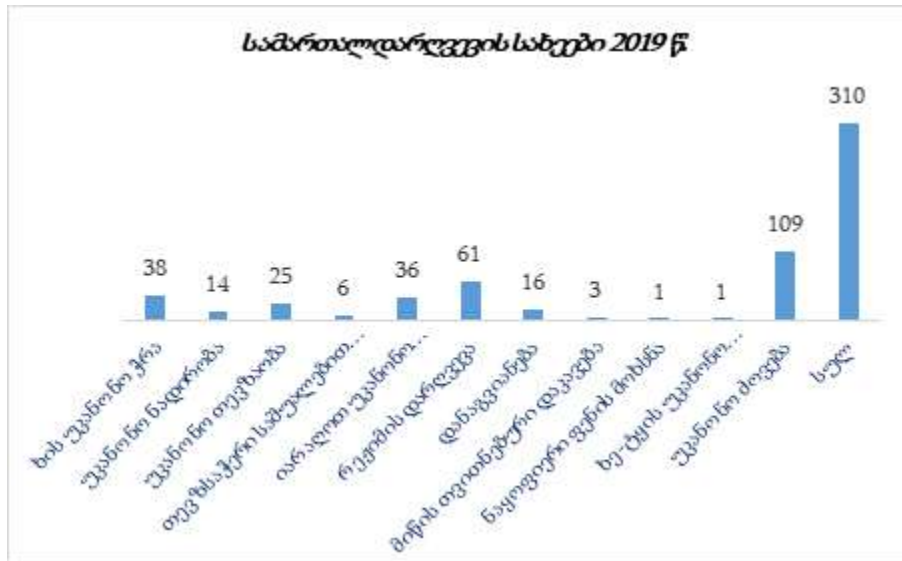

ცხრილი: გამოვლენილი სამართალდარღვევების სტატისტიკა 2015-2019წწ.

3.3. დაცულ ტერიტორიებზე სამართალდარღვევის სახეები და სტატისტიკა

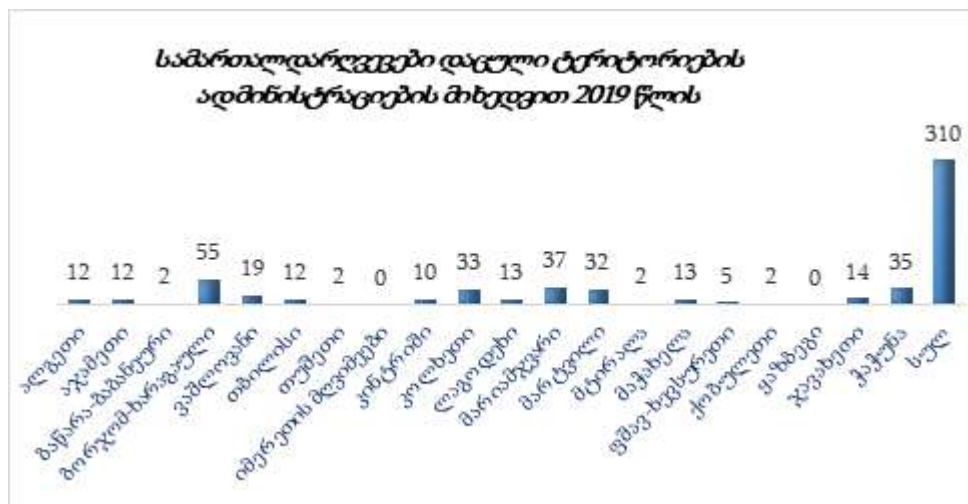
დაცულ ტერიტორიებზე გამოვლენილ სამართალდარღვევის ფაქტებს შორის გვხვდება: ხის უკანონო ჭრა - 38 შემთხვევა, უკანონო ნადირობა - 14 შემთხვევა, უკანონო თევზაობა - 25 შემთხვევა, თევზსაჭერი საშუალებებით უკანონო გადაადგილება - 6 შემთხვევა, იარაღით უკანონო გადაადგილება - 36 შემთხვევა, რეჟიმის დარღვევა - 61 შემთხვევა, დანაგვიანება - 16

შემთხვევა, მიწის თვითნებური დაკავება-3 შემთხვევა, ხე-ტყის უკანონო ტრანსპორტირება-1 შემთხვევა, ნაყოფიერი ფენის მოხსნა-1 და უკანონო მოვება-109 შემთხვევა.

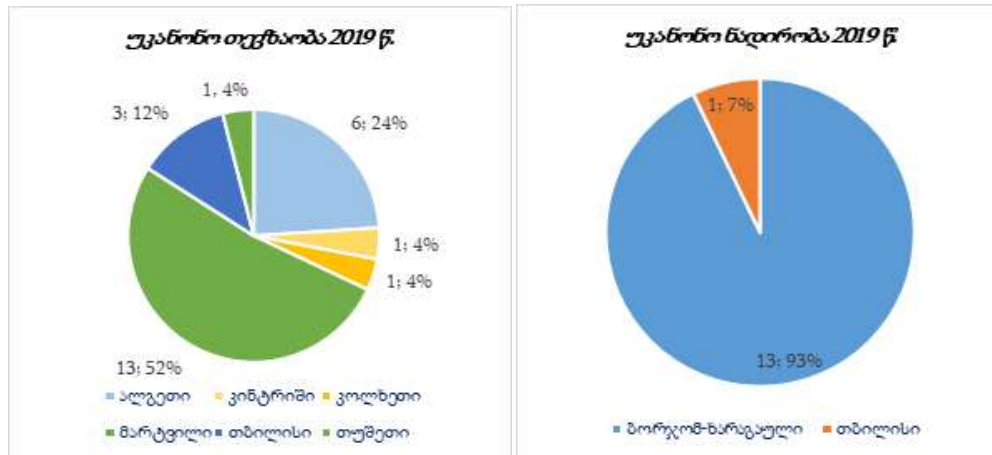
ცხრილი: სამართალდარღვევის სახეები, 2019 წლის 12 თვე

2019 წლის 12 თვის მონაცემებით სამართალდარღვევის უკანონო ქმედებებიდან, ყველაზე მეტი შემთხვევა დაფიქსირდა ბორჯომის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის მიერ 55 სამართალდარღვევის ფაქტი, შემდეგ მოდის მარიამჯვარის სახელმწიფო ნაკრძალი 37 ფაქტი, ჭაჭუნას ალკვეთილი 35 სამართალდარღვევის ფაქტი, კოლხეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის მიერ დაფიქსირდა 33 სამართალდარღვევა, მარტვილისა და ოკაცეს ბუნების ძეგლი - 32, უკანონო ქმედებები არ გამოვლენილა იმერეთის მღვიმეების დაცულ ტერიტორიაზე და ყაზბეგის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე.

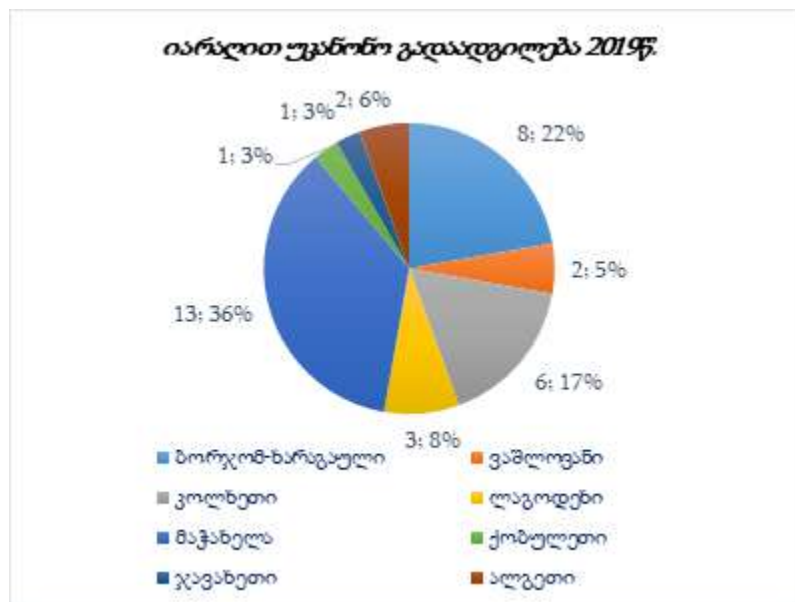

უკანონო ნადირობის 14 შემთხვევიდან, 13 ფაქტი გამოვლინდა ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნულ პარკის და 1- თბილისის ეროვნული პარკის ტერიტორიებზე.

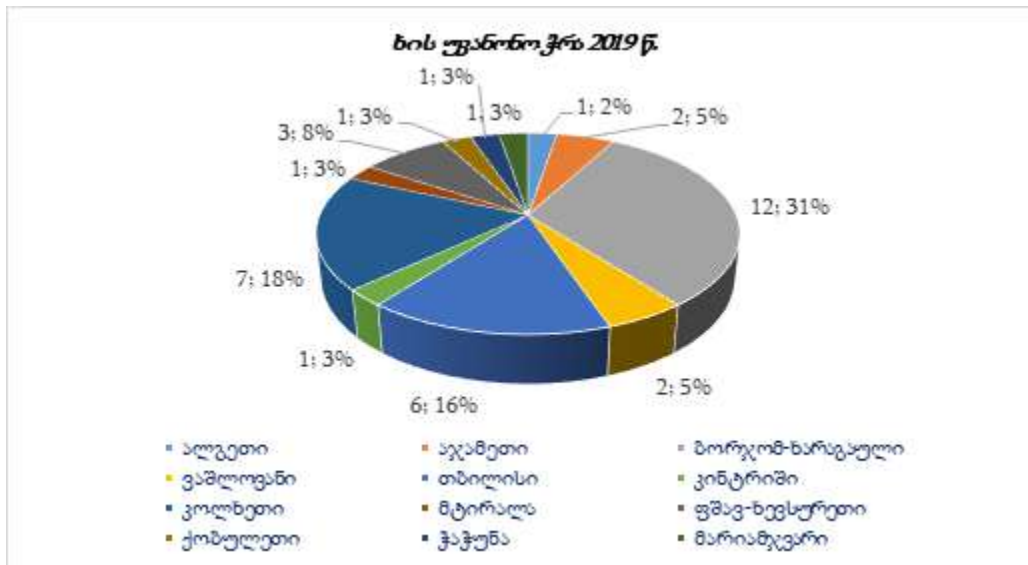
უკანონო თევზაობასთან დაკავშირებული 25 ფაქტიდან, 13 გამოვლინდა მარტვილისა და ოკაცეს ბუნების ძეგლების ტერიტორიაზე, 6 ალგეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე, 3 თბილისის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე, 1 თუშეთის დაცულ ტერიტორიაზე, 1 კინტრიშის დაცულ ტერიტორიაზე, 1 კოლხეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე.

2019 წლის 12 თვის განმავლობაში დაფიქსირდა იარაღით უკანონო გადაადგილების 36 შემთხვევა, იარაღით უკანონო გადაადგილების 36 შემთხვევიდან, ყველაზე მეტი-13 ფაქტი დაფიქსირებულია მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე.

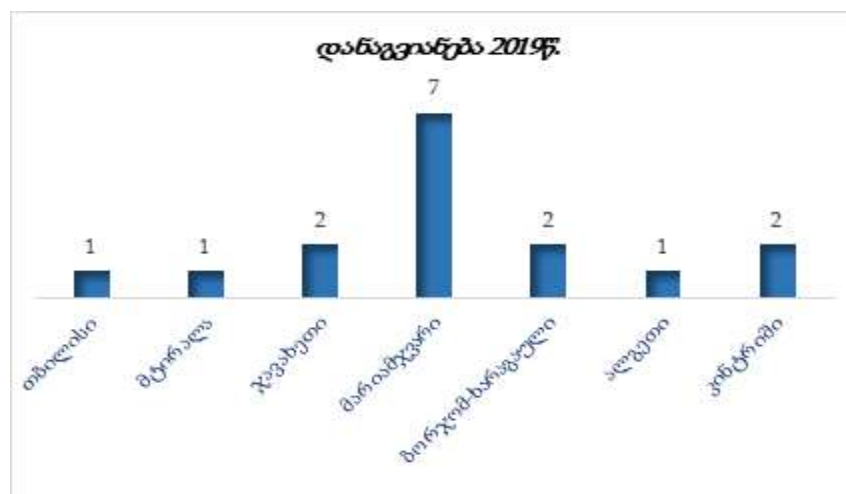

2019 წლის 12 თვის მონაცემებით, სულ დაფიქსირებულია ხის უკანონო ჭრის 38 შემთხვევა, მათგან ყველაზე მეტი-12 ფაქტი გამოვლენილია ბიოსფერო-ხარაგაულის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე. 2018 წელის ანალოგიურ პერიოდთან შედარებით, (მოხდა 97 შემთხვევა) ხის უკანონო ჭრა შემცირებულია 59 ერთეულით.

თევზსაჭერი საშუალებებით უკანონო გადაადგილების 4 შემთხვევა დაფიქსირებული კინტრიშის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე და 1 ფაქტი ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე და 1 ფაქტი შავ-ხევსურეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე. ასევე მიწის თვითნებური დაკავების 3 შემთხვევა ფიქსირდება აქედან, 2 ჯავახეთის დაცულ ტერიტორიაზე და 1 თბილისის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე. ხე-ტყის უკანონო ტრანსპორტირების 1 შემთხვევა ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე.

ტერიტორიის დანაგვიანების 16 შემთხვევიდან - 7 ფაქტი გამოვლინდა მარიამჯვარის სახელმწიფო ნაკრძალის ტერიტორიაზე, 2 ჯავახეთის დაცულ ტერიტორიაზე, 2 ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე, 2 კინტრიშის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე, 1 თბილისის და 1 მტირალას ეროვნული პარკის ტერიტორიებზე, 1 ალგეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე.

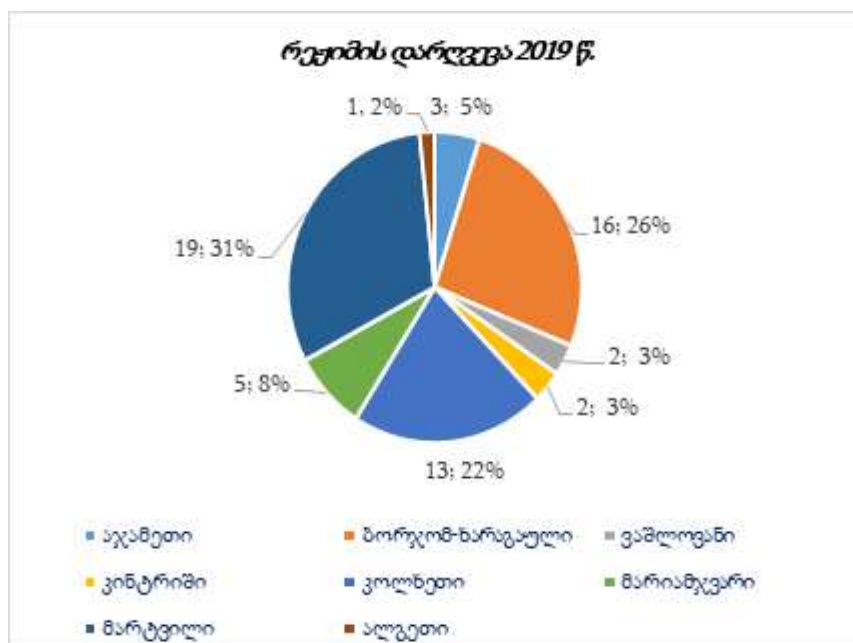

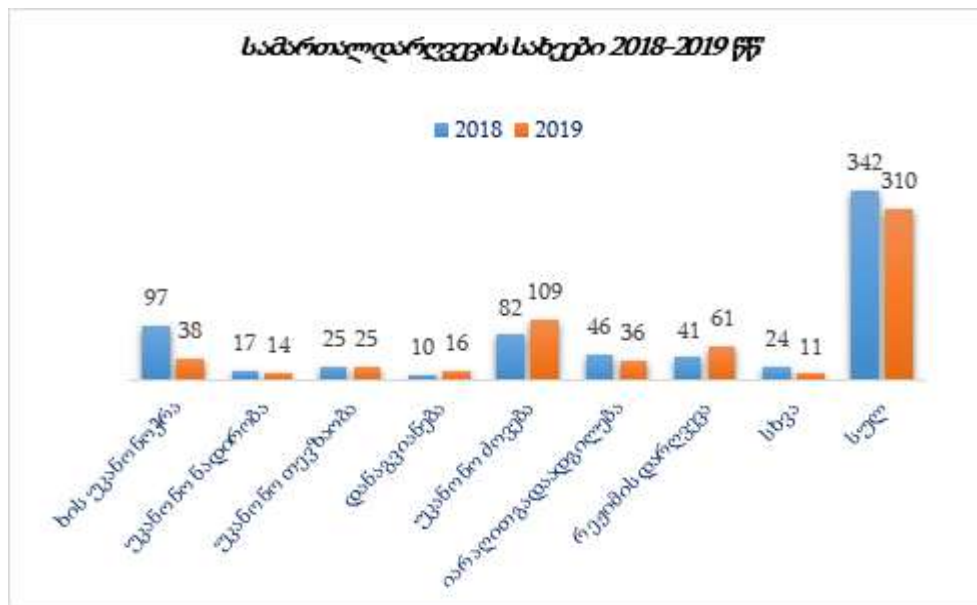
მოვების წესების დარღვევის 109 შემთხვევიდან, ყველაზე მეტი - 34 ფაქტი გამოვლინდა ჭაჭუნას ალკვეთილის ტერიტორიაზე, შემდგომ მოდის მარიამჯვარის სახელმწიფო ნაკრძალი - 24 და ვაშლივანის დაცული ტერიტორიები - 13 ფაქტი. 2019 წლის 12 თვის მონაცემებით,

უკანონო მოგება 2019 წ.

კატეგორია	აბსოლუტური მნიშვნელობა	პროცენტი
აუცხეთი	24	22%
ბაწარა-მაბანური	34	31%
ბორჯომ-ხარაგაული	10	9%
ვაშლივანი	13	12%
კოლხეთი	6	6%
მარიამპოლის	9	8%
მცხეთა-მთიანეთი	2	2%
ლაგოდეხი	2	2%
ჭაჭუძე	7	6%
თელავი	1	1%
ალგეთი	1	1%

რეჟიმის დარღვევის ფაქტების 61 შემთხვევიდან, ყველაზე მეტი -19 ფაქტი დაფიქსირდა მარტვილისა და ოკაცეს ბუნებრივი ძეგლების ტერიტორიაზე, 16 ფაქტი ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე, შემდეგ მოდის კოლხეთის ეროვნული პარკი, სადაც დაფიქსირებულია 13 ფაქტი, 5 მარიმაჯვარის ნაკრძალის ტერიტორიაზე, 3 აჯამეთის აღკვეთილის ტერიტორიაზე, 2-2 ვაშლოვანოსა და კინტრიშის დაცულ ტერიტორიებზე და 1 ალგეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე.

3.4. გეგმიური და საკონტროლო რევიზიების შედეგები

საქართველოს დაცულ ტერიტორიებზე 2019 წლის საგაზაფხულო რევიზიების დროს გამოვლინდა 100,98მ³ უკანონოთ მოიჭრილი ხე-ტყე რომლებზეც დამნაშავეები არ იქნა გამოვლენილი. 2018 წლის საშემოდგომო გეგმიური და საკონტროლო რევიზიების დროს გამოვლინდა 211,43კმ.დ. უკანონო ჭრა რაც 110,45მ³-ით მეტია 2019 წლის საგაზაფხულო რევიზიების დროს გამოვლენილ უკანონო ჭრებზე. საქართველოს დაცულ ტერიტორიებზე 2018 წლის საგაზაფხულო რევიზიების დროს გამოვლინდა 357,8მ³ უკანონოთ მოიჭრილი ხე-ტყე რაც 256,82მ³-ით მეტია 2019 წლის საგაზაფხულო რევიზიების დროს გამოვლენილ უკანონო ჭრებზე.. 2019 წლის საგაზაფხულო რევიზიების დროს უკანონო ჭრებიდან ყველაზე მეტი 75,38მ³ ანუ საქართველოს დაცულ ტერიტორიებზე არსებული მთელი უკანონო ჭრების 75% ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნულ პარკზე მოდის. 15 დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციების მიერ წარმოდგენილი ინფორმაციით მათ ტერიტორიაზე დამნაშავეებზე გამოუვლინებელი უკანონო ჭრები არ დაფიქსირებულა. (აჯამეთის, კინტრიშის, იმერეთის, ყაზბეგის, თუშეთის, ბაწარა-ბაბანეურისა და ილტოს აღკვეთილის, ჭაჭუნის, იმერეთის, მარტვილის, ვაშლოვანისა და მარიამჯვარისა და სხვა ადმინისტრაციები). 2019 წლის საგაზაფხულო რევიზიების დროს 2018 წლის საგაზაფხულო რევიზიებთან შედარებით დამნაშავეებზე გამოუვლინებელი უკანონო ჭრები (1 წლის განმავლობაში) შემცირდა 71,6% ანუ 3,5 -ჯერ.

3.5. ხანძარსაწინააღმდეგო ღონისძიებები

განხორციელდა ხანძარსაწინააღმდეგო ტექნიკური აღჭურვილობისა და სახანძრო ინვენტარის შემოწმება, გამოცდილმა რეინჯერებმა ხანძარსაწინააღმდეგო ზოგადი ინსტრუქტაჟი ჩაუტარეს ახალბედა რეინჯერებს ინდივიდუალურად, ხანძარსაშიმ ტერიტორიებზე პატულირების გაძლიერების, ტერიტორიაზე გადაადგილებული

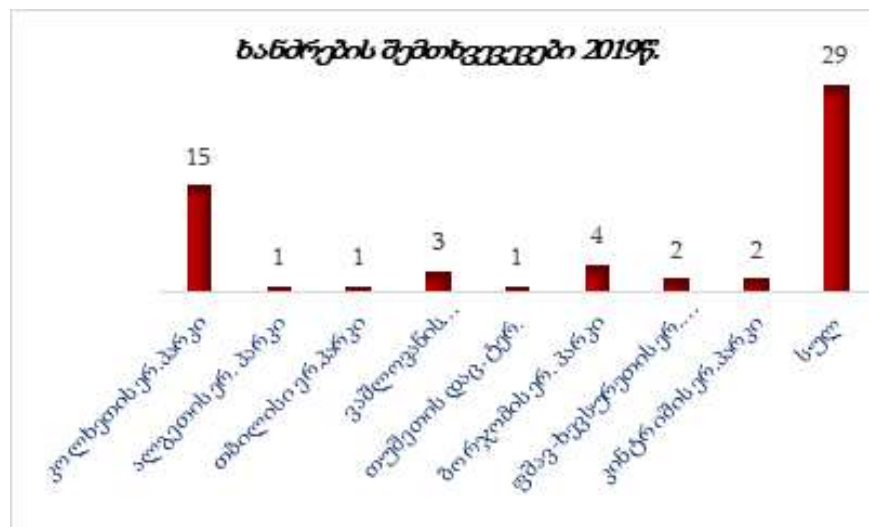
ვიზიტორების, მწყემსების კონტროლისა და პროპაგანდა-აგიტაციის ღონისძიებების გატარების მიზნით. შესაბამისად, უზნის უფროს რეინჯერებს მიეცათ მითითებები, გაძლიერდა და გახშირდა პატრულირება ხანძარსაშიში უბნების მიმართულებით, მ.შ. ალპურ და სუბალპურ მდელოებზე. გარდა აღნიშნულისა, მომთაბარე მწყემსებს მიეცათ შესაბამისი მითითებები სახანძრო უსაფრთხოების წესების დაცვისა და ხანძრის აღმოჩენის შემთხვევაში დროული შეტყობინების მიზნით.

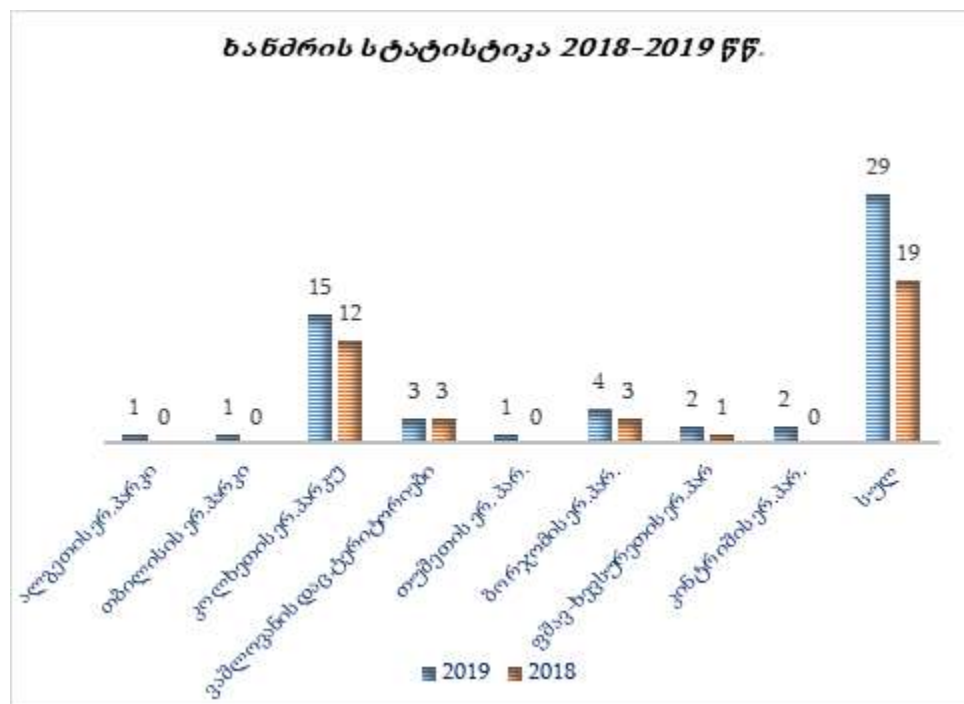
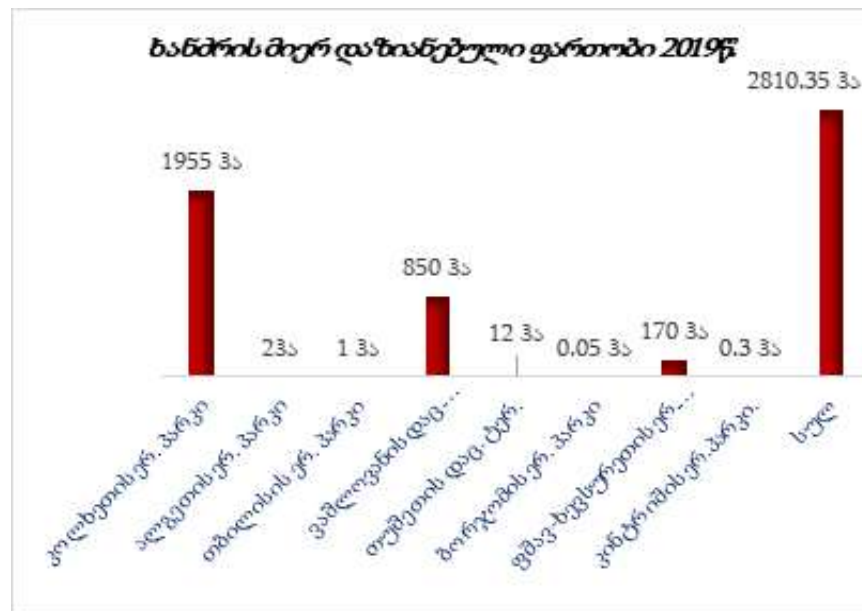
რა შევიძნეთ?

3.6. ხანძრების სტატისტიკა

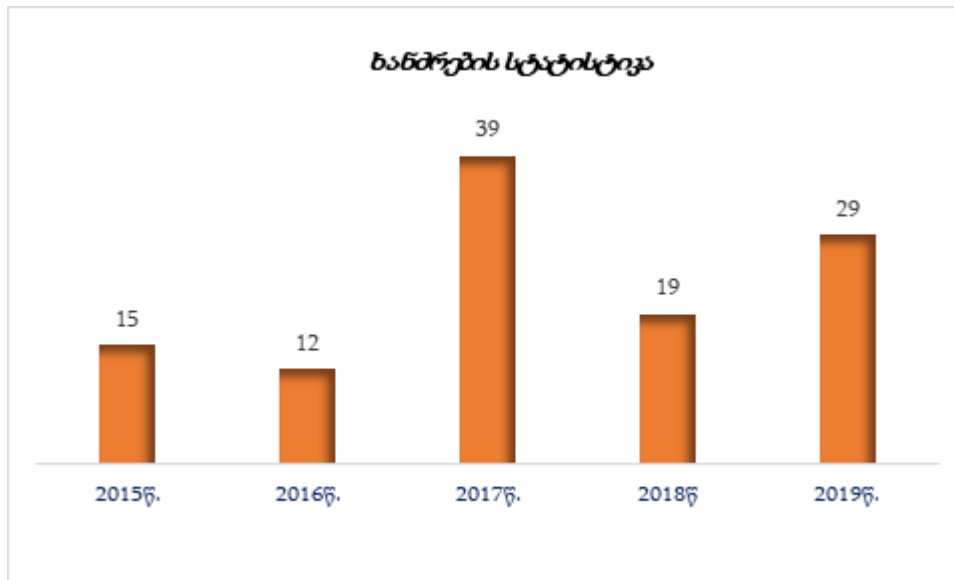
საანგარიშო პერიოდში საპატრულო ჯგუფების და ადგილზე დაცვის სადგურებზე რეინჯერების მიერ პატრულირებისას, განსაკუთრებული ყურადღება ექცეოდა სახანძრო უსაფრთხოების საკითხებს.

2019 წლის 12 თვის განმავლობაში დაფიქსირდა ხანძრების 29 შემთხვევა. მათ შორის: 1 შემთხვევა დაფიქსირდა ალგეთის ეროვნული პარკში, დამბაშის კანიონის ბუნების ძეგლის ტერიტორიაზე რომლის გავრცელების არეალი მოიცავდა 2 ჰა-ს. ხანძრის დროს დაიწვა ბალახოვანი საფარი. 1 შემთხვევა დაფიქსირდა თბილისის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე სადაც დაიწვა 1 ჰა-მდე ბალახოვანი საფარი. 1 შემთხვევა თუშეთის დაცულ ტერიტორიაზე, დაიწვა 14 ჰა ბალახოვანი საფარი. 3 შემთხვევა გამოვლენილი ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიებზე 850 ჰა სადაც დაიწვა ბალახოვანი საფარი-106 ძირი ღვია და 10 ძირი საკმლის ხე. 2 შემთხვევა დაფიქსირდა ფშავ-ხევსურეთის 170 ჰა და კინტრიშის ეროვნული პარკის ტერიტორიებზე 0,3 ჰა დაიწვა ბალახოვანი საფარი. 4 შემთხვევა დაფიქსირდა ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკის 0,05 ჰა ტერიტორიაზე. 15 შემთხვევა დაფიქსირდა კოლხეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე, სადაც სულ დაიწვა 1955 ჰა ფართობი ერთწლოვანი ბალახოვანი საფარ

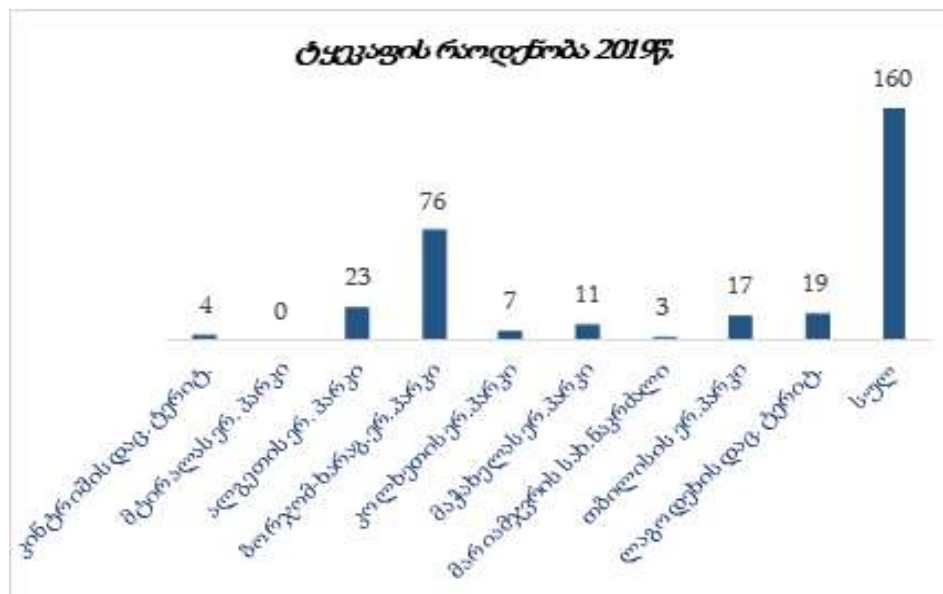

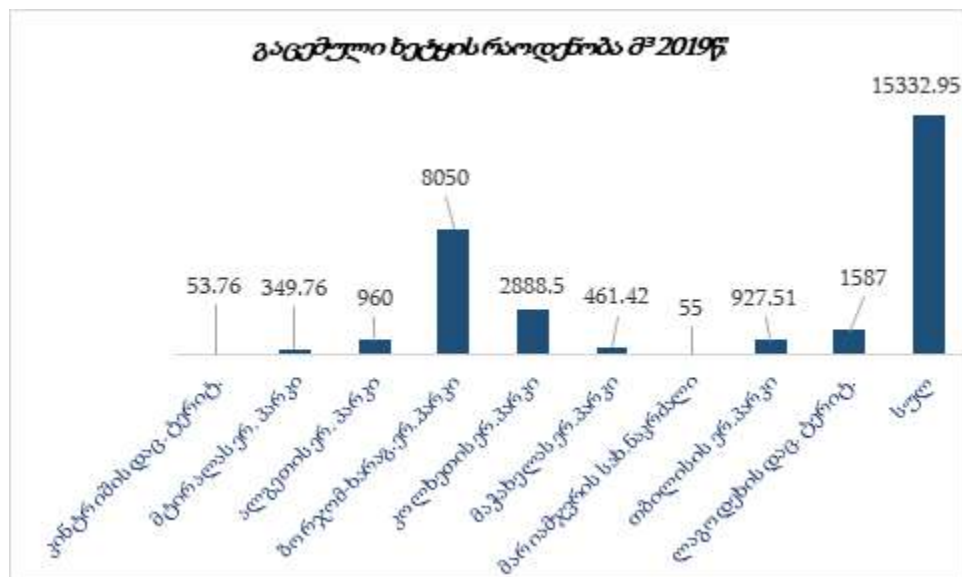
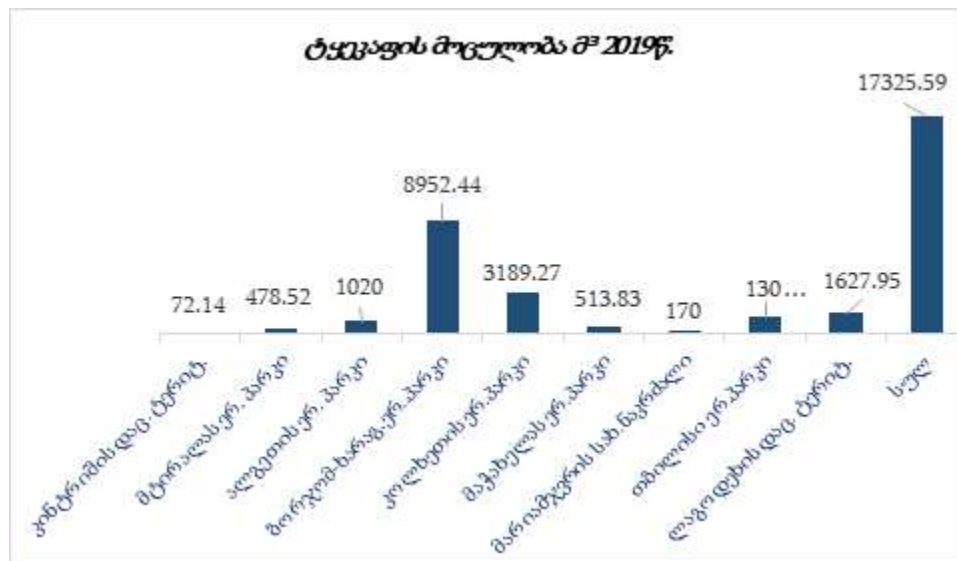
ცხრილი: ხანძრების სტატისტიკა დაცულ ტერიტორიებზე 2015-2019წწ

3.7. ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობა

ადგილობრივი მოსახლეობის ხე-ტყით უზრუნველყოფის მიზნით, 2019 წლის 12 თვის მონაცემებით სულ გამოიყო 260 ტყეკაფი საერთო მოცულობით 17326 მ³. ადგილობრივ მოსახლეობაზე სულ გაცემულია 15333მ³ მათ შორის 14773 მ³ მეორე ხარისხის (საშეშე) და 560მ³ პირველი ხარისხის ხე-ტყე. ყველაზე მეტი, 7490 მ³ მეორე ხარისხის (საშეშე) ხე-ტყე გაიცა ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკის ტერიტორიიდან. ხოლო, შემდგომ 2888 მ³ მეორე ხარისხის (საშეშე) ხე-ტყე გაიცა კოლხეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიიდან. მეორე ხარისხის (საშეშე) ხე-ტყით დაკმაყოფილდა დაახლოებით 2954 ოჯახი, ყველაზე დიდი რაოდენობის ხე-ტყე გაიცა ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკიდან 1498 ოჯახზე.

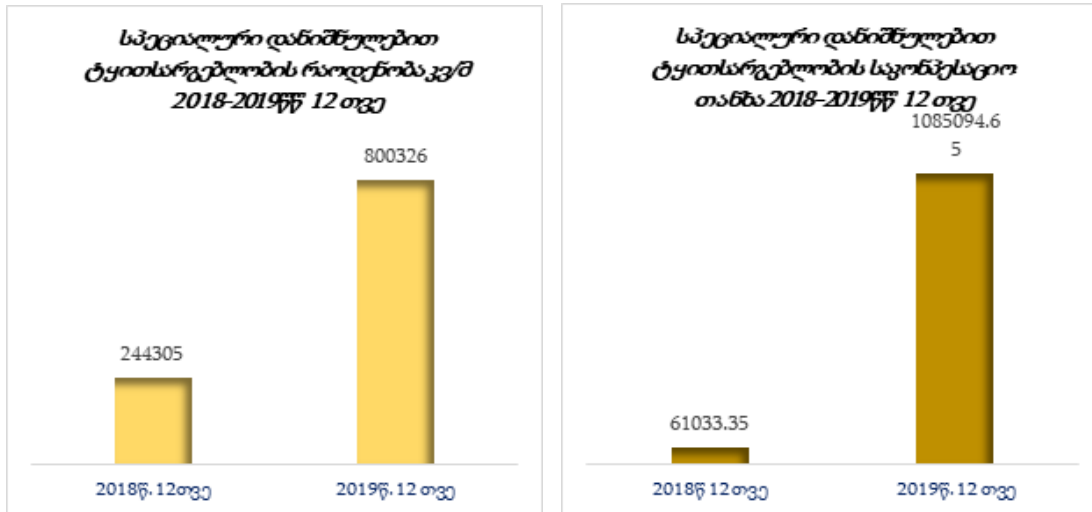

სპეცსარგებლობა

2019წ. 12 თვის განმავლობაში სპეციალური დანიშნულებით ტყითსარგებლობა გაიცა 32 ობიექტზე, 800326 კვ.მ ფართობზე. სულ საკომპენსაციო თანხა: 1085094,65 ლარი.

2018 წლის ანალოგიურ პერიოდში სპეციალური დანიშნულებით ტყითსარგებლობა გაიცა 26 ობიექტზე, 244305 კვ.მ ფართობზე. სულ საკომპენსაციო თანხა: 61033,35 ლარი.

3.8. ეკოლოგიური მომსახურებიდან მიღებული შემოსავლები

1. იჯარის გადასახადი (საძოვრებისა და სხვადასხვა ინფრასტრუქტურის სარგებლობისა და დაცულ ტერიტორიებზე განთავსებული კავშირგაბმულობის ობიექტებიდან მიღებული შემოსავალი) -714032,86 ლარი.
2. რეკრეაციული სარგებლობისგან მიღებული შემოსავალი (ტურისტული მომსახურება) -9181500,36 ლარი
3. მერქნითი რესურსების სარგებლობისგან მიღებული შემოსავალი 40 488,65 ლარი

სულ შემოსავლებმა შეადგინა 9 936021,87 ლარი

???

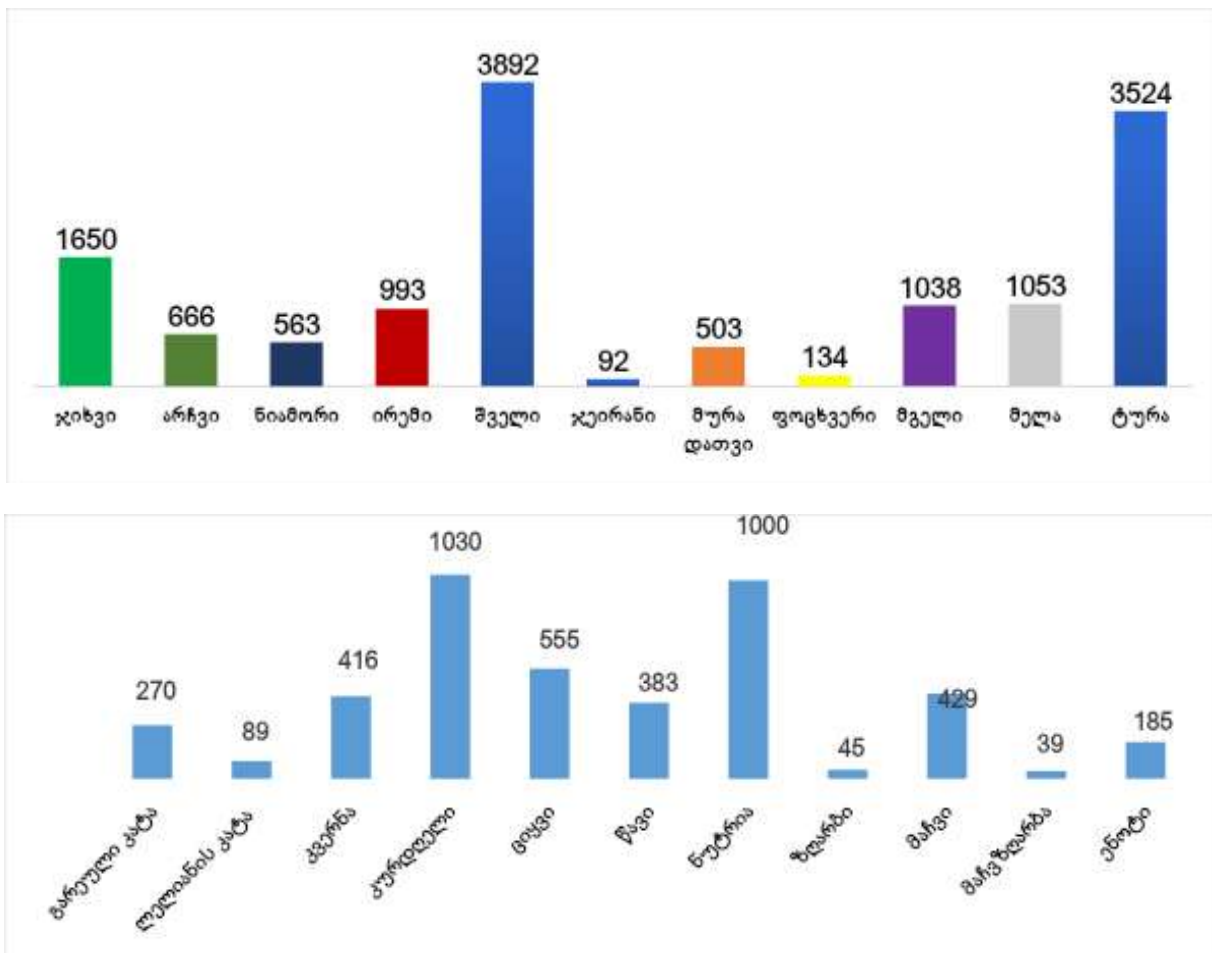
6. სამეცნიერო კვლევა და ბიომრავალფეროვნების დაცვა-მონიტორინგი

1. ბიომრავალფეროვნების ძირითადი სახეობების სტატისტიკა

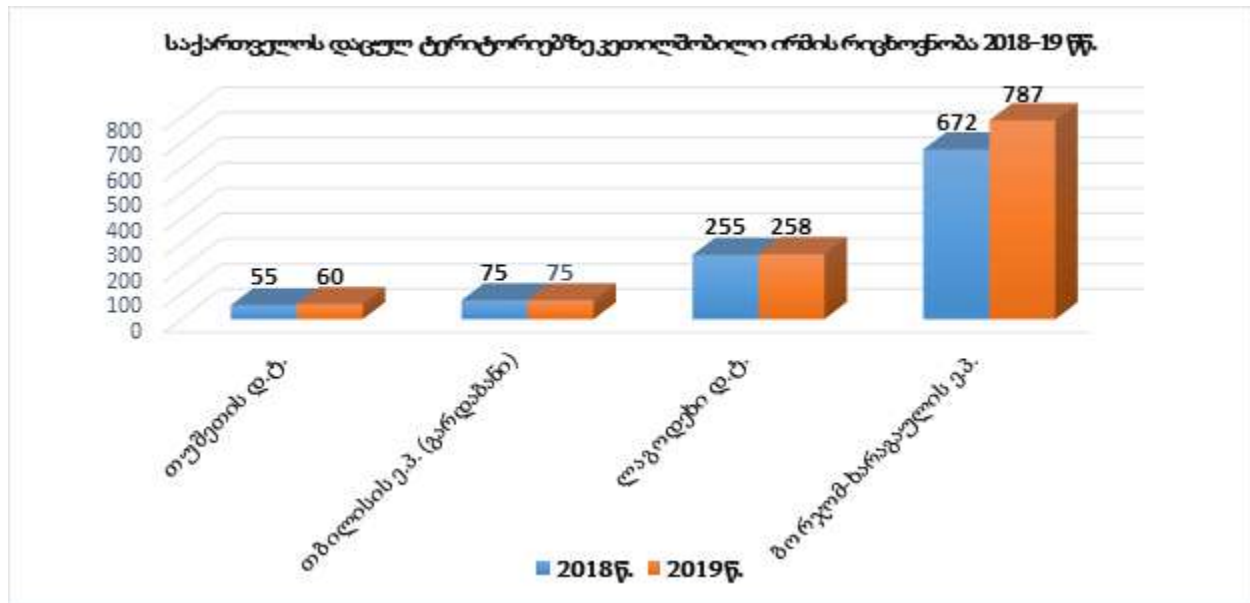
მსხვილი ძუძუმწოვრების მონიტორინგი

ყველა ადმინისტრაციის მიერ ხორციელდება მსხვილი ძუძუმწოვრების მონიტორინგი, შედეგად გროვდება ინფორმაცია მათი რიცხოვნობისა და გავრცელების შესახებ, ასევე ფოტოხაფანგების გამოყენებით გროვდება ფოტო და ვიდეომასალა, ასევე სააგენტოში იგზავნება სტატისტიკური ფორმების სახით.

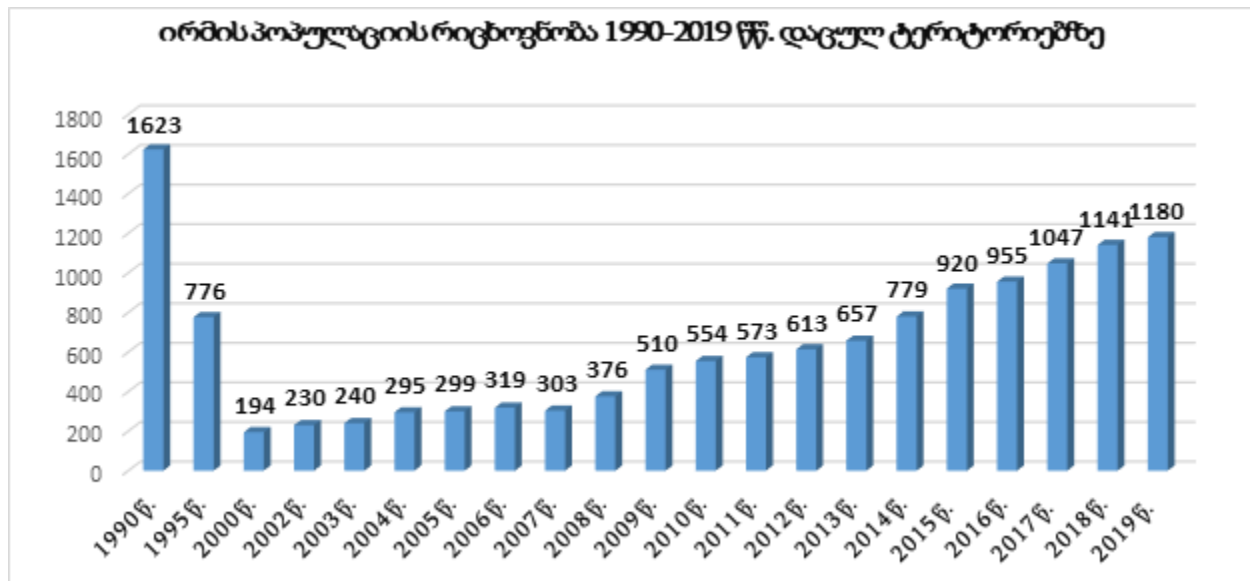
ცხოველებიდან მაქსიმალური რიცხოვნობით გამოირჩეოდა შველი და ტურა, აღმოსავლეთკავკასიური ჯიხვი, კურდღელი და ნუტრია. ზღარბი, მაჩვზღარბა, ჯეირანი, ფოცხვერი და ლელიანის კატა ხასიათდება მინიმალური რიცხოვნობით.

კეთილშობილი ირმის რიცხოვნობის 2018 და 2019 წლის სტატისტიკური მონაცემები გროვდება: ბორჯომ-ხარაგაულის, ლაგოდეხის დაცული ტერიტორიების და გარდაზნის აღკვეთილიდან. ყველაზე დიდი პოპულაცია ფიქსირდება ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე და მისი მაქსიმალური რიცხოვნობა 787 ინდივიდს აღწევს.

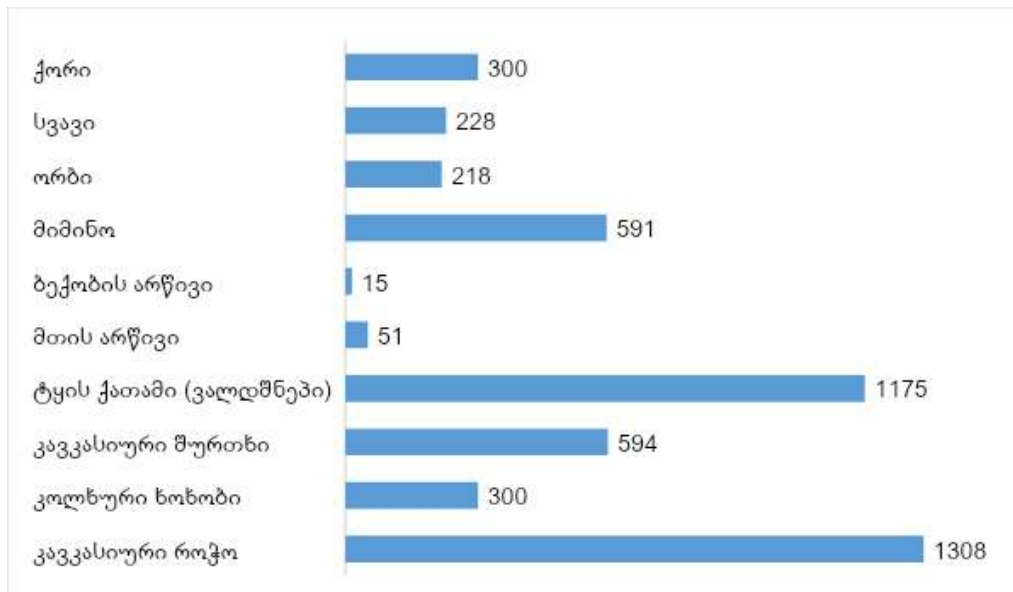
გრაფიკულმა გამოსახულებამ აჩვენა, რომ 1990 წელს და რიცხოვნობის მკვეთრი დაცემა დაფიქსირდა 1995 წლიდან 2000 წლამდე. 2000 წლის შემდგომ ეტაპზე ფიქსირდებოდა რიცხოვნობის ზრდა უმნიშვნელო ფლუქტუაციებით. ირმის მაქსიმალური რიცხოვნობა დაფიქსირდა 2019 წელს. გასული წლის მონაცემებით დაცულ ტერიტორიებზე აღრიცხულ იქნა 1180 სული ირემი.

სტატისტიკა გრაფიკულ გამოსახულებაზე აღირიცხება 1990 წლიდან, სადაც რიცხოვნობის მკვეთრი დაცემა დაფიქსირდა 1995 წლიდან 2000 წლამდე. 2000 წლის შემდგომ ეტაპზე ფიქსირდებოდა რიცხოვნობის ზრდა უმნიშვნელო ფლუქტუაციებით. ირმის მაქსიმალური რიცხოვნობა დაფიქსირდა 2019 წელს.

ფრინველების მონიტორინგი

ყველა ადმინისტრაციის მიერ ხორციელდება ფრინველების მონიტორინგი, რომლის ფარგლებშიც მუდმივად წარმოებს დაკვირვება გადამფრენ, მოზუდარ, მოზამთრე, მტაცებელ და წვრილ (ბაღების) ფრინველებზე. განსაკუთრებით აღსანიშნავია ამ მხრივ კოლხეთის ეროვნული პარკი და ჯავახეთის დაცული ტერიტორიები, ასევე ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები და ჭაჭუნას აღკვეთილში მიმდინარე მონიტორინგი და სამეცნიერო კვლევები.

დაცულ ტერიტორიებზე ფრინველებს შორის (გადამფრენების და წყალმცურავების გარდა) აღსანიშნავია, რომ მაღალი რიცხოვნობით 2018 წლის განმავლობაში გამოირჩეოდნენ: კავკასიური როჭო, ტყის ქათამი, კავკასიური შურთხი და მიმინო, მინიმალური რიცხოვნობით ხასიათდება ბეჭობის არწივი.

საქართველოს „წითელი ნუსხის“ ცხოველების მონიტორინგი

ყველა ადმინისტრაციის მიერ ხორციელდება საქართველოს იშვიათი და გადაშენების პირას მყოფი ცხოველების მონიტორინგი, რომლის ფარგლებშიც გროვდება დეტალური ინფორმაცია, როგორც ზემოთ ნახსენები ძუძუმწოვრების შემთხვევაში.

საქართველოს „წითელი ნუსხის“ მცენარეების მონიტორინგი

ზოგიერთი დაცული ტერიტორიის ადმინისტრაციის მიერ ხორციელდება საქართველოს „წითელი ნუსხის“ მცენარეების მონიტორინგი, რომლის ფარგლებშიც გროვდება ინფორმაცია დაცულ ტერიტორიაზე გავრცელებული მცენარეების სია, მათი გავრცელების არეალები და შესწავლილია მათი მდგომარეობა, ასეთებია: უთხოვარი, კოლხური ბზა, წაბლი და სხვ. მტირალას, ალგეთის, კოლხეთის, ყაზბეგის ეროვნულ პარკებში, ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიებსა და ჭაჭუნას აღკვეთილის ტერიტორიაზე წარმოებს დაკვირვება მერქნიანი მცენარეების საქართველოს „წითელი ნუსხის“ სახეობებზე;

ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიებზე და ჭაჭუნას აღკვეთილის ტერიტორიაზე მუდმივად წარმოებს ენდემურ მცენარეებზე დაკვირვება.

2. ბუნების მატთანე

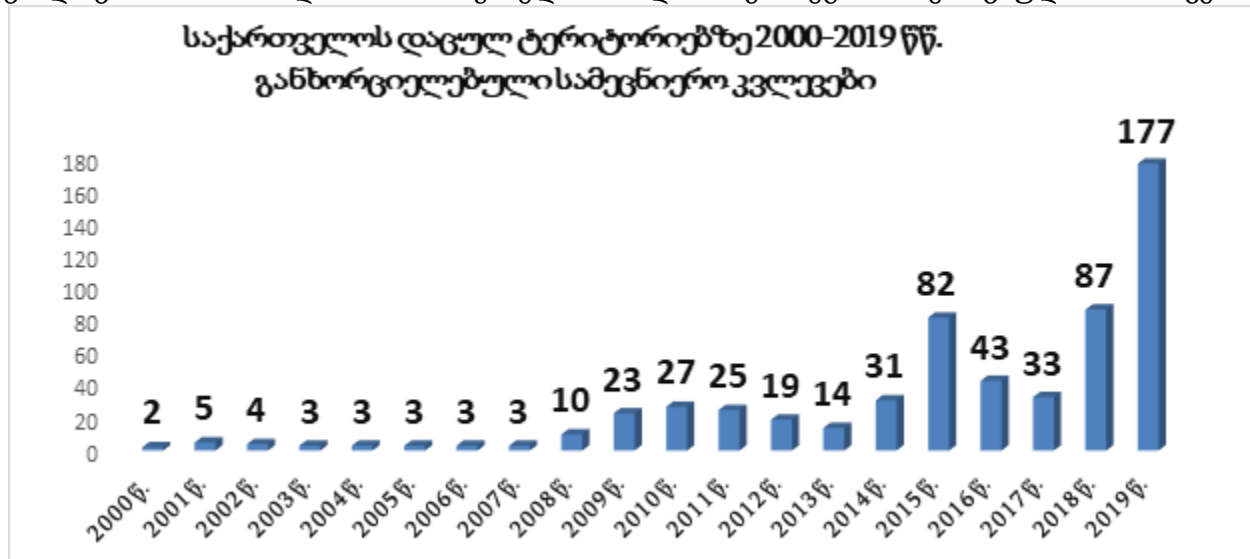
მარტვილისა და ოკაცეს ბუნების ძეგლების ადმინისტრაციის გარდა ყველა ადმინისტრაციის მიერ წარმოდგენილი იქნა 2018 წლის „ბუნების მატთანე“. დოკუმენტებში ასახულია მთელი წლის განმავლობაში ადმინისტრაციის მიერ განხორციელებული საქმიანობები, დაცულ ტერიტორიებზე მომხდარი ბუნებრივი მოვლენები, ასევე მნიშვნელოვანი ინფორმაცია ბიომრავალფეროვნების, ჰაბიტატების, ეკოსისტემების, გეოლოგიური და გეოგრაფიული ღირებულებების შესახებ, განხორციელებული სამეცნიერო კვლევები და პროექტები.

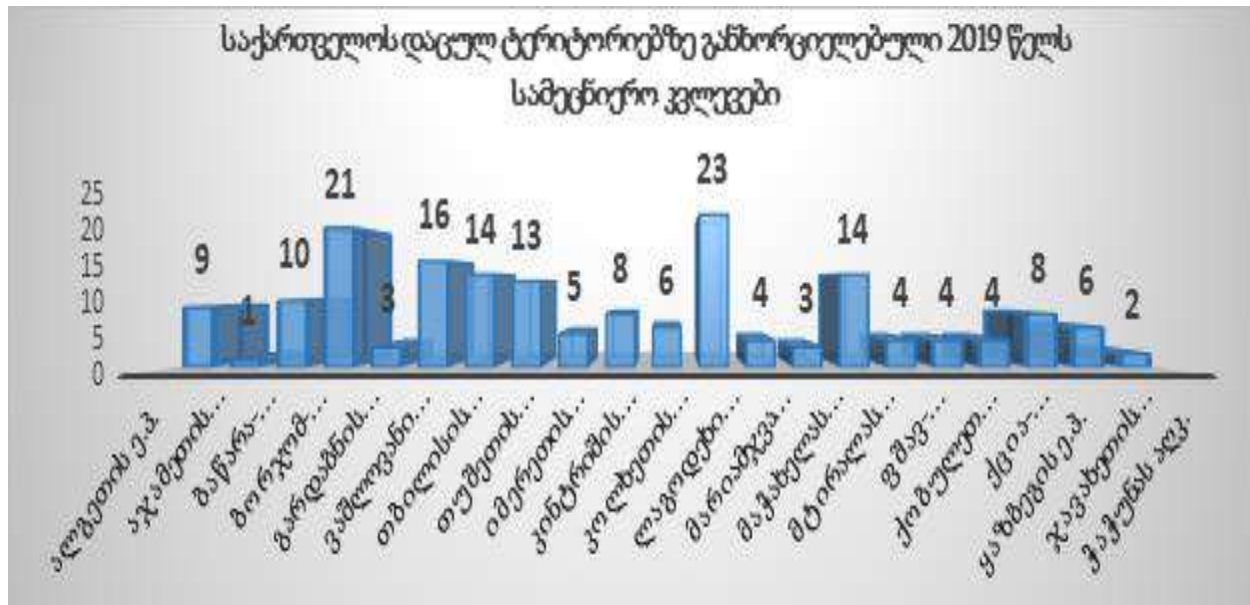
3. სამეცნიერო კვლევები

ცხრილი: სამეცნიერო კვლევების სტატისტიკა 2000 წლიდან 2019 წლის მონაცემებით

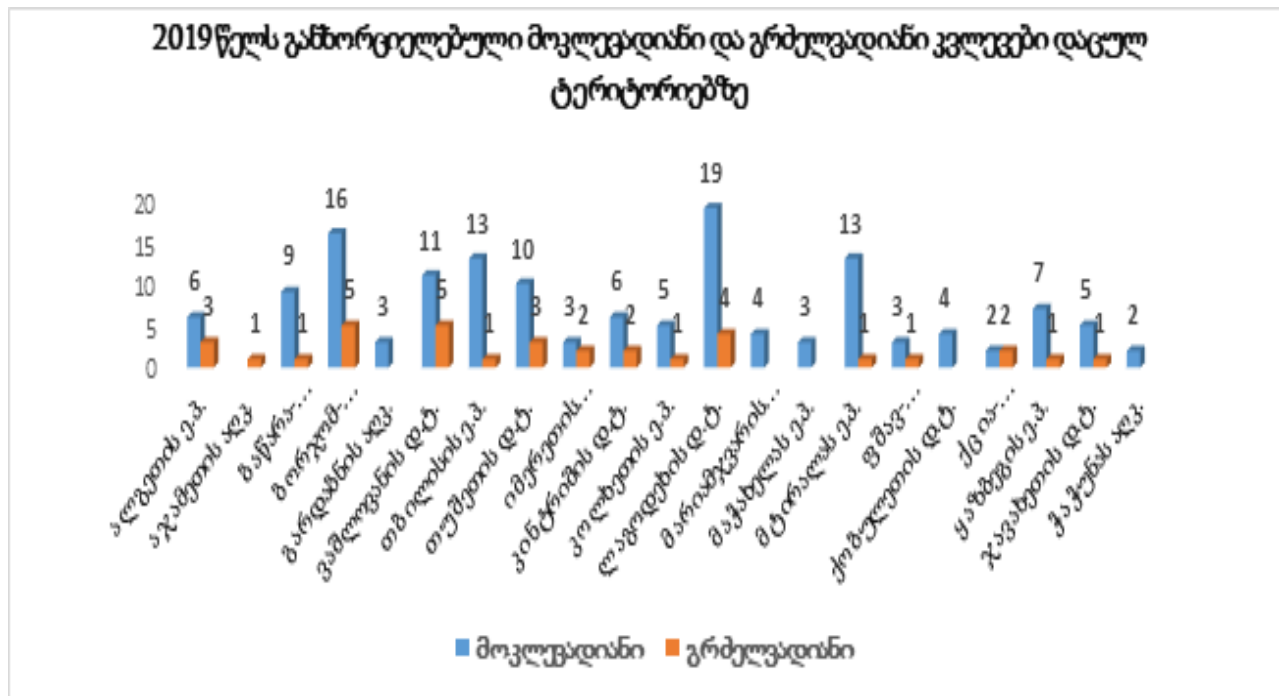
მომზადდა 2019 წლის განმავლობაში სამეცნიერო კვლევების მიმოხილვა საქართველოს დაცულ ტერიტორიებზე. სულ სააგენტოს მიერ გაიცა 177 სამეცნიერო კვლევის ნებართვა (ზოგიერთი კვლევა ერთდროულად რამოდენიმე დაცულ ტერიტორიას მოიცავს, ასევე ადიანები).

დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციებიდან სამეცნიერო კვლევების მიხედვით ლიდერობს ლაგოდეხის დაცული ტერიტორიები, ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკი, ვაშლოვანის, თბილისის, მაჭახელას და ყაზბეგის ეროვნული პარკები.

მოხდა მოკლევადიანი და გრძელვადიანი სამეცნიერო კვლევების აღრიცხვა. მოკლევადიანი კვლევები ჭარბობს.

დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციებიდან სამეცნიერო კვლევების მიხედვით ლიდერობს ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკი, ვაშლოვანის და ლაგდეხის დაცული ტერიტორიები, თბილისის და ყაზბეგის ეროვნული პარკები.

დაცული ტერიტორიებიდან მეცნიერების მხირდან მეტი ინტერესი ვლინდება ლაგოდეხის დაცული ტერიტორიებისადმი, ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკის, ხოლო შემდგომ

მტირალას და თბილისის ეროვნული პარკებისადმი. სხვა დაცულებზე კვლევის რიცხოვნობა ნაკლებია.

აღსანიშნავია, რომ თითოეული კვლევა ზოგჯერ მოიცავს რამოდენიმე დაცულ ტერიტორიას. განსაკუთრებით ეს ეხება ზოოლოგიურ და ენტომოლოგიურ კვლევებს. დარგების მიხედვით **დომინირებს ზოოლოგიური და ბოტანიკური კვლევები.**

აღსანიშნავია, რომ სამეცნიერო კვლევები ასევე წარმოებდა გასულ წლებში გაცემული ნებართვების თანახმად. ქვემოთ წარმოგიდგენთ თვეების და წლების მიხედვით გადანაწილებული კვლევების ამსახველ ცხრილებს და გრაფიკებს.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
2018 წელი	0	4	5	2	6	11	17	10	13	8	6	3
2019 წელი	8	6	9	29	55	101	122	112	79	66	63	47
2020 წელი	35	31	30	29	28	24	22	20	19	19	19	19
2021 წელი	11	11	11	11	11	7	7	7	7	7	7	6
2022 წელი	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
2023 წელი	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2

გარდა ზემოაღნიშნულისა, კვლევები განხორციელდა ქართველი და უცხოელი მეცნიერების მიერ, თუმცა ერთობლივი კვლევები მაინც ჭარბობდა.

4. კონსერვაციული პროექტები და კვლევები

ჯეირნის რეინტროდუქციის პროექტი ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიებზე

სააგენტოს მიერ მუდმივად წარმოებს პროექტის, „ჯეირნის რეინტროდუქცია საქართველოში“, მონიტორინგი და ჯეირნის მონიტორინგის მასალების ანალიზი.

საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსა და აზერბაიჯანის ეკოლოგიის სამინისტროს შორის გაფორმებული ხელშეკრულების ფარგლებში WWF - კავკასიის ოფისის დახმარებით განხორცილდა ჯეირნების რეინტროდუქცია აზერბაიჯანიდან საქართველოში. რეინტროდუქცია მიმდინარეობს ეტაპობრივად. პროექტი ხორციელდება WWF- კავკასიის ბუნების დაცვის ფონდის და TJS ფინანსური მხარდაჭერით.

2019 წლის მონაცემებით დაახლოებით 140-მდეა ჯეირანი ბინადრობს ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიებზე.

იმერული მუხის აღდგენის პროექტი აჯამეთის აღკვეთილში

2016 წლიდან აჯამეთის აღკვეთილში მიმდინარეობს იმერული მუხის აღდგენის პროექტი, დაახლოებით 56 ჰა ფართობზე, პროექტი ხორციელდება სახელმწიფო ბიუჯეტის ფარგლებში.

ჯიხვის მონიტორინგი ლადოდეხის დაცულ ტერიტორიებზე

2018 წლიდან, პირველად კავკასიაში დაიწყო და მიმდინარეობს აღმოსავლეთ-კავკასიური ჯიხვის ტრანსსასაზღვრო ტელემეტრიული მონიტორინგი ლადოდეხის დაცულ ტერიტორიებზე და ზაქათალას აღკვეთილში, არასამთავრობო ორგანიაზაცია NACRES- ის მიერ. მონიტორინგი ხორციელდება CNF, WWF/TJS - ტრანსსასაზღვრო სამდივნოს ფინანსური მხარდაჭერით.

ფრინველების მონიტორინგი ჯავახეთის დაცულ ტერიტორიებზე

ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების (საქართველო) და არფის ტბაზე (სომხეთში) 2016 წელს დაიწყო და გრძელდება ფრინველების მონიტორინგი ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის მეცნიერების მიერ, რომლის ფარგლებშიც შექმნილია მონაცემთა ბაზა, ჩატარდა რამდენიმე ტრენინგი რეინჯერებისათვის. მონიტორინგი ხორციელდება TJS - ტრანსსასაზღვრო სამდივნოს ფინანსური მხარდაჭერით.

კარწახის იქტიოფაუნის და სხვა ჰიდრობიონტების შესწავლა

ჯავახეთის დაცულ ტერიტორიებზე კარწახის ტბაზე განხორციელდა „კარწახის იქტიოფაუნის და სხვა ჰიდრობიონტების შესწავლა“. პროექტი განხორციელდა არასამთავრობო ორგანიზაცია „უხერხემლოთა კვლევითი ცენტრი“-ს მიერ და სახელმწიფო ბიუჯეტის დაფინანსების ფარგლებში.

დაცული ტერიტორიების სააგენტოს, სატყეო და ბიომრავალფეროვნების სამსახურის და ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის წარმომადგენლებმა მიიღეს მონაწილეობა თურქეთში ქ. არდაჰანში გამართულ ჩირიდილის და კარწახის ტბისადმი მიძღვნილ კონფერენციაში, სადაც გაკეთდა 3 პრეზენტაცია. სააგენტოს მხრიდან გაკეთდა პრეზენტაცია „ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ბიომრავალფეროვნება, მართვა და არსებული გამოწვევები“.

მსხილი ძუძუმწოვრების და ფრინველების ზოგიერთი სახეობების კონსერვაციული გეგმების შემუშავება 4 დაცული ტერიტორიისათვის

ალგეთის, ყაზბეგის და ფშავ-ხევსურეთის ეროვნულ პარკების და კინტრიშის დაცულ ტერიტორიების ადმინისტრაციისათვის დაიწყო არჩვის, შველის, მურა დათვის და როჭოს პოპულაციების მონიტორინგის გეგმის შემუშავება.

4.5. ფიტოპათოლოგიური კვლევა

დაცული ტერიტორიების სააგენტოს 15 ტერიტორიული ადმინისტრაციის მიერ განხორციელდა ფიტოპათოლოგიური გამოკვლევები. ივლისის თვეში განხორციელდა ტრენინგები ფიტოპათოლოგიური გამოკვლევების შესახებ 4 დაცული ტერიტორიის ადმინისტრაციაში: ფშავ-ხევსურეთი, ალგეთის და ყაზბეგის ეროვნული პარკებში და კინტრიშის დაცული ტერიტორიები.

2019 წლის ფიტოპათოლოგიური კვლევის შედეგად:

- ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე ფიტოპათოლოგიური გამოკვლევების შედეგად გამოვლინდა ქერქიჭამიების ზემოქმედება ფიჭვნარებსა და ნაძვნარებში, რისთვისაც საჭიროა დაიგეგმოს სანიტარული ღონისძიებები და მონიტორინგის მიზნით შემდგომ წელს შეძენილი და განთავსებული იქნას ფერომონები.
- მარიამჯვარის სახელმწიფო ნაკრძალში ფიტოპათოლოგიური გამოკვლევის შედეგად ფიჭვნარებში გამოვლინდა სოკოვანი დაავადება შუტე, ასევე ფიჭვის პატარა და დიდი მებაღეები, პეწიანები როგორც დომინანტი მავნებლები, ხოლო ყოლულის აღკვეთილში ფოთლოვანი მცენარეების რამდენიმე სახეობა: გალწარმომქმნელები და ასევე ფარიანები და ცრუფარიანები, მუხის რწყილი, ფოთოლხვევიები, პეწიანები, ცხვირილგრძელები და სხვა. საყურადღებოა ყოლულის აღკვეთილი.
- ყაზბეგის, ბორჯომ-ხარაგაულის, მაჭახელას ეროვნულ პარკებს და ფშავ-ხევსურეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციებს გადაეცა ფერომონები, რომლებიც დამონტაჟდა შესაბამის ადგილებში და შემდგომ მოიხსნა. გარდა ამისა შეძენილი იქნა

ლეიპდინი ჭაჭუნას აღკვეთილის ჭალის ტყეების შესაწამლად და გადაეცა ადმინისტრაციას.

- ვაშლოვანის დაცულ აღკვეთილის და ჭაჭუნას აღკვეთილის ტერიტორიაზე გამოყოფილია მუდმივი სანიმუშო ფართობები, სადაც მიმდინარეობს ფენოლოგიური დაკვირვება.
- 2019 წელს ჭაჭუნას აღკვეთილში, არაფარდი პარკიხვევიას წინააღმდეგ განხორციელდა შეწამლვა და გადამოწმდა არსებული სიტუაცია, სადაც გამოვლინდა აღნიშნულ მწერთან ბრძოლის გაგრძელების აუცილებლობა.

7. საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება და ეკოგანათლება

2019 წლის განმავლობაში საზოგადოების გარემოსდაცვითი ცნობიერების ასამაღლებლად დაცული ტერიტორიების სააგენტოს ორგანიზებით ჩატარდა შეხვედრები, ლექცია-სემინარები, ტრენინგები, ეკო-გაკვეთილები ველზე, დაცულ ტერიტორიებზე მოეწყო ეკო-ტურები და სხვა სახის გარემოსდაცვითი აქტივობები.

1. სოციოლოგიური გამოკითხვა

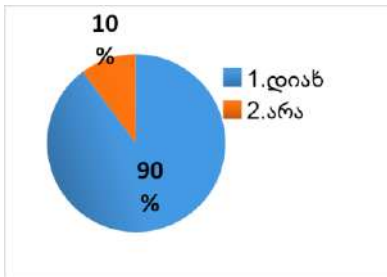
2019 წლის იანვარ-თებერვალში დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ მცხოვრებ მოსახლეობაში ჩატარდა სოციოლოგიური გამოკითხვა დაცული ტერიტორიების სააგენტოსა და სოციოლოგიური კვლევის ცენტრის „გორბის“-ს მიერ მომზადებული - „საზოგადოებრივი აღქმისა და გავლენის მონიტორინგისა და შეფასების კითხვარის საშუალებით“.

საქართველოს დაცული ტერიტორიების დამხმარე ზონის მოსახლეობაში ჩატარებული გამოკითხვა საშუალებას გვაძლევს ყურადღება გავამახვილოთ შემდეგ ძირითად მიმართულებებზე:

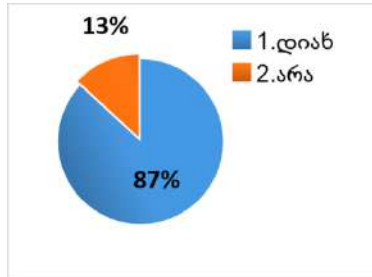
- მოსახლეობის ცნობიერება;
- მოსახლეობის შიში და მოლოდინი დაცულ ტერიტორიებთან მიმართებაში;
- სარგებელი და ზარალი; მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკური სტატუსი;
- დაცული ტერიტორიის განვითარების პროცესში, მენეჯმენტის გეგმაში მონაწილეობა, აღიქვამენ თუ არა ისინი, რომ წარმოადგენენ სამენეჯმენტო პროცესის შემადგენელ ნაწილს.

ალგეთის, აჯამეთის, ბაწარა-ბაბანეურის, ბორჯომ-ხარაგაულის, ვაშლოვანის, თბილისი, თუშეთის, კინტრიშის, კოლხეთის, ლაგოდეხის, მარიამჯვარის, მაჭახელას, მტირალას, იმერეთის მღვიმეების, მარტვილისა და ოკაცეს ბუნების ძეგლების, ქობულეთის, ყაზბეგის, ჯავახეთის, ფშავ-ხევსურეთის და ჭაჭუნას დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის მიერ გამოიკითხა 100 რესპოდენტი. სულ 2000-მდე რესპოდენტი. პასუხები დამუშავდა დაცული ტერიტორიების სააგენტოში.

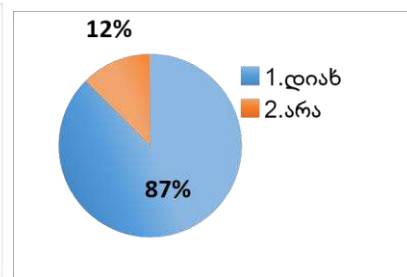
შედეგები წლების განმავლობაში ძირითადად ინარჩუნებს სტაბილურ ტენდენციას, ფიქსირდება მხოლოდ მცირედი სხვაობა. მაგალითად, კითხვაზე - გსმენიათ თუ არა რაიმე დაცული ტერიტორიების სააგენტოს შესახებ - რესპოდენტების პასუხები ბოლო სამი წლის განმავლობაში შემდეგნაირად გამოიყურება:

2019 წელი

2018 წელი

2017 წელი

2. ეკოსაგანმანათლებლო პროგრამები

დაცული ტერიტორიების სააგენტოში 4 დაცული ტერიტორიის ადმინისტრაციისთვის ეკოსაგანმანათლებლო პროგრამები შემუშავდა SPPA - საქართველოს პროგრამის ფარგლებში. პროგრამები შემუშავდა:

- ალგეთის ეროვნული პარკის;
- კინტრიშის დაცული ტერიტორიების;
- ყაზბეგის ეროვნული პარკის;
- ფშავ-ხევსურეთის დაცული ტერიტორიებისთვის.

შექმნილ ეკოსაგანმანათლებლო პროგრამებში ყურადღება გამახვილებულია დაცულ ტერიტორიებზე გავრცელებული ძირითადი სახეობებისა და მათი ჰაბიტატების შესახებ. აგრეთვე გაიწერა ეკოსაგანმანათლებლო აქტივობები სკოლის მოსწავლეებისათვის, რომელთა განხორციელება შესაძლებელი იქნება დაცულ ტერიტორიებზე სავსე გასვლის დროს. პროექტის შედეგად შემუშავებული ეკოსაგანმანათლებლო პროგრამების განხორციელება ხელს შეუწყობს სკოლის მოსწავლეების გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლებას და ბუნებაში ქცევის წესების გამომუშავებას.

ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია ახორციელებს ეკოსაგანმანათლებლო პროექტს, რომელიც მოიცავს ბორჯომის მუნიციპალიტეტში არსებული საჯარო სკოლების ჩართულობის გაზრდას და მოსწავლეებისათვის ცნობიერების ამაღლებას. პროექტს აფინანსებს Mercy Corps/ენპარდის საგრანტო პროგრამა, პროექტი ხორციელდება დაცული ტერიტორიების სააგენტოსთან ერთად.

2019 წლის იანვრის თვეში ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკის მიერ განახლდა ასევე არსებული ეკოსაგანმანათლებლო პროგრამები და მომზადდა პროგრამების განხორციელებისთვის საჭირო მასალები:

- **„დაუკავშირდი ბუნებას„** - ბორჯომ- ხარაგაულის ეროვნული პარკის ისტორია, მიზნები და საქმიანობის ძირითადი მიმართულებები, გარემოს დაცვის მნიშვნელობა, მონაცემთა შეგროვების და დაკვირვებების პრაქტიკა და ახალგაზრდების როლი არსებული გარემოსდაცვითი პრობლემების მოგვარებაში.

- **„ეკოსისტემები“** - ეკოსისტემების განსაზღვრება, ცოცხალი და არაცოცხალი ელემენტები და მათი ურთიერთქმედება, კვებითი ჯაჭვი, ადამიანის გავლენა ეკოსისტემებზე და დაცვის მნიშვნელობა.
- **„ბიომრავალფეროვნება“** - ბიომრავალფეროვნების განსაზღვრება და მისი მნიშვნელობა, ბიომრავალფეროვნება ეროვნულ პარკში და წითელი ნუსხის სახეობები, საფრთხეები და დაცული ტერიტორიების არსებობის მნიშვნელობა ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციისთვის.
- **„ტყე“** - ტყის განსხვავებული ტიპები ეროვნულ პარკში, მისი მნიშვნელობა, მცენარეთა იდენტიფიკაცია, საფრთხეები და გამოწვევები.
- **„წყალი“** - წყლის მნიშვნელობა, დედამიწაზე არსებული წყლის რესურსების განაწილება, წყალი „ბორჯომი“ და მისი განსაკუთრებულობის მიზეზები, ანთროპოგენური ზეგავლენა და დაცვის მნიშვნელობა.

ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის მიერ იანვრის თვეში დაიხვეწა და დასრულდა ახალ პროექტზე მუშაობა. გარემოსდაცვითი პროექტი „ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკის მწვანე სკოლა“, თებერვლიდან დაიწყო და მისი ძირითადი ნაწილი მაისის ბოლოსთვის დასრულდება. პროექტში ჩაერთო ბორჯომის მუნიციპალიტეტის 15 სკოლის 23 გუნდი. პროექტის ძირითადი მიზანია ბორჯომის მუნიციპალიტეტში საზოგადოების გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლება მოსწავლეების ჩართულობით.

3. ეკოსაგანმანათლებლო აქტივობები

- **ეკოთამაში - რა? სად? როდის?**

ბორჯომ-ხარაგაულის, თუშეთის, მტირალას და კინტრიშის დაცულ ტერიტორიებზე წარმატებით ხორციელდება თამაში „რა? სად? როდის?“ დაცული ტერიტორიების თემატიკით.

ინტელექტუალური თამაში „რა? სად? როდის?“ წალვერის საჯარო სკოლის გუნდის წევრებმა მოაწყვეს გარემოსდაცვით თემაზე, კანონებზე და ბიომრავალფეროვნებაზე. გამარჯვებულ გუნდებს მეგობრებმა ტკბილეული და სიმბოლური ბუ გადასცეს.

თუშეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის მიერ ქვემო ალვანის საჯარო სკოლაში თამაში „რა? სად? როდის?“ გაიმართა. მასში მონაწილეობდნენ IX და X კლასის მოსწავლეები. გამარჯვებულ გუნდს სიგელი გადაეცა. თამაშში 22 მოსწავლე მონაწილეობდა.

მტირალას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის მიერ სოფ. ხალას საჯარო სკოლის 6 კლასის მოსწავლეებს ჩაუტარდათ შემეცნებით-ინტელექტუალური ვიქტორინა „რა? სად? როდის?“

კინტრიშის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის მიერ, მეგობართა ასოციაციის მხარდაჭერით, განხორციელდა თამაში „რა? სად? როდის?“ სოფ. ქვედა სამების სკოლაში, რომელშიც მონაწილეობას იღებდა სოფ. ჭახათის, სოფ. სამების, ქობულეთის და ხუცუბნის სკოლის მოსწავლეები.

- **„ნორჩი რეინჯერი“**

ნორჩი რეინჯერის პროგრამა წარმატებით ხორციელდება ალგეთის, ბორჯომ-ხარაგაულის, მაჭახელას, მტირალას და ჭაჭუნას დაცულ ტერიტორიებზე.

ალგეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის მიერ 2019 წლის თებერვლის თვეში მანგლისის საჯარო სკოლის მე-7 კლასში ჩამოყალიბდა ახალი ნორჩ რეინჯერთა ჯგუფი.

მიმდინარე წლის 8 აპრილს მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის პროგრამა „ნორჩი რეინჯერის“ ფარგლებში ადმინისტრაციაში მოეწყო კვარტალური შეხვედრა პროგრამის მონაწილე 5 სკოლის ნორჩ რეინჯერებთან. 12 ივნისს მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის პროგრამა „ნორჩი რეინჯერის“ ფარგლებში ადმინისტრაციაში მოეწყო შემაჯამებელი კვარტალური შეხვედრა პროგრამის მონაწილე 5 სკოლის ნორჩ რეინჯერებთან. შეხვედრის ფარგლებში ნორჩმა რეინჯერებმა წარმოადგინეს წინა კვარტალურ შეხვედრაზე მიცემული დავალებების შესახებ პრეზენტაციები, პრეზენტაციების შემდეგ კი გაიმართა ვიქტორინა, ხოლო შეხვედრის დასასრულს მოხდა მთელი წლის მუშაობის შეჯამება.

ჭაჭუნას ალკვეთილის ადმინისტრაციის მიერ, სოფ. არბოშიკის საჯარო სკოლაში ჩამოყალიბდა „ნორჩ რეინჯერთა“ ჯგუფი. ადმინისტრაციის თანამშრომლებმა მოსწავლეებს გააცნეს ალკვეთილის შექმნის მიზეზები და მიზნები, მისი ბიომრავალფეროვნება, სექტემბერში დაგეგმილია ექსკურსია ალკვეთილში, ღია გაკვეთილი და რეინჯერებთან ერთად პატრულირების განხორციელება. ასევე სოფ. საბათლოს საჯ. სკოლის 7-10 კლასის მოსწავლეებისგან შეიქმნა „ნორჩ რეინჯერთა“ ჯგუფი. 18 მაისს მოეწყო ეკოტური სოფ. საბათლოს საჯ. სკოლის მოსწავლეებთან და პედაგოგებთან ერთად. „ნორჩ რეინჯერთა

ჯგუფს“ ჭაჭუნას აღკვეთილის რეინჯერები - სეფიაშვილი, მეხრიშვილი და ბაღაშვილი ესაუბრნენ რეინჯერთა ფუნქციებზე, სამართალდარღვევებზე, ხოლო შემდეგ ჩაატარეს პატულირება 6-7 კვარტალში, შეამოწმეს მეთევზეთა საშვები, გადაიღეს ფოტოები. ნორჩ რეინჯერებს ჩაუტარდათ ღია გაკვეთილი - ჭაჭუნას აღკვეთილის ბიომრავალფეროვნებასა და ბუნებრივ რესურსებზე.

- **მწვანე კალენდარი**

ტერიტორიული ადმინისტრაციების მიერ, 2019 წლის 6 თვის განმავლობაში აქტიურად ეწყობოდა სხვადასხვა სახის ეკოსაგანმანათლებლო ღონისძიებები მწვანე კალენდრის მიხედვით. 6 თვის განმავლობაში აღინიშნა სხვადასხვა გარემოსდაცვითი დღეები. მათ შორის:

2 თებერვალი - ჭარბტენიანი ტერიტორიების დაცვის დღე

კოლხეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის მიერ ჩატარდა კვირეული ჭარბტენიანი ტერიტორიების დაცვის საერთაშორისო დღისადმი მიძღვნილი. კვირეულის ფარგლებში განხილულ იქნა შემდეგი თემები:

- ვეტლენდებზე ნარჩენებით გამოწვეული საფრთხეები
- კლიმატის ცვლილებები და ჭარბტენიანი ტერიტორიები
- გლობალური დათბობა და ჭარბტენიანი ტერიტორიები
- ზღვის ძუძუმწოვრებისა და წითელი ნუსხის სახეობათა თევზების კვლევა-მონიტორინგი შავ ზღვაში

ალგეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის თანამშრომლების მიერ, დაბა მანგლისის საჯარო სკოლაში განხილული იქნა საქართველოს ჭარბტენიანი ტერიტორიების მდებარეობა, კლიმატური პირობები, ფლორა, ფაუნა და სხვა დამაინტერესებელი ფაქტორები.

ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციაში გაიმართა სასკოლო კონფერენცია. კონფერენციაში მონაწილეობა მიიღეს ქობულეთის მუნიციპალიტეტის: ჩაქვის, ბობოყვათის, ალამბრის, აჭყვისთავის საჯარო სკოლის მოსწავლეებმა და ნიკო კეცხოველის სასკოლო პრემიის მონაწილეებმა და წარადგინეს პრეზენტაციები თემაზე „კლიმატის ცვლილება და ჭარბტენიანი ტერიტორიები“.

ყაზბეგის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციამ სოფ. არშის საჯარო სკოლის მოსწავლეებს წარუდგინა პრეზენტაცია, სადაც საუბარი იყო კოლხეთის ეროვნული პარკისა და ქობულეთის დაცული ტერიტორიების უნიკალურობაზე, აქ გავრცელებული რელიქტური მცენარეების მნიშვნელობაზე.

14 მარტი - სიცოცხლის წყლის და მდინარეების დაცვის დღე

მარიამჯვარის სახელმწიფო ნაკრძალის ადმინისტრაციის მიერ აღნიშნულ დღესთან დაკავშირებით ჩატარდა გამწვანების აქცია სოფ. დუზაგრამის საჯარო სკოლაში.

კოლხეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის მიერ ღონისძიება გაიმართა ქ. ფოთის #1-ელ სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებაში.

21 მარტი - ტყის დაცვის დღე

ალგეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის ორგანიზებით წალკის მუნიციპალიტეტის სოფელ გუმბათის საჯარო სკოლაში ჩატარდა ეკო-გაკვეთილი. ეკო-გაკვეთილის თემას წარმოადგენდა ტყეების მნიშვნელობა; ეკო-გაკვეთილის შემდგომ სკოლის ეზოში გამწვანების აქციაც მოეწყო, რომელშიც მოსწავლეები, მასწავლებლები და ალგეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის თანამშრომლები ჩაერთვნენ, დაირგო 24 ძირი წიწვოვანი ხის ნერგი, რომელიც ადგილობრივმა სანერგე მეურნეობამ გადასცა ალგეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციას.

ბორჯომ- ხარაგაულის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციამ ტყის დაცვის საერთაშორისო დღე ქვაბისხევის სკოლის მოსწავლეებთან და პედაგოგებთან ერთად აღნიშნა. ტყის მნიშვნელობასა და დაცვის აუცილებლობის შესახებ მცირე პრეზენტაციის შემდეგ, ეკოკლუბის წევრებმა და პედაგოგებმა ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის თანამშრომლებთან ერთად მოაწყვეს გამწვანების აქცია. ასევე ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის ორგანიზებით, ხარაგაულის რაიონის სოფ. ბაზალეთის საჯარო სკოლის მე-7 და მე-8 კლასის მოსწავლეებთან, მოეწყო ეკო-საგანმანათლებლო ლექცია-სემინარი. შეხვედრის თემას წარმოადგენდა საქართველოს დაცული ტერიტორიები, ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკი, ბიომრავალფეროვნების მდგრადობის და ტყის მნიშვნელობა. სემინარის შემდეგ მოეწყო გამწვანების აქცია, სოფელ ბაზალეთის საჯარო სკოლის და ამბულატორიის მიმდებარე ტერიტორიაზე. აქციაში სკოლის მოსწავლეებთან ერთად, ასევე ჩართულნი იყვნენ ბაზალეთის თემის წარმომადგენლები.

მარიამჯვარის სახელმწიფო ნაკრძალის ადმინისტრაციის მიერ ჩატარდა გამწვანების აქცია სოფ. გიორგიწმინდის ვასილ გულისაშვილის სახელობის საჯარო სკოლაში.

მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის ორგანიზებით „მწვანე კვირეული“ მოეწყო. კვირეულის ფარგლებში აღინიშნა ტყის და წყლის რესურსების დაცვის დღე, ჩატარდა სხვადასხვა ტიპი აქტივობები, როგორებიცაა გამწვანების აქციები, დასუფთავების აქციები, ეკო-გაკვეთილები ბუნებაში და სხვა. კვირეულში ჩართული იყო მაჭახელას ეროვნული პარკის მიმდებარე სოფლების 5 საჯარო სკოლა.

იმერეთის მღვიმეების დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის და ქუთაისის #6 საჯარო სკოლის ორგანიზებით სათაფლიას აღკვეთილში მოეწყო ეკო - საგანმანათლებლო ღონისძიება. ტყის საერთაშორისო დღისადმი მიძღვნილი ღონისძიება ითვალისწინებდა შემდეგ აქტივობებს:

- სათაფლიას საგანმანათლებლო მოედანზე მოსწავლეების მიერ მომზადებული თემების პრეზენტაცია, განხილვა და დისკუსია;
- სათაფლიას კოლხური ტყის ბილიკის დათვალიერება და ფლორის ცალკეული წარმომადგენლების გაცნობა;
- სათაფლიას ღირშესანიშნაობების დათვალიერება.

კინტრიშის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის ორგანიზებით, განხორციელდა შეხვედრა სოფ. ჭახათის საჯარო სკოლის მოსწავლეებთან, მოსწავლეებს ჩაუტარდათ უცხოელი ექსპერტის მიერ მომზადებული პროგრამიდან აქტივობა „ტყე არის“.

მტირალას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის შენობაში მიმდებარე სოფლების ჩაქვის, ჩაისუბნის, სამი სკოლის მოსწავლეების მიერ ტყის დაცვის საერთაშორისო დღისადმი მიძღვნილი ღონისძიება გაიმართა, რომელზეც წარმოდგენილ იქნა პრეზენტაციები ტყის მნიშვნელობის, პრობლემების, საფრთხეების და განვითარების შესახებ.

ქ. ფოთის საჯ. სკოლების ეკოკლუბის წევრების მიერ კოლხეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის ეზოში დაირგო ჰართვისის მუხის ნერგები.

ტყის დაცვის საერთაშორისო დღის აღსანიშნავად ყაზბეგის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის ორგანიზებით დაბა სტეფანწმინდის საჯარო სკოლაში ჩატარდა ეკო-გაკვეთილი; საჯარო სკოლის მე-6 და მე-9 კლასის მოსწავლეებთან საუბარი იყო ზოგადად ტყესა და მის მნიშვნელობაზე, ამავე დროს მოსწავლეებმა ნახეს პრეზენტაცია ყაზბეგის ეროვნული პარკის ბიომრავალფეროვნების შესახებ.

22 მარტი - წყლის რესურსების დაცვის დღე

იმერეთის მღვიმეების დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის და წყალტუბოს მუნიციპალიტეტის მერიის ორგანიზებით წყალტუბოს მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე ჩატარდა წყლის რესურსების დაცვის საერთაშორისო დღისადმი მიძღვნილი ღონისძიება. ღონისძიების ფარგლებში მუნიციპალიტეტის მერმა გრიგოლ იოსელიანმა ბაღდათის მუნიციპალიტეტის ახალგაზრდები მიიღო და სიმბოლური საჩუქრები გადასცა. წყლის საერთაშორისო დღესთან დაკავშირებით წყალტუბოში დაგეგმილი ღონისძიებების ჩატარება უზრუნველყო იმერეთის მღვიმეების დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციამ და წყალტუბოს მერიის კულტურის, განათლების, სპორტისა და ახალგაზრდობის სამსახურმა.

კოლხეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის მიერ წყლის რესურსების დაცვის დღესთან დაკავშირებით სავსე გაკვეთილი - „პატარა მდინარეების დიდი პრობლემები“-მდ, კაპარჭინას მაგალითზე.

19-24 აპრილი - ნაკრძალებისა და ეროვნული პარკების დღეები

„ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკში მწვანე სკოლის მონაწილეებმა დედამიწის დღე აღნიშნეს. მათ სკოლაში ჩაატარეს ესეების კონკურსი „დედამიწას ლაპარაკი რომ შეეძლოს“. შემდეგი დღე ეზოს შიდა ინტერიერის მოხატვით გაგრძელდა, იმავე სლოგანით, „დედამიწას რომ ლაპარაკი შეეძლოს“.

იმერეთის მღვიმეების დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის და ქ.თერჯოლის #1 საჯარო სკოლის ორგანიზებით, ნავენახევის მღვიმის ბუნების ძეგლზე, მოეწყო ეკო - საგანმანათლებლო ღონისძიება. აღნიშნული ღონისძიების ფარგლებში, იმერეთის მღვიმეების დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის თანამშრომლებმა ჩაატარეს პრეზენტაცია საქართველოს ნაკრძალების და ეროვნული პარკების თემაზე. ადმინისტრაციის რეიჯერებმა სტუმრებს გააცნეს თავიანთი მოვალეობები. ღონისძიების მეორე ნაწილში, სკოლის მოსწავლეებმა წარადგინეს ამ დღესთან დაკავშირებით მომზადებული პრეზენტაციები. დასასრულს მოეწყო გასართობი თამაშები და სტუმრებმა მოინახულეს ნავენახევის მღვიმე.

კინტრიშის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის მიერ, ნაკრძალების და ეროვნული პარკების კვირეულთან დაკავშირებით განხორციელდა შეხვედრა სოფ. ჭახათის კოლოის მოსწავლეებთან, მოსწავლეებს ჩაუტარდათ ეკო-განათლების პროგრამიდან (მურა დათვი „თქვენ რას ფიქრობთ?), მოსწავლეებმა თემში ჩაატარეს გამოკითხვა მურა დათვის შესახებ და პრეზენტაციის სახით წარმოადგინეს.

მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის ორგანიზებით, სოფ. მახუნცეთის საჯარო სკოლის მოსწავლეებისთვის გაიმართა შეხვედრა, თემაზე „საქართველოს დაცული ტერიტორიების კლასიფიკაცია და მნიშვნელობა“. ასევე სოფ. ჩიქუნეთის საჯარო სკოლის ნორჩი რეინჯერებისთვის მაჭახელას ეროვნული პარკის ტყუპი ჩანჩქერების ბილიკზე ეკო-ტური მოეწყო. ნორჩი რეინჯერები გაეცნენ მაჭახელას ეროვნული პარკის ფლორას, ფაუნას და ბუნების ღირსშესანიშნაობებს, ასევე ჩაუტარდათ შემეცნებითი ლექცია-სემინარი საქართველოს დაცული ტერიტორიების კლასიფიკაციასა და მაჭახელას ეროვნული პარკის ბიომრავალფეროვნების შესახებ.

22 აპრილი - დედამიწის დღე

იმერეთის მღვიმეების დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის და ქ. ქუთაისის #2 საჯარო სკოლის ორგანიზებით, ქ. ქუთაისში და პრომეთეს მღვიმის ბუნების ძეგლზე, მოეწყო დედამიწის დღესთან დაკავშირებული ეკო - საგანმანათლებლო ღონისძიება. ღონისძიება მოიცავდა შემდეგ აქტივობებს:

- გამწვანების აქცია ბავშვთა სოფელში;
- დასუფთავების აქცია სკოლის ეზოში;
- კედელზე ხატვა გარემოსდაცვით თემატიკაზე;

- ღია გაკვეთილს გეოგრაფიაში;
- მოსწავლეთა მიერ შექმნილი მოკლემეტრაჟიანი ფილმების ჩვენება;
- ქუთაისის ბოტანიკურ ბაღში დედამიწის დღის აღნიშვნა;
- ქ. ქუთაისში დედამიწის დღესთვის სპეციალურად შექმნილი ფლაერების დარიგება;
- გამოფენა „დედამიწა ჩვენი საერთო სახლია“ პრომეთეს მღვიმის ბუნების ძეგლზე;
- პრომეთეს მღვიმის მონახულება.

ღონისძიებას ესწრებოდა იმერეთის მღვიმეების დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის წარმომადგენლები და ქ. ქუთაისის #2 საჯარო სკოლის პედაგოგები. ღია გაკვეთილი ჩატარდა მოხსენება-დისკუსიის ფორმატით. გაიმართა დისკუსია გარემოსთან დაკავშირებულ პრობლემებზე და მათი გადაჭრის გზებზე.

კოლხეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის მიერ გაიმართა დედამიწის დღისადმი მიძღვნილი კვირეული.

მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის და მტირალას და მაჭახელას დაცული ტერიტორიების მოგობართა ასოციაციის ორგანიზებით, სოფ. მახუნცეთისა და სოფ. უჩხითის საჯარო სკოლის მოსწავლეებისთვის გაიმართა შეხვედრა, თემაზე “დედამიწის საერთაშორისო დღის მნიშვნელობა”.

ყაზბეგის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის მიერ სოფ. სიონის საჯარო სკოლაში ჩატარდა ეკო-სემინარი სემინარის ძირითადი თემა იყო - დავიცვათ და მოვუაროთ ჩვენს პლანეტა დედამიწას, დაცული ტერიტორიების როლი გარემოს დაცვისა და შენარჩუნების საქმეში;

2 მაისი - გადამფრენი ფრინველების დაცვის საერთაშორისო დღე

ქობულეთის ალკვეთილში მოეწყო ქობულეთის საერო სკოლა „ფარნავაზის“ მოსწავლეებისათვის გადამფრენ ფრინველებზე დაკვირვება. მოსწავლეების მიერ დაფიქსირებული იქნა რუხი ყანჩები, თეთრი დიდი და მცირე ყანჩები და ჭაობის ძელქორი. ასევე მათთვის ჩატარებული იქნა ეკო ტური ალკვეთილის პირველ საგანმანათლებლო ბილიკზე.

22 მაისი - ბიომრავალფეროვნების დაცვის საერთაშორისო დღე

ალგეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის ინიციატივით და ორგანიზებით მიმდინარე წლის მაისში თეთრიწყაროს მუნიციპალიტეტის ოთხი საჯარო სკოლის: დაბა მანგლისის, თონეთის, ორბეთის და დიდგორის საჯარო სკოლის მე-11, მე-12 კლასის მოსწავლეებისათვის მოეწყო ეკო-საგანმანათლებლო ტური ალგეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის ბუნების ძეგლებზე - სამშვილდის და დაშბაშის კანიონებზე.

ბიომრავალფეროვნების დაცვის საერთაშორისო დღეს ბორჯომ ხარაგაული ეროვნული პარკის ადმინისტრაციამ, პროექტ „ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკის მწვანე სკოლის“ დასკვნით ღონისძიებას უმასპინძლა. ბორჯომის მუნიციპალიტეტის 5 სკოლის გუნდმა წარმოადგინა პროექტის ფარგლებში შესრულებული სამუშაოს ანგარიში და ერთწლიანი სამოქმედო გეგმა. მონაწილეები ჟიურიმ შეაფასა და გამოავლინა გამარჯვებული სკოლა რომელსაც გადაეცა ბორჯომ ხარაგაულის ეროვნული პარკის მწვანე სკოლის ტიტული.

სამოქმედო გეგმის განხორციელებას გამარჯვებული სკოლა 2019 – 2020 სასწავლო წლიდან დაიწყებს. მონაწილეები დაჯილდოვდნენ მაისურებით და სერთიფიკატებით.

იმერეთის მღვიმეების დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის ორგანიზებით ბიომრავალფეროვნების საერთაშორისო დღე აღინიშნა: ნავენახევის მღვიმის ბუნების ძეგლზე ქ. თერჯოლის სოფ. ნახშირდელის საჯარო სკოლის მოსწავლეების და მწავლებლების მონაწილეობით.

კოლხეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის მიერ გაიმართა ბიომრავალფეროვნების დღისადმი მიძღვნილი კვირეული.

ბიომრავალფეროვნების საერთაშორისო დღესთან დაკავშირებით, თუშეთის ახალგაზრდული ლიგის ინიციატივით და თუშეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის მხარდაჭერით ქვემო ალვანის საჯარო სკოლაში გაიმართა შეხვედრა სლოგანით „გადავარჩინოთ დედამიწა“. მოეწყო პრეზენტაცია თუშეთის ბიომრავალფეროვნების შესახებ. ასევე, ბავშვებს მიეწოდა ინფორმაცია თუშეთის ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენების ტრადიციების მნიშვნელობაზე. ჩატარდა სხვადასხვა გასართობი-შემეცნებითი აქტივობები თუშეთის ბუნებრივი ფასეულობების შესახებ.

მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის ორგანიზით ბათუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა და ჯანდაცვის ფაკულტეტის სტუდენტებთან შეხვედრა ჩატარდა. შეხვედრაზე სტუდენტებმა მოისმინეს პრეზენტაცია „მაჭახელას ეროვნული პარკის ბიომრავალფეროვნება და მისი ტურისტული ღირსშესანიშნაობები“, პრეზენტაციის დასრულების შემდეგ კი გაიმართა დისკუსია. ასევე ბიომრავალფეროვნების საერთაშორისო დღესთან დაკავშირებით, მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის ორგანიზებით, სოფ. მახუნცეთისა და სოფ. უჩხითის სკოლის მოსწავლეებთან გაიმართა შეხვედრა. შეხვედრის თემას წარმოადგენდა „მაჭახელას ეროვნულ პარკის ბიომრავალფეროვნება და ტურისტული ღირსშესანიშნაობები“.

ყაზბეგის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის მიერ 24 მაისს სოფ. გორისციხის საჯარო სკოლაში ჩატარდა ეკო-გაკვეთილი, სადაც საუბარი იყო ყაზბეგის ეროვნული პარკის ბიომრავალფეროვნებასა და მის მნიშვნელობაზე; ბოლოს, მოსწავლეებმა ნახატების სახით წარმოგვიდგინეს თავიანთი ხედვა ბუნებასა და გარემოსთან მიმართებაში, მათ შორის ეკოლოგიური პრობლემებიც.

5 ივნისი - გარემოს დაცვის საერთაშორისო დღე

გარემოს დაცვის საერთაშორისო დღე ეროვნული ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციამ კავკასიის ფრანგული სკოლის ბანაკთან ერთად აღნიშნა. მოსწავლეები ჯერ აწყურის რეინჯერთა საგუშაგოს ესტუმრნენ, წინასწარ მომზადებული კითხვებით. მათ ეროვნული პარკის ორი თაობის რეინჯერები ესაუბრნენ გამოცდილებაზე, სირთულეებზე და ახალ გამოწვევებზე. კითხვა-პასუხის ნაწილის შემდეგ მოსწავლეები ორ ჯგუფად დაიყვნენ და რეინჯერებთან ერთად ფოტოხაფანგები დაამონტაჟეს. ერთმანეთის მიერ „დამალული“ ფოტოხაფანგების ძებნისას, კამერების დამალვა - დამონტაჟების ტექნიკებს გაეცნენ.

კოლხეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის მიერ გაიმართა გარემოს დაცვის დღისადმი მიძღვნილი კვირეული.

მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის ორგანიზებით ჩატარდა შეხვედრა სოფ. აჭარისაღმართის სკოლის მოსწავლეებთან, მოსწავლეებმა მოაისმინეს ლექცია საარსებო გარემოს მნიშვნელობასა და ადამიანის როლზე გარემოში. ასევე გარემოს დაცვის დღესთან დაკავშირებით მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციისა და ქ. ბათუმის სკოლა „ევრო 2000“-ის ორგანიზებით მაჭახელას ეროვნულ პარკში მთავარანგელოზის მთის ბილიკზე ეკო-ტური მოეწყო. ტურის ფარგლებში მოსწავლეები გაეცნენ მაჭახელას ეროვნული პარკის ფლორას და ფაუნას.

ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის მიერ, გარემოს დაცვის საერთაშორისო დღესთან დაკავშირებით ჩატარებულ იქნა საგანმანათლებლო შემეცნებითი ღონისძიება ვიზიტორთა ცენტრის ეზოში. ღონისძიებაში მონაწილეობდა ქობულეთის #1 საჯარო სკოლის მოსწავლეები, რომლებმაც წარმოადგინეს მოკლე პროგრამა გარემოს დაცვის თემატიკაზე და შემდეგ ღონისძიება გაგრძელდა კითხვა-პასუხის რეჟიმში. ღონისძიებას ესწრებოდა ქობულეთის საკრებულოს წევრები, მოწვეული სტუმრები, მშობლები, დაცული ტერიტორიების თანამშრომლები და პედაგოგები.

25-30 ივლისი ბორჯომ- ხარაგაულის ეროვნული პარკის კვირეული

ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკის კვირეულზე ადმინისტრაციამ სტუდენტებსა და მოსწავლეებს უმასპინძლა ვიზიტორთა ცენტრში და შემდეგ სალაშქრო ბილიკებზე რეინჯერებთან ერთად პირველი შეხვედრა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გეოგრაფიის ფაკულტეტის სტუდენტებისთვის ჩატარდა. ეროვნული პარკის შესახებ ინფორმაციის მოსმენის შემდეგ სტუდენტებმა ლიკანის ხეობის ბილიკზე ნაკრძალის უბნის რეინჯერთან ერთად ილაშქრეს და ადგილზე გაეცნენ რეინჯერის საქმიანობას. კვირეულის ფარგლებში ეროვნული პარკის ადმინისტრაციამ „ჩემი სახლის“ სოციალურად დაუცველ აღსაზრდელებს უმასპინძლა. მათ მოისმინეს ინფორმაცია ეროვნული პარკის შესახებ, ჩაერთვნენ გარემოსდაცვით თამაშებში და ლიკანის ხეობის ბილიკზე ილაშქრეს.

18 სექტემბერი - დედამიწის დასუფთავების საერთაშორისო დღე

იმერეთის მღვიმეების დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის, ქ. წყალტუბოს ახალგაზრდული საკრებულოს და ქ. წყალტუბოს N3 საჯარო სკოლის ეკოკლუბის მონაწილეობით სათაფლიას აღკვეთილში მოეწყო ერთობლივი ეკო-საგანმანათლებლო ღონისძიება, რომლის ფარგლებშიც გაიმართა: სათაფლიას საგანმანათლებლო მოედანზე მოსწავლეების მიერ მომზადებული თემების პრეზენტაცია, განხილვა და დისკუსია, ეკოსაგანმანათლებლო ლექცია, დასუფთავების აქცია და ეკო-ტური სათაფლიაზე.

27 სექტემბერი - ტურიზმის საერთაშორისო დღე

მარიამჯვარის ნაკრძალის ადმინისტრაციის მიერ მოეწყო შეხვედრა საგარეჯოს მოსწავლე ახალგაზრდობის სასახლეს მოსწავლეებთან, რა დროსაც განხილული იყო მარიამჯვარის ნაკრძალის ტურისტული პოტენციალი და დაისახა სამომავლო გეგმები. ამასთანავე, განხილული იქნა მარიამჯვარის სახ. ნაკრძალის გაფართოების საკითხები.

- **დასუფთავების აქციები**

2019 წლის განმავლობაში დასუფთავების აქციები რეგულარულად ეწყობოდა თითქმის ყველა დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციების მიერ. მათ შორის:

თებერვლის თვეში სამშვილდეს კანიონის ბუნების ძეგლის ტერიტორიაზე ჩატარდა დასუფთავების აქცია ალგეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის მიერ, რომელშიც მონაწილეობა მიიღეს სოფ. სამშვილდის საჯარო სკოლის მოსწავლეებმა და ეროვნული პარკის თანამშრომლებმა.

ბაწარა-ბაბანეურის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის მიერ ჩატარდა 5 დასუფთავების აქცია: პანკისის ხეობაში, ბაწარას სახელმწიფო ნაკრძალის მიმდებარე ტერიტორიაზე და ბაბანეურის ნაკრძალის მიმდებარე ტერიტორიაზე.

20 მარტს ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციისა და დემოკრატ მესხთა კავშირის ახალგაზრდული ცენტრის (PITA) ორგანიზებით ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკის აწყურის უბანზე, ცენტრალური ავტომაგისტრალის გასწვრივ დასუფთავების აქცია მოეწყო. დასუფთავების აქციაში მონაწილეობდნენ სკოლის მოსწავლეები ახალციხის სამი სხვადასხვა საჯარო სკოლიდან, ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის თანამშრომლები და რეინჯერები.

თუშეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის ორგანიზებით, ადგილობრივი სკოლების მოსწავლეების საინიციატივო ჯგუფთან - „თუშეთის ახალგაზრდული ლიგა“ ერთად მიმდინარეობს ორბელიანი საქართველოს პროექტის- „ქარსაცავი ზოლის აღდგენა“-ის ფარგლებში ნარგავების მოვლა-პატრონობა და, ასევე მწვანე დღეებთან დაკავშირებით დაგეგმილია სხვადასხვა ეკო საგანმანათლებლო ღონისძიებები. 9 ივნისს, რეინჯერებთან და ეკოკლუბის წევრებთან ერთად მოეწყო „ორბელიანი საქართველოს“ მიერ დაფინანსებული პროექტის - „ქარსაცავი ზოლის აღდგენა“ ფარგლებში დარგული ხეების მორწყვა და მიმდებარე ტერიტორიის ნაგვისგანდასუფთავება.

გარემოს დაცვის კვირეული ფარგლებში კოლხეთის პარკის ადმინისტრაციისა და რეინჯერების მიერ დასუფთავდა კოლხეთის უბანში მდ. რიონის სანაპირო ზოლი, ჭურთის ზღვის სანაპირო ზოლი, ლანჩხუთისა და სუფსის უბნების მონაკვეთი, მალთაყვის ტყე-პარკის ტერიტორია, ხოლო რეინჯერებისა და იახტკლების სპორტსმენთა მონაწილეობით მდ. ფიჩორის სანაპირო ზოლი.

მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის ორგანიზებით გარემოს დაცვის დღესთან დაკავშირებით, რეინჯერების ჩართულობით გაიმართა დასუფთავების აქცია ეროვნული პარკის ადმინისტრაციისა და მდინარე მაჭახელას მიმდებარე ტერიტორიაზე.

ასევე აქტიურად ეწყობოდა დასუფთავების აქციები აჯამეთის, ვაშლოვანის, თბილისის, იმერეთის მღვიმეების, კინტრიშის, ლაგოდეხის, მარიამჯვარის, ფშავ-ხევსურეთის, ქობულეთის, ყაზბეგის, ჭაჭუნას და ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციების მიერ.

4. მცირე გრანტების პროგრამა

მიმდინარე წლის ივნისის თვეში მაჭახელას ეროვნული პარკის მიმდებარე სოფლებში მცირე გრანტების პროგრამის ფარგლებში 11 საპროექტო წინადადება დაფინანსდა, რომლის მიზანიც ეკო და აგრო ტურისტული სერვისების განვითარების ხელშეწყობაა. მცირე გრანტების გაცემა პროექტ „ტურიზმი აჭარაში - აჭარის ა.რ. რეგიონული განვითარების სტრატეგიის ელემენტების განხორციელება ტურიზმის სექტორის განვითარების მხარდაჭერისა და მაჭახელას ეროვნული პარკის მენეჯმენტის პროცესში სამოქალაქო ჩართულობის გაზრდის საშუალებით“ ფარგლებში განხორციელდა. პროექტს ასოციაცია „შავი ზღვის ეკოკადემია“ პოლონურ პარტნიორ ორგანიზაციასთან „მდგრადი ეკო განვითარების ფონდი“ - თან ერთად ახორციელებს. პროექტის თანადამფინანსებელია პოლონეთის რესპუბლიკის საგარეო საქმეთა სამინისტრო.

5. ეკობანაკები

24 -25 მაისს ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნულმა პარკმა „ეკოსკოპის“ ბრიტანულ - ამერიკული სკოლის ბანაკს უმასპინძლა. პირველი დღე გაცნობითი ხასიათისა იყო. ბანაკის მონაწილეებმა დაათვალიერეს ვიზიტორთა ცენტრის საგამოფენო დარბაზი და მოისმინეს ინფორმაცია ეროვნული პარკის შესახებ. მეორე დღეს კი მოაწყვეს ლაშქრობა რეინჯერთან ერთად.

გასული ცხრა თვის განმავლობაში ეროვნულმა პარკმა 8 სასწავლო ბანაკს უმასპინძლა:

- ბრიტანული საერთაშორისო სკოლა თბილისი - 4 ნაკადი;
- მწვანე სკოლის ბანაკი;
- კავკასიის ფრანგული სკოლა;
- ათასწლეულის სკოლა;
- ვალდორფის სკოლა;
- მშვიდობისა და განვითარების საერთაშორისო ცენტრის ბანაკი;
- თავისუფალი და აგრარული უნივერსიტეტი ქვაბისხევში;
- თავისუფალი და აგრარული უნივერსიტეტი მარელისში;
- თავისუფალი და აგრარული უნივერსიტეტი აბასთუმანში;
- სამცხე ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბანაკი;
- "ჩემი სახლი" ბანაკი;
- ასოციაცია დრონის ბანაკი "outdoor education/experiential learning";

- ახალციხის ახალგაზრდული ცენტრის ბანაკი აწყურში.

კოლხეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციამ მოაწყო ეკობანაკი კოლხეთის ეროვნული პარკის მოხალისეებისა და კინტრიშის ეროვნული პარკის ეკოკლუბის წევრებისთვის.

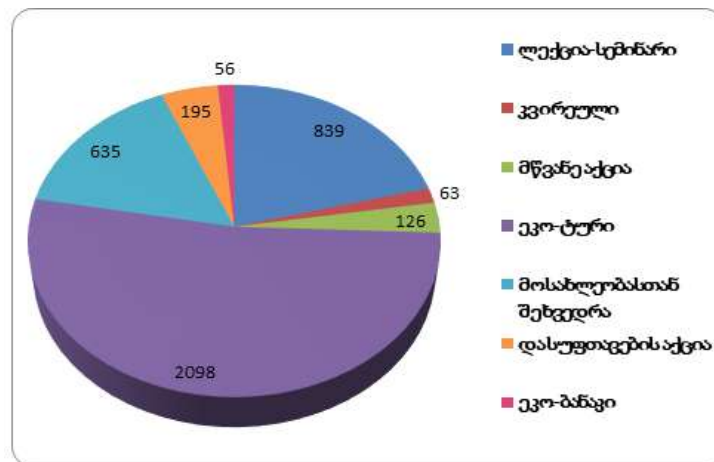
მტირალას ეროვნულმა პაკმა უმასპინძლა თავისუფალი და აგრარული უნივერსიტეტის მოხალისეთა ბანაკს (3 ნაკადი).

თუშეთის დაცულ ტერიტორიებზე, კერძოდ ომალოში, დართლოში და შენაქოში მოეწყო თავისუფალი და აგრარული უნივერსიტეტის მოხალისეთა ბანაკი (3 ნაკადი).

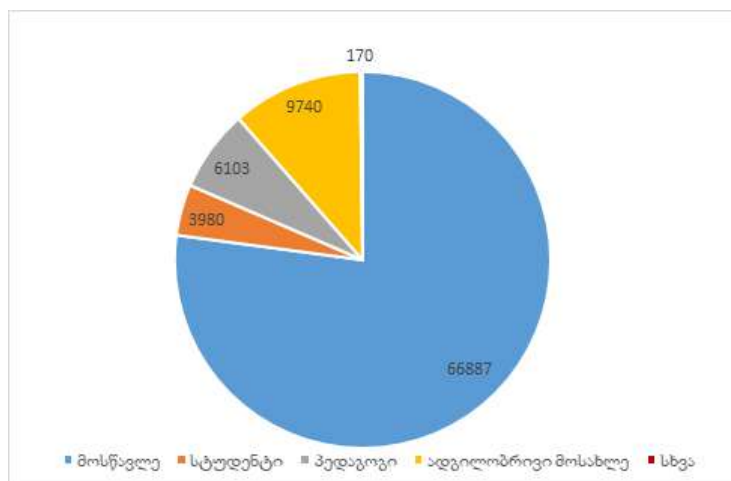
სულ ეკობანაკებში მონაწილეობა მიიღო 785-მდე მოსწავლემ და სტუდენტმა.

6. ეკოსაგანმანათლებლო აქტივობების სტატისტიკა

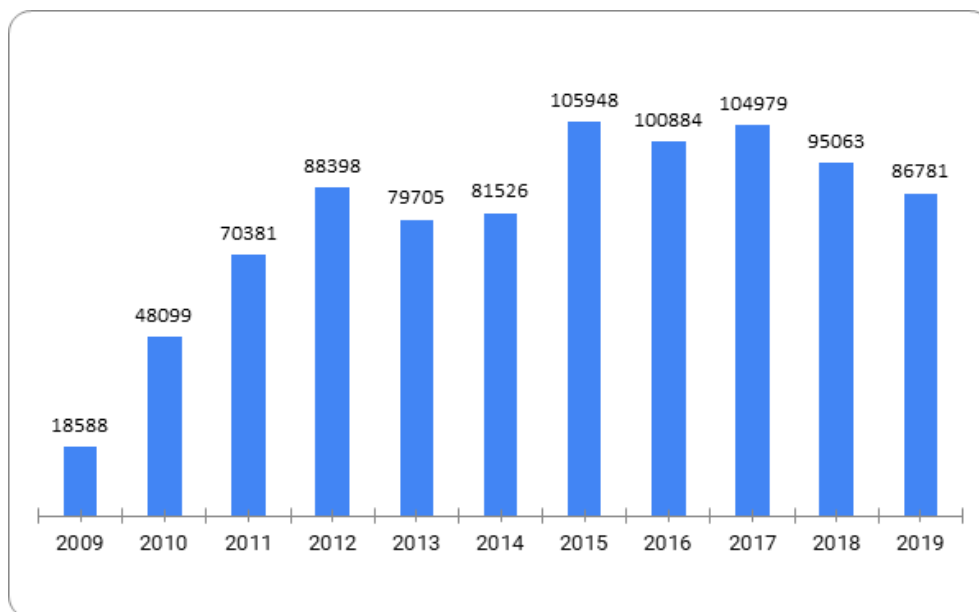
2019 წლის განმავლობაში გარემოს დაცვისა და დაცული ტერიტორიების თემატიკით ჩატარდა 839 ლექცია-სემინარი, მოეწყო 63 კვირეული, 126 მწვანე აქცია, 2 098 ეკოტური და 195 დასუფთავების აქცია. ადგილობრივ მოსახლეობასთან გაიმართა 635 საინფორმაციო შეხვედრა, სადაც მონაწილეობა მიიღო 9 740-მა ადამიანმა.

სულ ეკოლონისძიებებში ჩაერთო 66 887-მდე მოსწავლე, 3 980-მდე სტუდენტი, 6 103-მდე პედაგოგი.

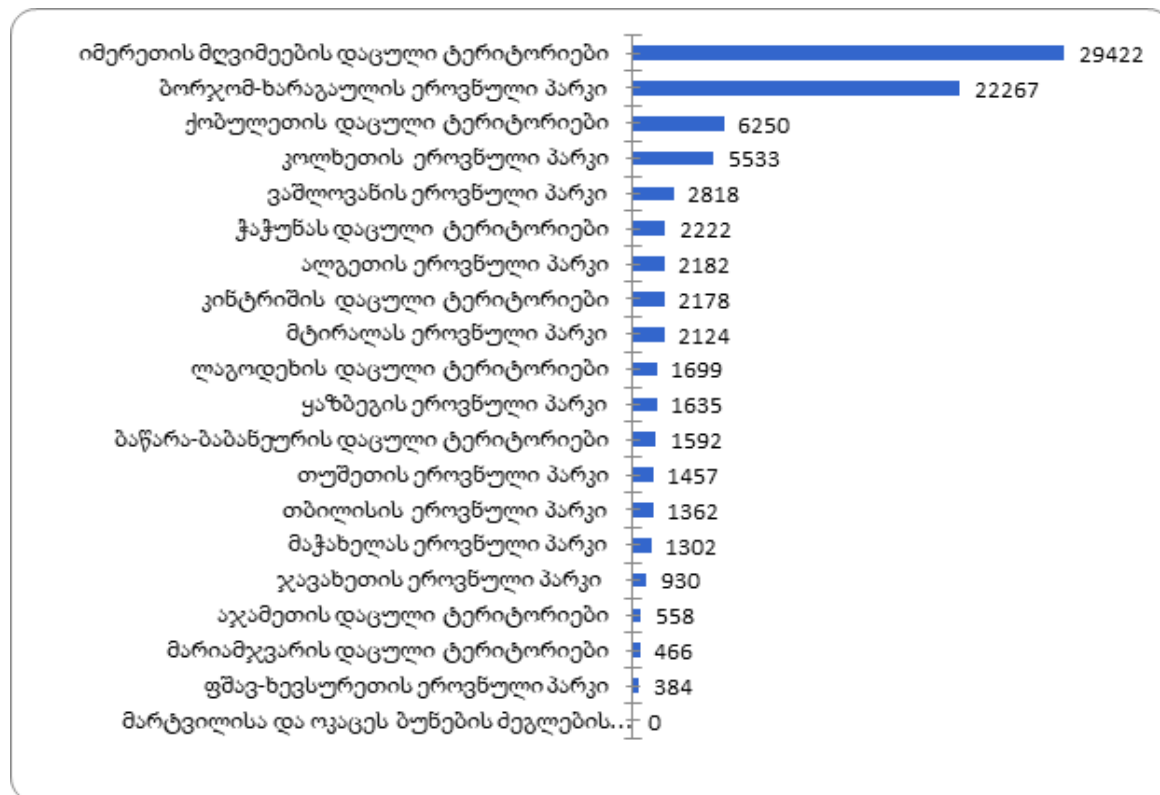

2019 წლის განმავლობაში სულ გარემოსდაცვით აქტივობებში ჩაერთო 86 781 ადამიანი.

ეკოსაგანმანათლებლო აქტივობებში ჩართულ ადამიანთა სტატისტიკა ბოლო 10 წლის განმავლობაში

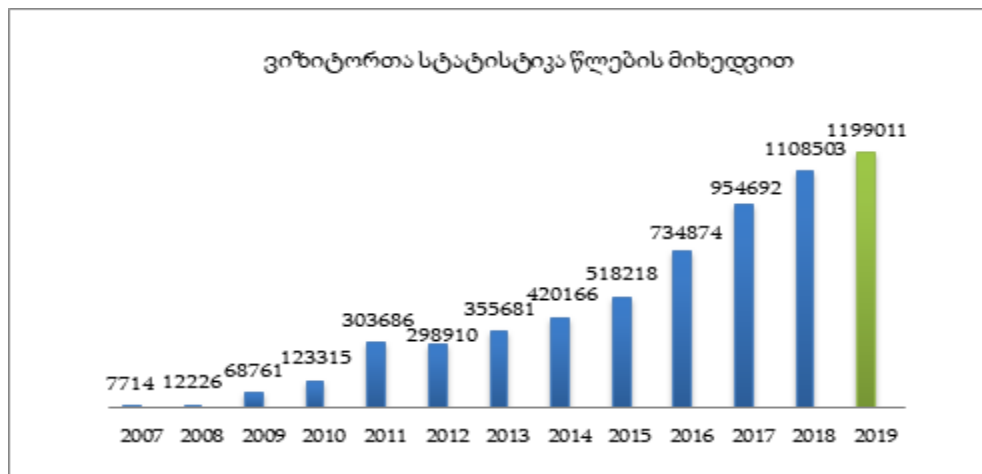
2019 წელს ეკოსაგანმანათლებლო აქტივობებში ჩართულ ადამიანთა რიცხოვნობა ადმინისტრაციების მიხედვით შემდეგნაირად გამოიყურება:

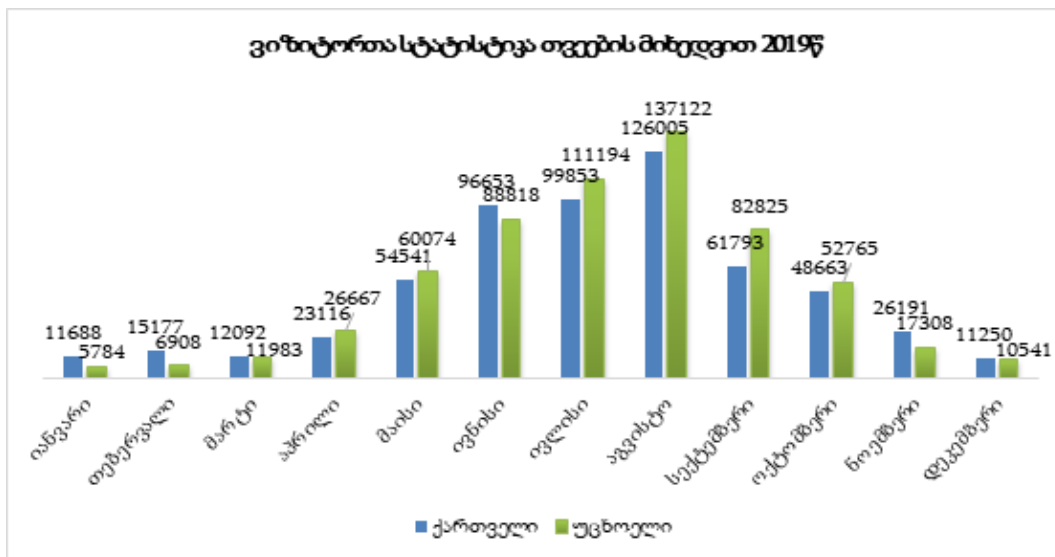
8. ეკოტურიზმი დაცულ ტერიტორიებზე

1. ვიზიტორთა და შემოსავლების სტატისტიკა

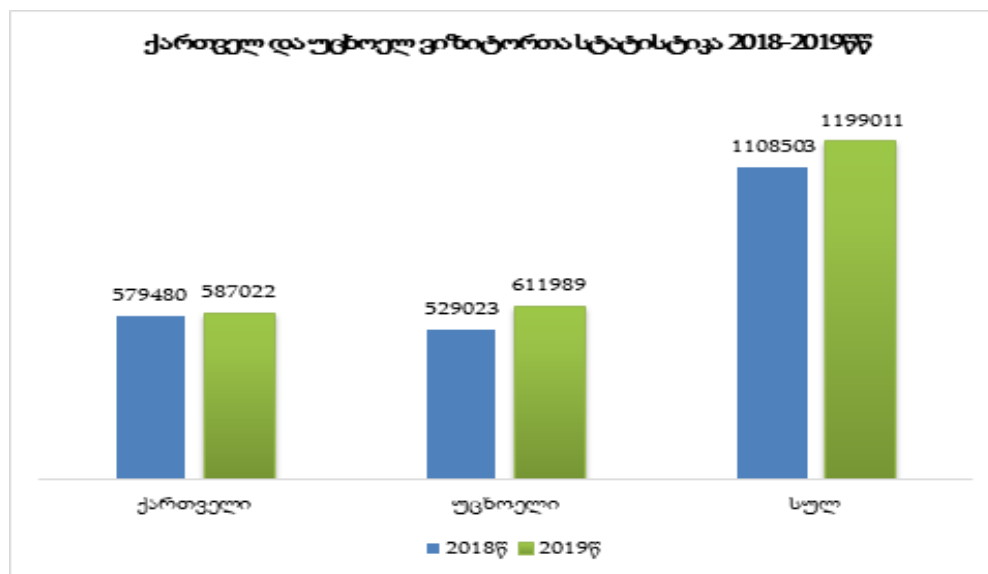
2019 წლის მონაცემებით, საქართველოს დაცულ ტერიტორიებზე ვიზიტორთა რაოდენობამ (1 199 011 ვიზიტორი) 2018 წლის მონაცემებთან შედარებით (1 108 503 ვიზიტორი) 8% - ით მოიმატა.

დიაგრამა 1. დაცული ტერიტორიების ვიზიტორთა სტატისტიკა წლების მიხედვით 2007-2019წწ

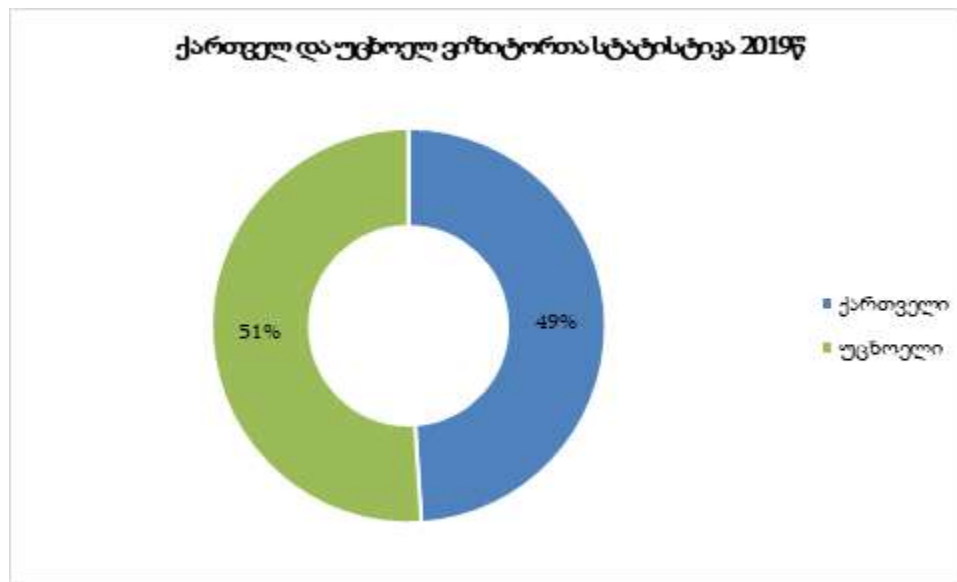

დიაგრამა 2. ვიზიტორთა სტატისტიკა თვეების მიხედვით 2019წ.

დიაგრამა 3. ვიზიტორთა სტატისტიკა 2018-2019წწ

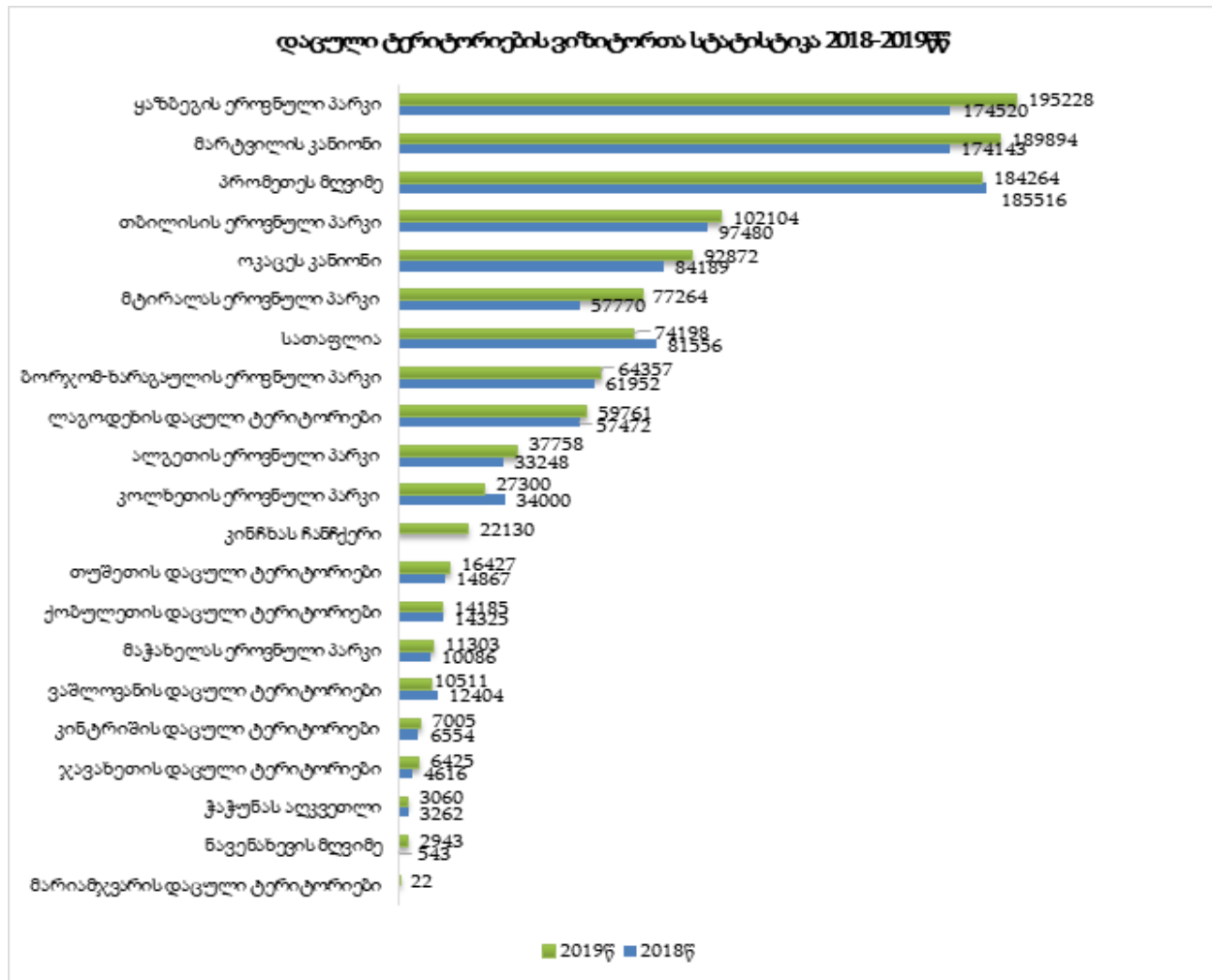
ვიზიტორთა შორის 49% ქართველია (587 022 ვიზიტორი), ხოლო 51% უცხოელი (611 989 ვიზიტორი). 2019 წლის მონაცემებით 2018 წლის მონაცემებთან შედარებით ქართველი ვიზიტორების რაოდენობა გაზრდილია 1%-ით, ხოლო უცხოელი ვიზიტორების რაოდენობა გაზრდილია 16%-ით.

დიაგრამა 4. ქართულ და უცხოელ ვიზიტორთა სტატისტიკა 2019წ

2019 წლის განმავლობაში ყველაზე მეტი ვიზიტორი ესტუმრა

- მარტვილის კანიონს დაცული ტერიტორიების ვიზიტორების 16%;
- ყაზბეგის ეროვნულ პარკს დაცული ტერიტორიების ვიზიტორების 16%;
- პროშეთეს მღვიმეს დაცული ტერიტორიების ვიზიტორების 15%;
- თბილისის ეროვნულ პარკს დაცული ტერიტორიების ვიზიტორების 9%;
- ოკაცეს კანიონს დაცული ტერიტორიების ვიზიტორების 8%.

დიაგრამა 5. ვიზიტორთა სტატისტიკა დაცული ტერიტორიების მიხედვით 2018-2019წწ

დაცული ტერიტორიების ვიზიტორების 64% ესტუმრა: მარტვილის კანიონს (16%), ყაზბეგის ეროვნულ პარკს (16%), პრომეთეს მღვიმეს (15%), თბილისის ეროვნულ პარკს (9%), ოკაცეს კანიონს (8%), ხოლო დანარჩენი 36% ესტუმრა სათაფლიას, ალგეთის, ბორჯომ-ხარაგაულის, ვაშლივანის, თუშეთის, კინტრიშის, კოლხეთის, ნავენახევის, კინჩხას, ლაგოდეხის, მტირალას, ქობულეთის, ჭაჭუნას, მაჭახელას, მარიამჯვარის და ჯავახეთის დაცულ ტერიტორიებს.

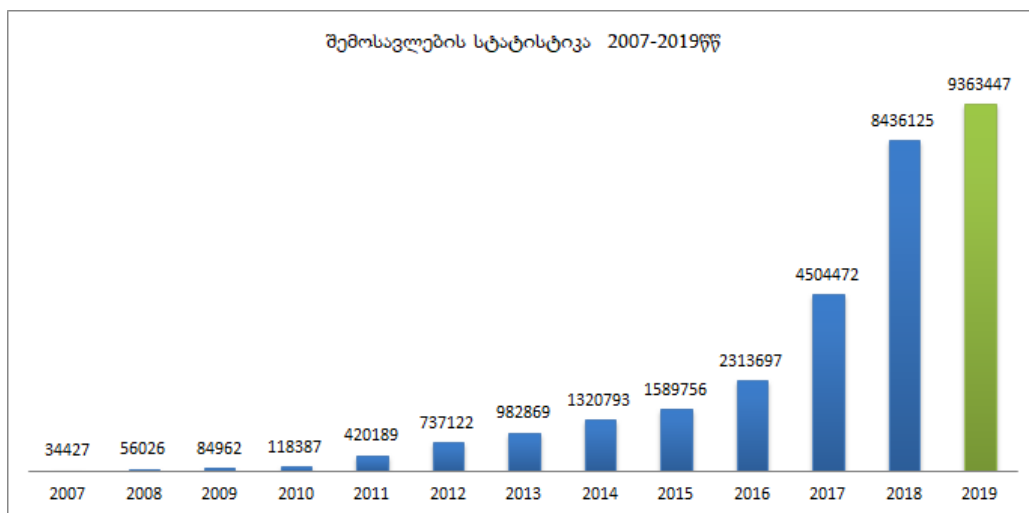
2019 წლის განმავლობაში ყველაზე მეტად გაიზარდა ვიზიტორების რაოდენობა შემდეგ დაცულ ტერიტორიებზე:

- ჯავახეთის დაცული ტერიტორიები - ზრდა - 39% (2018წ. - 4616 ვიზიტორი, 2019 წ. - 6425 ვიზიტორი);
- მტირალას ეროვნული პარკი - ზრდა - 34% (2018წ. - 57 770 ვიზიტორი, 2019 წ. - 77 264 ვიზიტორი);
- ალგეთის ეროვნული პარკი - ზრდა - 14% (2018წ. - 33 248 ვიზიტორი, 2019 წ. - 37 758 ვიზიტორი);

- ყაზბეგის ეროვნული პარკი - ზრდა - 12% (2018წ. – 174 520 ვიზიტორი, 2019 წ. - 195228 ვიზიტორი);
- მაჭახელას ეროვნული პარკი - ზრდა - 12% (2018წ. – 10 086 ვიზიტორი, 2019 წ. - 11 303 ვიზიტორი);

ეკოტურისტული სერვისებიდან მიღებული შემოსავლები

2019 წლის განმავლობაში ეკოტურისტული სერვისებიდან მიღებულმა შემოსავლებმა შეადგინა 9 363 447 ლარი, რაც წინა 2018 წლის მონაცემებთან (8 436 125 ლარი) შედარებით 11%-ით არის გაზრდილი.

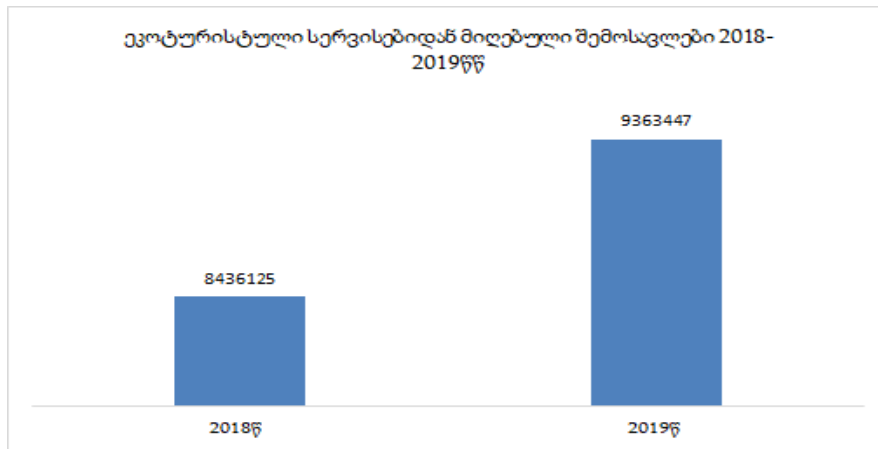

დიაგრამა 6. ეკოტურისტული სერვისებიდან მიღებული შემოსავლები 2007-2019წწ

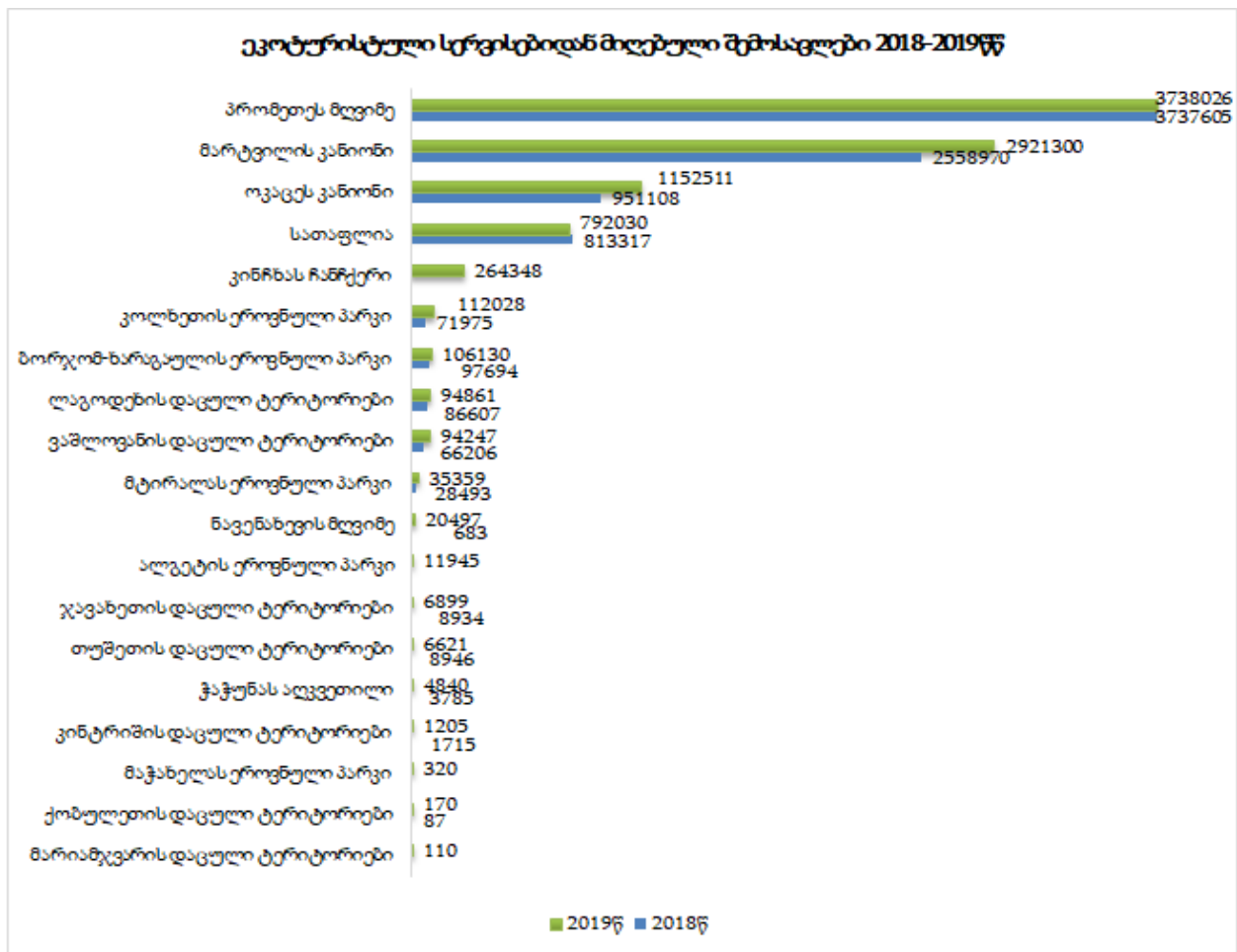
დაცული ტერიტორიების ეკოტურისტული სერვისებიდან მიღებული შემოსავლები ნაწილდება შემდეგნაირად:

- პრომეთეს მღვიმე დაცული ტერიტორიების ეკოტურისტული შემოსავლების 40%
- მარტვილის კანიონი დაცული ტერიტორიების ეკოტურისტული შემოსავლების 31%
- ოკაცეს კანიონი დაცული ტერიტორიების ეკოტურისტული შემოსავლების 12%
- სათაფლია დაცული ტერიტორიების ეკოტურისტული შემოსავლების 9%,
- კინჩხას ჩანჩქერი დაცული ტერიტორიების ეკოტურისტული შემოსავლების 3%

ეკოტურისტული სერვისებიდან მიღებული შემოსავლების 5% მოდის თუშეთის, კინტრიშის, კოლხეთის, ლაგოდეხის, მტირალას, ქობულეთის, ჭაჭუნას, ნავენახევის, ჯავახეთის, მარიამჯვარის, ბორჯომ-ხარაგაულის, ალგეთის, მაჭახელას დაცულ ტერიტორიებზე.

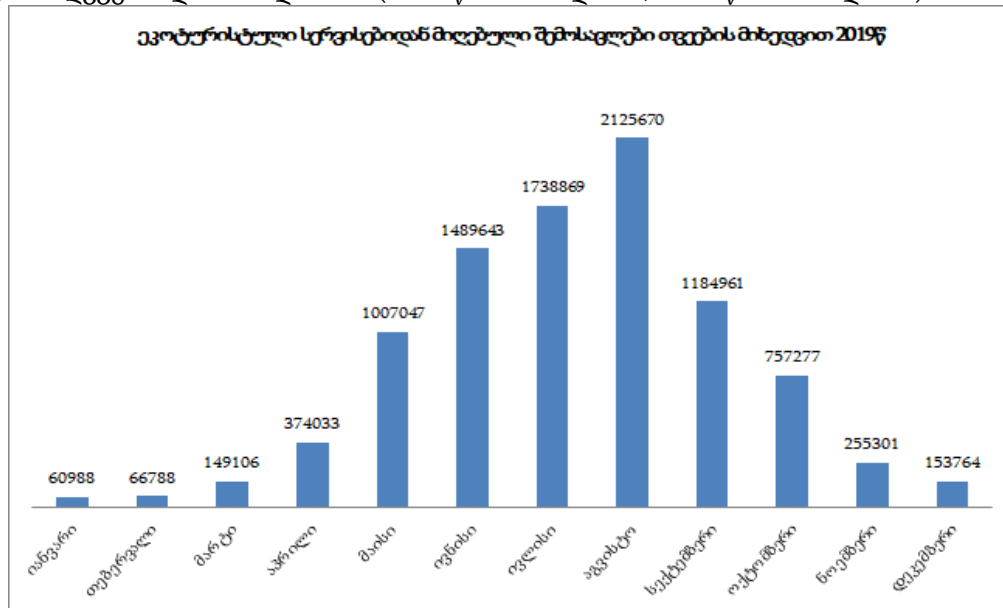
დიაგრამა 7. ეკოტურისტული სერვისებიდან მიღებული შემოსავლები 2018-2019წწ

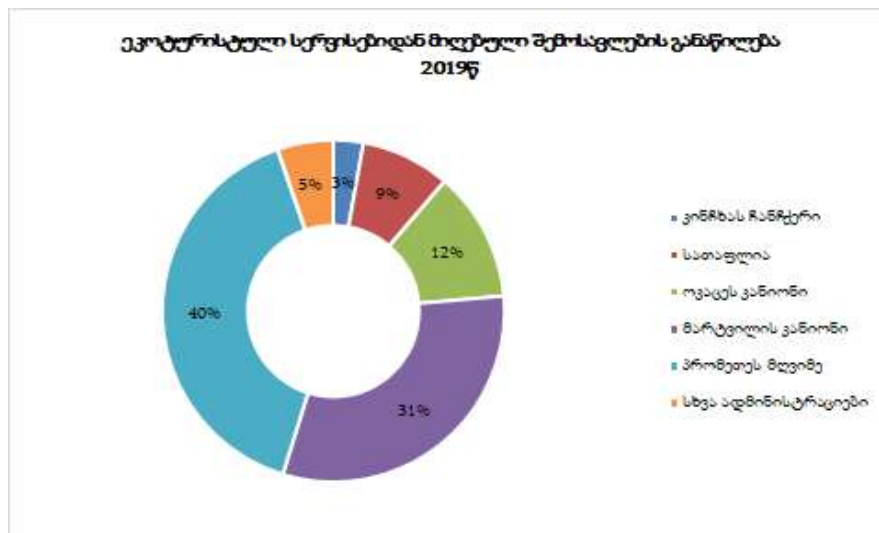
დიაგრამა 8. ეკოტურისტული სერვისებიდან მიღებული შემოსავლები ტერიტორიების მიხედვით 2018-2019წწ

2019 წლის განმავლობაში ყველაზე მეტად გაიზარდა ეკოტურისტული სერვისებიდან მიღებული შემოსავლები შემდეგ დაცულ ტერიტორიებზე:

- ქობულეთის დაცული ტერიტორიები -ზრდა 95% (2018 წ. - 87 ლარი, 2019 წ - 170 ლარი)
- კოლხეთის ეროვნული პარკი - ზრდა 56% (2018 წ. - 71975 ლარი, 2019 წ - 112 028 ლარი)
- ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები -ზრდა 42% (2018 წ. – 66 206 ლარი, 2019 წ - 94 247 ლარი)
- მტირალას ეროვნული პარკი -ზრდა 24% (2018 წ. – 28 493 ლარი, 2019 წ - 35 359 ლარი)
- ჭაჭუნას აღკვეთილი -ზრდა 28% (2018 წ. -3785 ლარი, 2019 წ - 4 840 ლარი)

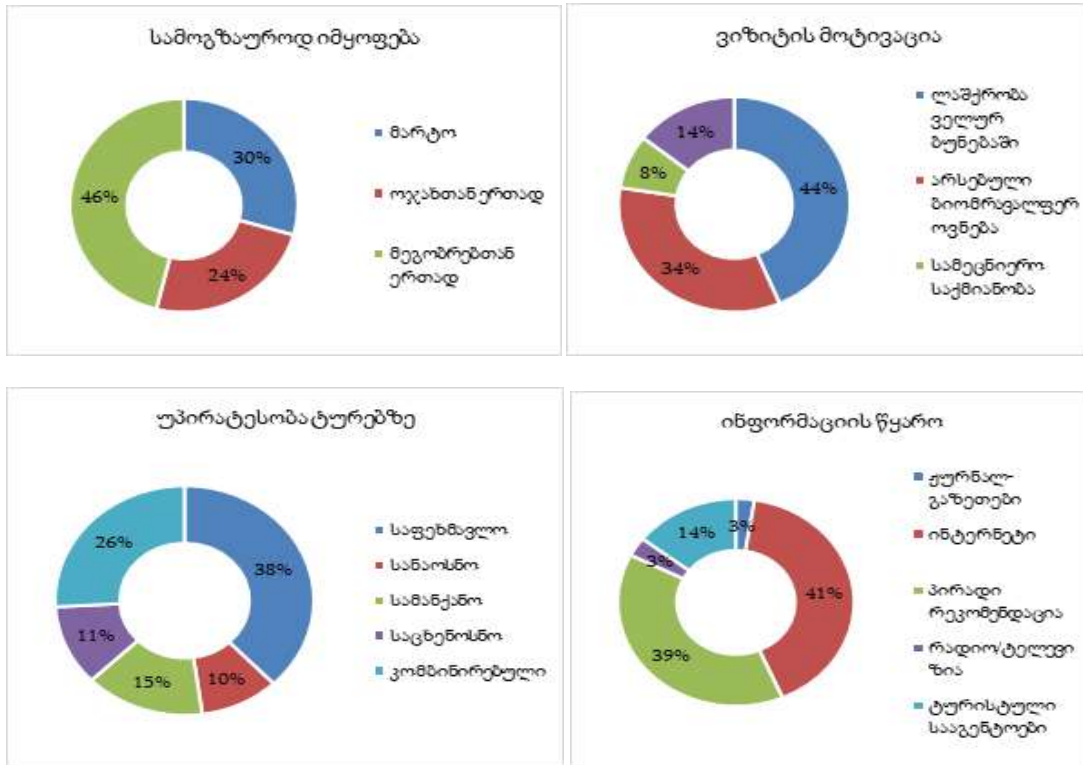

დიაგრამა 9. ეკოტურისტული სერვისებიდან მიღებული შემოსავლები თვეების მიხედვით 2019 წ

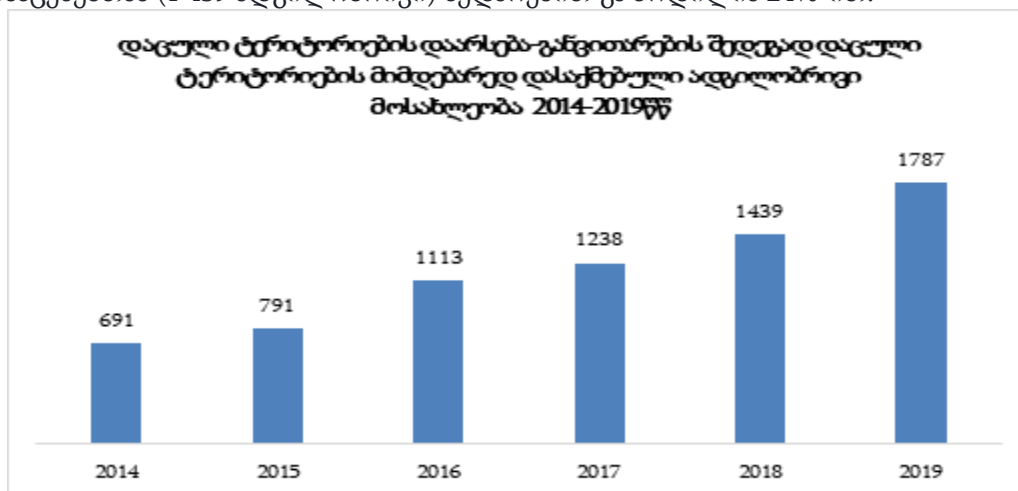
დიაგრამა 10. ეკოტურისტული სერვისებიდან მიღებული შემოსავლების განაწილება ტერიტორიების მიხედვით 2019წ

2. ვიზიტორთა გამოკითხვის შედეგები

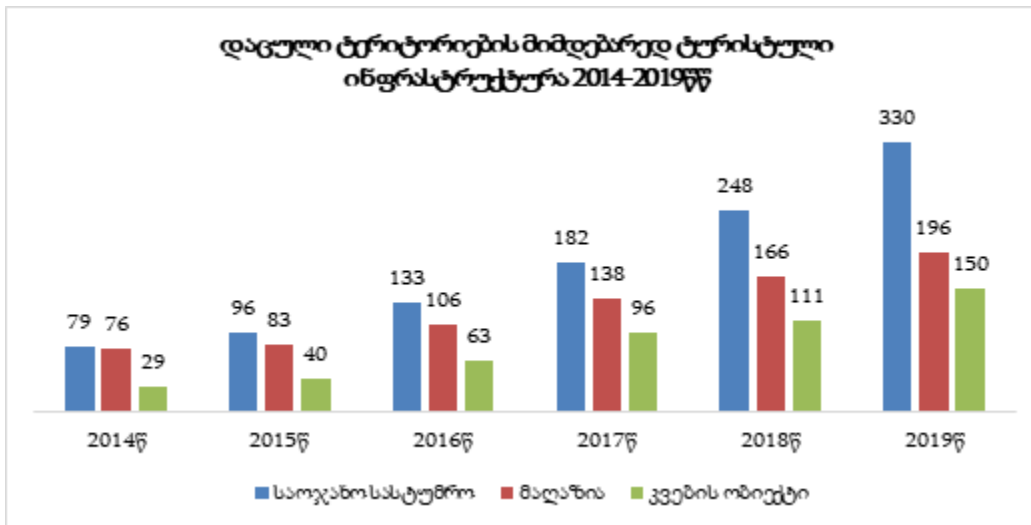
ადგილობრივი მოსახლეობის ჩართულობა

დაცული ტერიტორიების დაარსება-განვითარების შედეგად მიმდებარედ დასაქმებული ადგილობრივი მოსახლეობის რაოდენობა 2019 წლის განმავლობაში (1 787 ადგილობრივი) 2018 წლის მონაცემებთან (1 439 ადგილობრივი) შედარებით გაზრდილია 24%-ით.

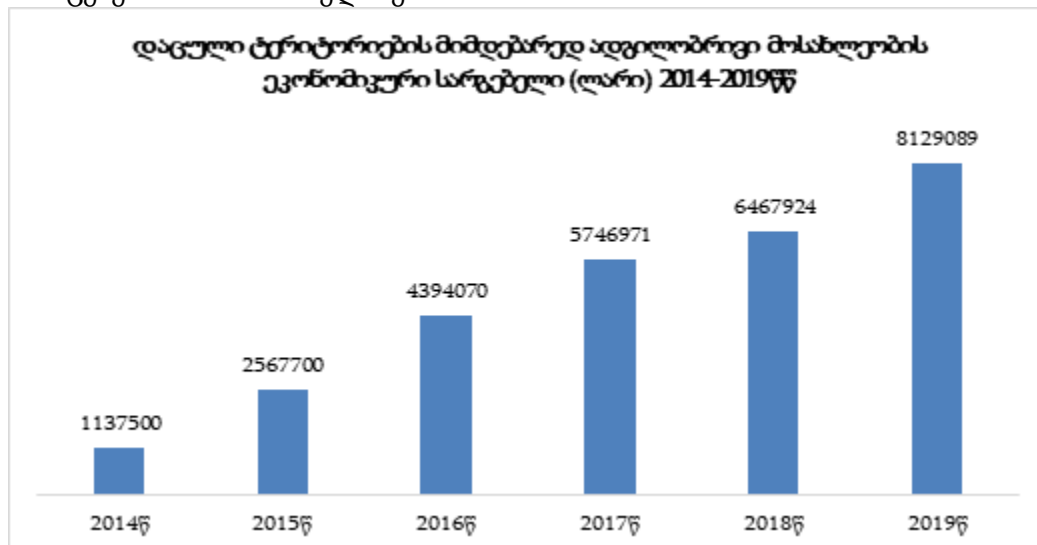
დიაგრამა 11. დაცული ტერიტორიების დაარსება-განვითარების შედეგად დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ დასაქმებულთა რაოდენობა 2014-2019წწ

2019 წლის განმავლობაში 2018 წლის მონაცემებთან შედარებით დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ საოჯახო სასტუმროების რაოდენობა გაზრდილია 33%-ით, მაღაზიების რაოდენობა 18%-ით, კვების ობიექტების რაოდენობა 35%-ით.

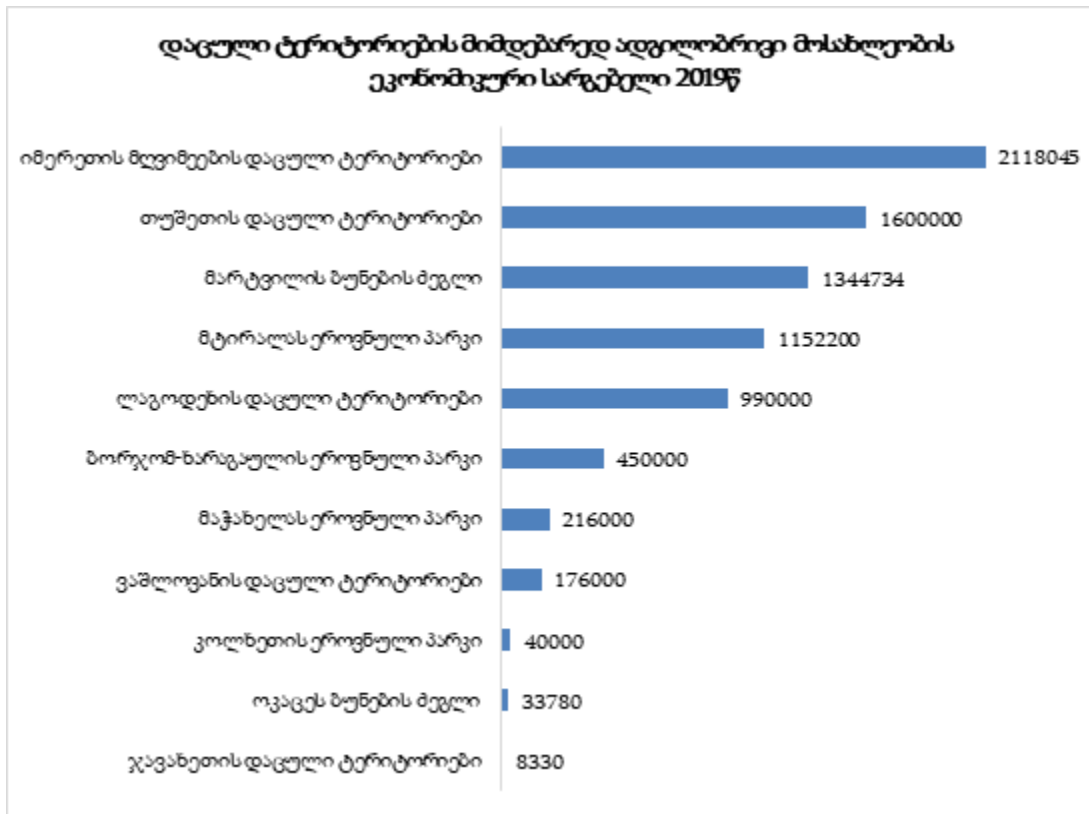

დიაგრამა 12. დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ ტურისტული ინფრასტრუქტურა 2014-2019წწ

დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ მიღებულმა შემოსავლებმა 2019 წლის განმავლობაში შეადგინა 8 129 089 ლარი, რაც 2018 წლის მონაცემებთან შედარებით 26%-ით არის გაზრდილი.

დიაგრამა 13. დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ ადგილობრივი მოსახლეობის სარგებელი 2014-2019წწ

დიაგრამა 14. დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ ადგილობრივი მოსახლეობის სარგებელი 2014-2019წწ

3. ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურა

ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურა განვითარებულია 16 დაცული ტერიტორიის ადმინისტრაციაში: ვაშლივანის, ჭაჭუნას, თუშეთის, ბორჯომ-ხარაგაულის, ჯავახეთის, იმერეთის მღვიმეების (პრომეთეს მღვიმე, სათაფლია, ნავენახევის მღვიმე, საწურბლიას მღვიმე), მარტვილისა და ოკაცეს ბუნების ძეგლების (მარტვილის კანიონი, ოკაცეს კანიონი, კინჩხას ჩანჩქერი), კოლხეთის, მტირალას, ქობულეთის, ალგეთის, კინტრიშის, მაჭახელას, თბილისის (მცირე ინფრასტრუქტურა), ყაზბეგის (მცირე ინფრასტრუქტურა) და ლაგოდეხის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციებში.

დაცულ ტერიტორიებზე ვიზიტორებს შეუძლიათ დაგეგმონ სხვადასხვა სირთულის სალაშქრო, საცხენოსნო, ველო, თოვლის ფეხსაცმელების, ექსტრემალური სპელეოლოგიური, სათავგადასავლო, სანაოსნო და ფრინველებზე დაკვირვების ტურები. აგრეთვე აქვთ შესაძლებლობა ისარგებლონ ვიზიტორთა ცენტრებში არსებული სხვადასხვა სერვისებით და განთავსების საშუალებებით, ტერიტორიაზე მოწყობილი საპიკნიკე და საკარვე ადგილებით, ვიზიტორთა ცენტრის სასტუმრო ნომრებითა და ტურისტული თავშესაფრებით.

4. ახალი ეკოტურისტული სერვისები

- მტირალას ეროვნულ პარკში მოეწყო თოკების პარკი, რომელიც წარმოადგენს ეკოსაგანმანათლებლო ატრაქციას და გარემოში არსებულ შემეცნებით გასართობ ადგილს. ეკოტურისტული ობიექტი გათვლილია სხვადასხვა სეგმენტის ვიზიტორზე და განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს გარემოს დაცვის პოპულარიზაციის თვალსაზრისით.

- პრომეთეს მღვიმის სანაოსნო პირსზე ჩატარდა სარეაბილიტაციო სამუშაოები, შეიცვალა ხის ბაქანი. ასევე გაიწმინდა სანაოსნო მონაკვეთის ფსკერი. მღვიმეში განაზღვრა გაათების სისტემა და მოეწყო ფეხის დაცურების საწინააღმდეგო ხალიჩები. ასევე მოეწყო ავტოპარკინი.
- სათაფლიას აღკვეთილში განაზღვრა ტურისტული ინფრასტრუქტურა, შუშის პანორამულ გადასახედს ჩაუტარდა აღდგენითი/შეკეთებითი სამუშაოები, მოეწყო საბავშვო-სათამაშო მოედანი. დინოზავრის ნაკვალევის საკონსერვაციო ნაგებობასთან კეთილმოეწყო მოსაცდელი, ბილიკებზე დამონტაჟდა ახალი მიმართულების მანიშნებელი დაფები. სათაფლიას აღკვეთილის იურული პარკის ტერიტორიაზე დამონტაჟდა დინოზავრის 5 ახალი მაკეტი, ხოლო მე-6 მაკეტი განთავსდა მუზეუმში.
- განაზღვრა ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ვიზიტორთა ცენტრის საგამოფენო დარბაზი.
- ალგეთის ეროვნულ პარკში მოეწყო თოკების პარკი, რომელიც წარმოადგენს ეკოსაგანმანათლებლო ატრაქციას და გარემოში არსებულ შემეცნებით გასართობ ადგილს. ეკოტურისტული ობიექტი გათვლილია სხვადასხვა სეგმენტის ვიზიტორზე და განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს გარემოს დაცვის პოპულარიზაციის თვალსაზრისით.
- ყორულისა და იორის აღკვეთილებში (გარდა სამონადირეო მეურნეობებისათვის გადაცემული ტერიტორიებისა) დაინერგა სპორტული სამოყვარულო თევზაობის სერვისი.
- განაზღვრა ოკაცეს კანიონის კიდული ბლიკის ინფრასტრუქტურა და გადასახედი პლატფორმა.

- მარტვილის კანიონზე ქვათაცვენისგან დასაცავად დამონტაჟდა დამცავი ბადეები და კლდეები გაიწმინდა სახიფათო ხეებისგან და ქვებისგან.
- კოლხეთის ეროვნულ პარკში 2019 წლის განმავლობაში მდ. ფიჩორის საპეკნიკესთან არსებულ სანაპირო ზოლში მოეწყო გაბიონი. სრული რეაბილიტაცია ჩაუტარდა: კოლხეთის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციულ ეზოში არსებულ ინფრასტრუქტურას, პალიასტომის ტბაზე, მდ. ფიჩორში, პატარა პალიასტომსა და მდ. ჭურიის ტურისტულ მარშრუტებზე არსებულ ფრინველებზე დაკვირვებისთვის განკუთვნილ კომპლექსებს, მდ. ფიჩორში არსებულ საპიკნიკე ინფრასტრუქტურასა და ნავმისადგომს, ზუგდიდის უბანზე არსებულ ტურისტულ თავშესაფარს, თავშესაფრის ეზოში განთავსებულ ფრინველებზე დაკვირვებისთვის განკუთვნილ კომპლექსასა და ნავმისადგომებს.
- კოლხეთის ეროვნული პარკის ეკოტურისტულ სერვისებს დაემატა ახალი მომსახურება - მდ. ფიჩორის ხეობაში არსებულ კოტეჯში ღამისთვის სერვისი.
- ოკაცეს ჩანჩქერის ბუნების ძეგლზე გაიჯარდა ზიპლაინის მომსახურების სერვისი, გამარჯვებული კომპანიის მიერ მოეწყო ზიპლაინის ინფრასტრუქტურა და სექტემბრის თვიდან მასპინძლობს ვიზიტორებს.
- ნინოსხევის ჩანჩქერის ბილიკს შეეცვალა სირთულის კატეგორია საშუალოდ რთულიდან რთულ კატეგორიამდე. ტურისტულ ბილიკზე მოეწყო 8 გადასასვლელი ხიდი.
- 2019 წელს მაჭახელას ეროვნულ პარკში, პროექტის „მდგრადი შემოსავლების მიღების უზრუნველყოფა აჭარის ეროვნული პარკების მხარდამჭრი ზონების თემებისთვის ეკოტურიზმის განვითარების გზით“ ფარგლებში მოინიშნა მთავარანგელოზის მთის ბილიკი ქედის მუნიციპალიტეტის მხრიდან კერძოდ, მახუნცეთის ჩანჩქერიდან მთავარანგელოზის მთის მიმართულებით დამონტაჟდა საინფორმაციო დაფა და მანიშნებელი დაფები, ხოლო მთავარანგელოზის მთის სიახლოვეს მოეწყო ეკოსაგანმანათლებლო სივრცე.
- 2019 წელს მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციას დაემატა ახალი ეკოტურისტული სერვისები, კერძოდ საპიკნიკე და საკარვე ადგილების და სალაშქრო აღჭურვილობის გაქირავება.
- მტირალასა და მაჭახელას მეგობართა ასოციაციის“ მიერ მოეწყო ახალი ორ დღიანი ეკო-ტურისტული მარშრუტი „ორი მთის ბილიკი“, რომელიც აკავშირებს ქედის

მუნიციპალიტეტის სამ სოფელს (პირველი მაისი, მახუნცეთი, ზუნდაგა) ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტის სოფელ ყოროლისთან. პროექტის ფარგლებში დაიდგა საინფორმაციო დაფები და მანიშნებლები, ასევე მოეწყო საპიკნიკე ადგილი და სველი წერტილი.

- თუშეთის დაცულ ტერიტორიაზე შეკეთდა შენაქოს ხიდი და განხორციელდა ჰოსტელის რეკონსტრუქცია, მოეწყო 11 ნომერი, ქუეს გადასახედთან აშენდა კაფეტერია
- ევროკავშირის ENPARD პროგრამის და კავკასიის ბუნების ფონდის დაფინანსებით ჯავახეთის დაცულ ტერიტორიებზე მოეწყო ეკო-ტურისტული კოტეჯები.
- ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიებზე მოეწყო არწივის კანიონის ეკოტურისტული ბილიკი.

მიმდინარე პროექტები

- მარტვილის კანიონზე მიმდინარეობს ინფრასტრუქტურის სარეაბილიტაციო სამუშაოები.
- მიმდინარეობს ბორჯომის ვიზიტორთა ცენტრის რეკონსტრუქციის პროექტი. კონცეფცია ითვალისწინებს ვიზიტორთა ცენტრის საინფორმაციო დაფების განახლებას, ინტერაქტიული და შემეცნებითი ექსპოზიციების და მოწყობილობების განთავსებას. ცენტრის მოდერნიზება ხორციელდება მერსი ქორი და კავკასიის ბუნების ფონდის (CNF) ფინანსური მხარდაჭერით.
- მომზადებულია ხარაგაულის ვიზიტორთა ცენტრის საგამოფენო დარბაზის მოწყობის პროექტი. პროექტის მიხედვით განხორციელდება ვიზიტორთა ცენტრის და საგამოფენო სივრცის აღჭურვა საინფორმაციო და ინტერაქტიული მასალებით. საგამოფენო სივრცის მოწყობას აფინანსებს ტრანსსასაზღვრო გაერთიანებული სამდივნო (TJS).
- მომზადდა ხარაგაულის /მარელისი-სახვლარის მონაკვეთზე N 1 ტურისტული მარშრუტის გასწვრივ არსებული დაზიანებული ხიდების მშენებლობის პროექტი, გამოცხადდება ტენდერი, რის საფუძველზეც შეირჩევა გამარჯვებული კომპანია, რომელიც ადგილზე ანახორციელებს სამშენებლო სამუშაოს. აღსანიშნავია, რომ ეს ბილიკი ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული ბილიკია პარკში, შესაბამისად დაზიანებული ინფრასტრუქტურის აღდგენა მნიშვნელოვან გავლენას იქონიებს ვიზიტორთა რაოდენობის ზრდაზე.
- ლაგოდეხის დაცულ ტერიტორიებზე „ხის კენწეროების ბილიკის“ პროექტირება - TJS-III-ის ფარგლებში - დასრულდა ხის კენწეროების ბილიკის პროექტირების სამუშაოები. პროექტი მომზადდა "ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდის" (WWF) კავკასიის წარმომადგენლობის მიერ, ტრანსსასაზღვრო გაერთიანებული სამდივნოს" - TJS-III-ის ფარგლებში.
- ლაგოდეხის დაცულ ტერიტორიების როჭოს ჩანჩქერის ბილიკის განახლებასთან დაკავშირებით ორჯერ გამოცხადდა ტენდერი, ტენდერები არ შედგა.

5. თანამშრომლობა დაინტერესებულ მხარეებთან

- 2019 წლის 29 მარტს გაიმართა საინფორმაციო შეხვედრა პრომეთეს, სათაფლიას, ნავენახევის, მარტვილის, ოკაცეს კანიონისა და ოკაცეს ჩანჩქერის დაცული ტერიტორიების ელექტრონული ბილეთების მომწოდებელ კომპანია „გურუ.ჯი“-სა და ტურისტული კომპანიების წარმომადგენლებს შორის, შეხვედრას ასევე ესწრებოდნენ დაცული ტერიტორიების სააგენტოს წარმომადგენლებიც. შეხვედრაზე განხილულ იქნა სათაფლიაში, პრომეთესა და ნავენახევის მღვიმეებში, მარტვილისა და ოკაცეს კანიონებზე და ოკაცეს ჩანჩქერზე ბილეთების გაყიდვის ელექტრონული სისტემა და თანამშრომლობის სამომავლო ფორმები.
- იმერეთის მღვიმეების დაცული ტერიტორიების (პრომეთეს მღვიმე, სათაფლია, ნავენახევის მღვიმე) და მარტვილისა და ოკაცეს ბუნების ძეგლების (მარტვილის კანიონი, ოკაცეს კანიონი, კინჩხას ჩანჩქერი) ვიზიტორთა ცენტრებში ბილეთების მომსახურების სერვისის გადაეცა შპს „გურუ“-ს, რომელმაც ვიზიტორთა ცენტრებში (მარტვილის კანიონი, ოკაცეს კანიონი, ოკაცეს ჩანჩქერი, ნავენახევის მღვიმე, სათაფლია, პრომეთეს მღვიმე) მაოწყო შესაბამისი ინფრასტრუქტურა და ოპერირება დაიწყო 2019 წლის 3 მაისიდან.
- სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტო საქართველოს კულტურული მარშრუტების სტრატეგიული განვითარების და სერთიფიცირების საბჭოს წევრია, საბჭო საქართველოს კულტურის და სპორტის სამინისტროს ინიციატივით ჩამოყალიბდა. 2019 წლის მარტის თვეში გაიმართა სამუშაო შეხვედრა, რომლის მიზანს დადგენილი კრიტერიუმების შესაბამისად კონკურსის წესით კულტურული მარშრუტების პროექტების გამოვლენა და ხელშეწყობა წარმოადგენს.
- სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტო თანამშრომლობს ტურიზმის ეროვნულ ადმინისტრაციასა და საქართველოს სტატისტიკის ეროვნულ სამსახურთან და მემორანდუმის ფარგლებში უზიარებს დაცული ტერიტორიების განახლებულ ინფორმაციას ეკოტურისტული სერვისების, ინფრასტრუქტურისა და სტატისტიკური მონაცემების შესახებ.
- ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციასთან ერთად მომზადდა ქობულეთის დაცული ტერიტორიების ტურისტული ბროშურა.
- ტურისტული სეზონის დადგომამდე, დაცული ტერიტორიების სააგენტოში გაიმართა შეხვედრა იმერეთის მღვიმეებისა და მარტვილისა და ოკაცეს ბუნების ძეგლების ადმინისტრაციების წარმომადგენლებთან, სადაც განისაზღვრა სხვადასხვა მიმართულებით საჭიროებები და მათი გადაჭრის გზები.
- დაიგეგმა და მომზადდა ტექნიკური რეგლამენტის „საფეხმავლო ბილიკების გეგმარებისა და მონიშვნის შესახებ“ გათვალისწინებით დაცული ტერიტორიების მიხედვით, საინფორმაციო და მიმართულების მაჩვენებელი დაფების მასალები, კერძოდ მომზადდა 1200-მდე საინფორმაციო დაფისა და სტიკერის (მათ შორის მიმართულების მანიშნებელი, ამკრძალავი, სიანტერპრეტაციო, საგზაო და სხვა სახის დაფები და სტიკერები) საბეჭდი ვერსია და ტექნიკური დავალება 17 დაცული ტერიტორიის ადმინისტრაციისთვის.
- ასოციაცია „შავი ზღვის ეკოაკადემიის“ პროექტის „ტურიზმი აჭარაში - აჭარის ა.რ. რეგიონული განვითარების სტრატეგიის ელემენტების განხორციელება ტურიზმის სექტორის განვითარების მხარდაჭერისა და მაჭახელას ეროვნული პარკის მენეჯმენტის პროცესში სამოქალაქო ჩართულობის გაზრდის საშუალებით“ ფარგლებში დაიბეჭდა მაჭახელას ხეობის და მაჭახელას ეროვნული პარკის ტურისტული მარშრუტების რუკები.

- კინტრიშის დაცული ტერიტორიების მეგობართა ასოციაციის ფინანსური მხარდაჭერით დაიბეჭდა კინტრიშის ეროვნული პარკის სალაშქრო რუკები

6. ეკოტურიზმის სტრატეგიები

ვაშლოვანისა და ჯავახეთის დაცული ტერიტორიებისათვის გერმანიის რეკონსტრუქციის საკრედიტო ბანკის (KFW) ფინანსური მხარდაჭერით, ტრანსსასაზღვრო გაერთიანებული სამდივნოს -TJS – ის ფარგლებში შემუშავდა ეკოტურიზმის განვითარების სტრატეგიები

შესაძლებლობების გაძლიერება

- დაცული ტერიტორიების სააგენტოს თანამშრომლებისთვის ტრენინგი - „ბილიკების მოწყობა დაცულ ტერიტორიებზე“ ჩატარდა. ტრენინგი მოიცავდა როგორც თეორიულ სწავლებას, ასევე პრაქტიკულ საველე სამუშაოებს. ტრენინგში სხვადასხვა დაცული ტერიტორიის ადმინისტრაციის ვიზიტორთა მომსახურების სპეციალისტებმა და რეინჯერებმა მიიღეს მონაწილეობა. სწავლება ეტაპობრივად ფშავ-ხევსურეთის, ყაზბეგის, ალგეთისა და კინტრიშის დაცულ ტერიტორიებზე ჩატარდა. ტრენინგის მიზანს წარმოადგენდა, თეორიული ცოდნის პრაქტიკაში დანერგვის ხელშეწყობა და დაცული ტერიტორიებზე ეკოტურიზმის განვითარების ხელშეწყობა. პროექტი განხორციელდა დაცული ტერიტორიების სააგენტოსა და გერმანიის ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ფედერალური სამინისტროს (KFW) თანამშრომლობისა და დაცული ტერიტორიების მხარდაჭერის პროგრამა (SPPA) - საქართველო ფარგლებში. ტრენინგის პრაქტიკული კურსის ფარგლებში ჯამში 4 დაცულ ტერიტორიაზე განახლდა და დაიგეგმა სულ 8 ეკოტურისტული ბილიკი.
- დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციების თანამშრომლებისათვის ჩატარდა ტრენინგი ქ. ბორჯომში ვიზიტორთა მომსახურების ხარისხის ამაღლების მიზნით.
- 2019 წელს განახლდა ვიზიტორთა რეგისტრაციის ფორმები დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციებისათვის
- დაცულ ტერიტორიებზე საინფორმაციო და საინტერპრეტაციო დაფების აღწერისა და საჭიროებების გამოვლენის მიზნით განხორციელდა ვიზიტი ბორჯომ-ხარაგაულის, მარტვილისა, ოკაცეს, კინჩხას, პროშეთეს, სათაფლიას, ნავენახევის, ლაგოდეხის და ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიებზე. მომზადდა ანგარიში და განისაზღვრა საჭიროებები 2020 წლის აქტიური სეზონისათვის საინფორმაციო და საინტერპრეტაციო დაფებთან დაკავშირებულ სამუშაოებთან დაკავშირებით.

9. GIS (გეოსაინფორმაციო სისტემა) საქმიანობები

- განხორციელდა დაცული ტერიტორიების საზღვრების დემარკაცია;
- განხორციელდა დაცული ტერიტორიების რეგისტრაციის კოორდინაცია (პროშეთეს მღვიმის ბუნების ძეგლი, თუშეთის დაცული ტერიტორიები);
- მომზადდა საკადასტრო აზმვითი ნახაზები;
- მომზადდა დაცული ტერიტორიების საზღვრების კოორდინატების, ფართობების და საკადასტრო კოდების შესახებ ინფორმაცია კანონპროექტებისათვის (ფშავ-ხევსურეთის

დაცული ტერიტორიები, პრომეთეს მღვიმის ბუნების ძეგლი, ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკი);

- მიმდინარეობს დაცული ტერიტორიების ტერიტორიულ ფუნქციონალურ ზონირებაზე მუშაობა და შესაბამისი საზღვრების კოორდინატების მომზადება (კოლხეთის ეროვნული პარკი, ქცია-ტაბაწყურის აღკვეთილი, ლაგოდეხის აღკვეთილი, ვაშლოვანის ეროვნული პარკი, კინტრიშის ეროვნული პარკი, ყაზბეგის ეროვნული პარკი)
- მომზადდა რუკები ტურისტული ბუკლეტებისათვის (ქობულეთის დაცული ტერიტორიები, კინტრიშის დაცული ტერიტორიები)
- მიმდინარეობს დაცული ტერიტორიების GIS მონაცემთა ბაზის წარმოება და განახლება;
- მიმდინარეობს ინფორმაციის მომზადება დაცულ ტერიტორიებზე არსებული სამოვრების შესახებ და შესაბამისი გეოსაინფორმაციო ბაზის წარმოება.
- მიმდინარეობს მუშაობა - რაჭის, ერუშეთის, რიონის, თრუსოს, ეგრისის, გურიის და არაგვის დაცული ტერიტორიების დაარსებასთან დაკავშირებით. ბორჯომ-ხარაგაულის, ჯავახეთის, კოლხეთის, მარიამჯვარის დაცული ტერიტორიების გაფართოებასთან დაკავშირებით.